

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE MÜLTECİ KARŞITLIĞI VE MÜLTECİLERE
YÖNELİK ŞİDDET VAKALARINA İLİŞKİN ANALİZLERİN BİR
DEĞERLENDİRMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe GÜRBÜZ

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE MÜLTECİ KARŞITLIĞI VE MÜLTECİLERE
YÖNELİK ŞİDDET VAKALARINA İLİŞKİN ANALİZLERİN BİR
DEĞERLENDİRMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe GÜRBÜZ

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Cenk SARAÇOĞLU

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE MÜLTECİ KARŞITLIĞI VE MÜLTECİLERE YÖNELİK
ŞİDDET VAKALARINA İLİŞKİN ANALİZLERİN BİR DEĞERLENDİRMESİ:
ALTINDAĞ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Cenk SARAÇOĞLU

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1- Prof. Dr. Cenk SARAÇOĞLU**
- 2- Prof. Dr. Ertuğrul Murat ÖZGÜR**
- 3- Dr. Öğr. Üyesi Nazlı ŞENSES ÖZCAN**

Tez Savunması Tarihi

08.02.2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Cenk SARAÇOĞLU danışmanlığında hazırladığım “TÜRKİYE’DE MÜLTECİ KARŞITLIĞI VE MÜLTECİLERE YÖNELİK ŞİDDET VAKALARINA İLİŞKİN ANALİZLERİN BİR DEĞERLENDİRMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

19.02.2024

Tuğçe GÜRBÜZ

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, yabancı düşmanlığı sorununa nasıl yaklaşılması gerektiği sorusu, güncel bir örnek olan Altındağ Olayı üzerine yapılan analizler üzerinden incelenmiştir. Bu vesileyle yabancı düşmanlığı sorununa kalıcı çözüm arayışlarına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışma boyunca bilgisi, deneyimi ve mesleki donanımıyla bana yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Cenk Saraçoğlu'na teşekkürü borç bilirim. Ayrıca, desteğini ve yardımını hissettiren Alper Akgün'e ve son olarak da çalışmamın hayata geçirilmesi süresince desteklerini esirgemeyen ve her zaman bana güvenen anneme, babama ve Süleyman Emre Dilek'e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR/SİMGELER	iv
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 2.....	5
ALTINDAĞ OLAYI'NI ARAŞTIRMAK: YÖNTEMSEL TEMELLER.....	5
Araştırmanın Modeli.....	5
Evren-Örneklem.....	7
Verilerin Toplanması	7
Verilerin Çözümlemesi	8
BÖLÜM 3.....	9
ALTINDAĞ OLAYI'NIN ARKA PLANI VE SONRASINDA YAŞANANLAR.....	9
BÖLÜM 4.....	12
MEDYADA SURİYELİ MÜLTECİLERİN TEMSİLİ VE YABANCI	
DÜŞMANLIĞI.....	12
BÖLÜM 5.....	15
SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKİYE'DEKİ VARLIĞI VE STATÜSÜ	15
BÖLÜM 6.....	20
SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK YABANCI DÜŞMANLIĞI VE AYRIMCI	
PRATİKLER	20
BÖLÜM 7.....	27
ALTINDAĞ OLAYINI BÜTÜNCÜL BİR BAKIŞ AÇISIYLA	
DEĞERLENDİRMEK	27
Altındağ Olayı'nı Sosyolojik Olarak Tahayyül Etmek.....	27
1. Tarihsel Arka Planı Göz Önüne Almanın Gerekliliği	31
1.1 Küresel Tarihi Gelişmeleri Göz Ardı Etmek.	32
1.1.1 Tarihsel Gelişmeleri Dikkate Almayan Analizler	35
1.2 Türkiye'nin Özgün Tarihi Koşullarını Göz Ardı Etmek.....	39
1.3 Yerel Bağlamı Göz Ardı Etmek.....	46

1.4 Ekonomik ve Toplumsal Yapıyı Göz Ardı Etmek.....	51
2. Yabancı Düşmanlığının Ev Sahibi Ülke Bakış Açısından Değerlendirilmesi.....	55
2.1 Göç Olgusunun Güvenlikleştirilmesi.....	56
2.2 Göçün Siyasallaştırılması.....	63
2.3 Göçün Dışsallaştırılması	67
3. Mültecileri Homojenize ve Pasifize Eden Yaklaşım	70
3.1 Göçmenlerin Homojen Bir Topluluk Olarak Ele Alınması ve Genellemeler .	71
3.2 Göçmenlerin Eylemliliklerinin Göz Ardı Edilerek Pasifize Edilmeleri	77
BÖLÜM 8.....	83
4. Altındağ Olayı'nı Bütüncül Bir Kavrayış İçerisinde Ele Alan Değerlendirmeler .	83
4.1 Tarihsel ve Yapısal Arka Planı Dikkate Alan Yazılar	83
4.1.1 Küresel Tarihi Gelişmeleri Göz Önüne Alan Değerlendirmeler.....	83
4.1.2 Türkiye'nin Özgül Tarihi Koşullarını Göz Önüne Alan Değerlendirmeler	86
4.1.3 Yerel Bağlamı Göz Önüne Alan Değerlendirmeler	91
4.1.4 Ekonomik ve Toplumsal Yapısal Faktörleri Dikkate Alan Değerlendirmeler.....	95
4.2 Göçün Güvenlikleştirilmesini Eleştiren Değerlendirmeler.....	96
4.2.1 Göçün Dışsallaştırılması.....	97
4.3 Suriyeli Mültecilerin Eylemliliklerini Gözeten Değerlendirmeler	98
BÖLÜM 9.....	99
SONUÇ.....	99
KAYNAKLAR.....	104
ÖZET	117
ABSTRACT	1188

KISALTMALAR/SİMGELER

BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
AB	Avrupa Birliği
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın konusuna, problemine, amacına, önemine ve sınırlılıklarına yer verilecektir. Bu çalışmanın konusunu, gazetelerin köşe yazılarında ve çeşitli televizyon programlarında yer alan Altındağ Olayı analizlerinin değerlendirmeleri oluşturmaktadır. 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara'nın Altındağ ilçesine bağlı Battalgazi Mahallesi'nde Suriyeli bir grup genç ile Türk gençler arasında gerginlik yaşanmıştır. Gerginliğin ardından yaşanan arbedede Suriyeli gençlerden birisi Türk genci bıçaklayarak ölümüne sebep olmuştur. Haberin duyulması üzerine mahallede yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik fiziksel ve sözlü şiddet eylemleri başlamıştır. Suriyeliler darp edilmiş, evleri taşlanmış, arabaları ve dükkanları tahrip edilmiştir (Öztürk, 2021). Provokasyonlarla güçlenen linç girişimi ve şiddet olaylarının bölgedeki ve ülkedeki etkileri sürmektedir. Böylesi uzun soluklu ve şiddetli bir linç girişimi doğaldır ki Türkiye'nin ana akım medyasında kendine geniş bir yer bulmuştur.

Bu doğrultuda, Altındağ olay¹ ve mülteciler konusunda ana akım medyada, gazetelerin köşe yazılarında, televizyondaki tartışma programları gibi pek çok mecrada yer alan analizler incelenecektir. Çalışmada incelenen analizlerin çoğunda tespit edilen eksiklikler ve hatalı söylemler 3 genel kategoriye ayrılmıştır. Bunlardan ilki, Altındağ Olayı gibi yabancı düşmanlığının fiziksel şiddet eylemine dönüştüğü bir olayı ele alırken küresel düzeyde, Türkiye genelinde ve Altındağ özelindeki tarihsel gelişmeleri göz ardı etmektir. Tarihsel çok boyutlu gelişmelere ek olarak, çok boyutlu sosyo-ekonomik ve siyasi yapısal özelliklerin analiz edilmemesi de bu kategori içerisinde incelenecektir. Çünkü tarihsel gelişmelerin, Türkiye'nin ve Altındağ'ın ekonomik, siyasi ve toplumsal yapısı gibi etmenlerin Türk vatandaşlarının mültecilere karşı olumsuz tavır ve tutumlarını artırdığı düşünülmektedir. İkinci kategoride göçün ve göçmenlerin ev sahibi ülke bakış açısından değerlendirilmesinin yabancı düşmanlığına etkileri ele alınmaktadır. Son olarak ise göçmenlerin söylemler ve eylemler yoluyla homojen bir topluluk olarak algılanarak pasifize edilmesi ve bu durumun yabancı düşmanlığına etkileri tartışılacaktır. Hatalı ve eksik analizlerden sonra ise konuya bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşan yorumcuların değerlendirmelerine yer verilecektir.

¹ Çalışmada mülteci kavramı sosyolojik anlamda kullanılmıştır.

2011’de başlayan Suriye’deki iç savaş sebebiyle Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler ile ilgili haber ve yorumların sıkça ülkenin ana akım medyasında kendine yer bulduğu görülmektedir. Pandemi ve diğer problemler sebebiyle gündemden zaman zaman düşseler de mültecilerle ilgili haberler medyada sıklıkla yer almaktadır. Söz konusu haberlerin içeriğine bakıldığında çoğunlukla mültecilere yönelik olumsuz duygu ve fikirleri besleyecek ifadelerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bunun yanında, çeşitli televizyon programlarında da Türkiye’deki siyasilerin ve iletişim kanallarından kamuoyuna ulaşma imkanı sıradan vatandaşlara göre fazla olan gazeteci ve akademisyenlerin yabancı karşıtı söylemleri sıklıkla ortaya çıkmaktadır. Yabancı düşmanlığını tetikleyen, besleyen sebepler ayrıntılı bir şekilde incelenip anlaşılmazsa Altındağ olayına benzer çok sayıda olayın yaşanacağını tahmin etmek güç değil. Bu sebeple, tezde Van Dijk (1993)’in tahakküm ilişkilerini yeniden üretmenin bir aracı olarak gördüğü söylemler incelenmek istenmiştir. Altındağ Olayı sonrasında yapılan değerlendirmelerin çoğunun ise yabancı düşmanlığını engellemeye yönelik bir anlayış geliştiremediği düşünülmektedir. Birkaç değerlendirme haricinde çoğu değerlendirmenin her ne kadar olayı ve faileri kınayan yaklaşımları olsa dahi mültecileri suçlar nitelikte değerlendirmelerin sıklıkla dile getirildiği görülmüştür. Bütüncül bir yaklaşımdan uzak değerlendirmelerin mülteci karşıtlığı sorununa çözüm bulmak bir yana sorunu daha da derinleştirdiği düşünülmektedir. Nitekim, Altındağ Olayı sonrasında da ülkenin gazetelerinde ve televizyon programlarında konuyla ilgili değerlendirmede bulunan yazarların birçoğunun, konuyu ele alış biçimleri ve söylemlerinin ülkedeki yabancı düşmanlığını besler nitelikte olduğu görülmüştür. Öte yandan, Altındağ’da yaşanan olayı meydana getiren dinamikleri bütüncül bir bakış açısıyla ele alan değerlendirmeler de bulunmaktadır.

Uzun yıllardır birlikte yaşayan Suriyeli mülteciler ve Türk toplumu arasında zaman zaman ortaya çıkan yabancı düşmanlığının fiziksel şiddet haline dönüştüğü Altındağ Olayı, ülkedeki mültecilerin statüsü, yaşam koşulları ve ülkede kalıcı olup olmayacakları gibi konuları tekrar gündeme getirmiştir. Yabancı düşmanlığı ve mültecilere yönelik şiddet olgusunu incelerken yapısal, tarihsel ve söylem düzeyinde pek çok faktörü değerlendirmek gerekmektedir. Bu karmaşık ve çoklu faktörlerin etkileşimleri neticesinde artan olumsuz tavır ve tutumlar kendini yabancılara karşı söz ve fiziksel şiddet olarak gösterebilmektedir.

Tezde temel olarak analizlerin Altındağ Olayı'na bütüncül bir bakış açısı sağlamada hangi noktalarda eksik kaldıklarını inceleyip konunun önemi gösterilmeye çalışılmıştır. C. Wright Mills'in (2019) "sosyolojik tahayyül" adını verdiği zihinsel işlemin Altındağ olayını değerlendirirken neden kullanılması gerektiği, kullanılmadığında ne gibi sonuçlar doğuracağı ortaya konmak istenmiştir.

Altındağ'da yaşanan linç girişimi örneğinde olduğu gibi ülke toplumunun huzurunu bozacak ve insanların bir arada uyum içinde yaşamasını engelleyecek başka linç girişimi ve şiddet vakalarının gerçekleşmesini önlemek için yaşananların çok boyutlu, derinlikli ve olabildiğince objektif bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Tezde, fiziksel ve sözel şiddetin örneği olan Altındağ olayı incelenerek mülteci karşıtlığını besleyen karmaşık yapıların daha iyi anlaşılmasının sağlanması ve bu sayede yabancı düşmanlığı sorununun çözümüne yönelik atılacak adımların önünün açılması hedeflenmektedir.

Mültecilerin basındaki temsiline ilişkin bulunan kaynakların içinde gazetecilerin, siyasilerin ve akademisyenlerin yabancı düşmanlığı konusunda değerlendirmelerinin analiz edildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Tezimin bu konuda literatüre özgün bir katkı sunacağını düşünüyorum. Literatür taramalarında incelenen haber metinleri ve görselleri dışında, köşe yazarlarının düşüncelerini görece detaylı bir şekilde kaleme aldıkları köşe yazılarında mültecilerin hangi bağlamlarda ele alındığını inceleyen çalışma bulunamamıştır. Kamuoyunun fikirlerini ve tavırlarını etkileyebilecek grupların yabancı düşmanlığı ve mültecilere yönelik şiddet konusunda değerlendirme yaparken kullandıkları düşünce yapıları, düşüncelerini ifade ederken seçtikleri kelimeler ve bu kelimelere yükledikleri anlamların anlaşılmasının önemli olduğu kanaatindeyim. Bu sebeple tirajı yüksek gazeteler ve televizyon kanalları gibi kanallar aracılığıyla bir analiz içerme iddiasındaki değerlendirmelerin incelenmesi gerekli görülmektedir. Ayrıca, yapılan literatür taramasında görüldüğü üzere Altındağ Olayı gibi toplumun genelini ilgilendiren bir olayın medyada görünür olan aktörler tarafından ne şekilde değerlendirildiğinin ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kamuoyunu etkileme potansiyeli haiz bu aktörlerin toplumsal huzuru ve birlikte yaşamı etkileyen mülteci karşıtlığını nasıl değerlendirdiği ve değerlendirmelerindeki eksik ve yanlış noktaları ortaya koyması sebebiyle çalışmanın literatüre sunacağı katkının yanında aynı zamanda yabancı karşıtlığı sorununun çözümüne de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma, Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilerin maruz kaldıkları yabancı düşmanlığı ve ayrımcı pratiklerin bir örneği olan Altındağ Olayı'nı ele almaktadır.

Fakat, Türkiye’de yaşıyan farklı Afganlar gibi farklı ulusal kimliğe sahip mültecilerin karşılaştığı yabancı düşmanlığına değinilmemiştir. Suriyeliler dışındaki mültecilerin ülkeye gelme süreçleri ve statüleri farklılık gösterdiği için bu çalışmada yer alan veriler tüm mültecilere atfedilememektedir. Ek olarak, çalışmada Altındağ Olayı değerlendirmelerinde bulunan yorumcuların radyo programı veya Spotify gibi uygulamalarda yer alan podcastlerdeki analizlerine yer verilememiştir.

BÖLÜM 2

ALTINDAĞ OLAYI'NI ARAŞTIRMAK: YÖNTEMSEL TEMELLER

Bu tezde, ana akım medyada yer alan dolayısıyla da çok fazla sayıda kişiye ulaşabileceği düşünülen analizler eleştirel söylem analizi tekniği ile incelenecektir. Eleştirel söylem analizi yöntemi seçilerek mültecilere yönelen ayrımcı, ırkçı söylemlerin daha iyi anlaşılmasının sağlanması ve bahse konu söylemlerin mevcut eşitsiz yapıyı nasıl yeniden ürettiğini ortaya koymak hedeflenmektedir. Bu bağlamda tez boyunca önemli olduğu düşünülen bazı sorulara cevap verilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın ana problemi, yabancı düşmanlığı sorununa kamuoyunu etkileme imkanı fazla olan ana akım gazete ve TV programlarında yer alan analizlerin bu sorunu çözüme kavuşturmak bir yana aksine beslemesi gerçeğidir. Yorumcuların bunu hangi yollarla ve yaptıkları sorusu ise çalışmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Bu soruya cevap bulabilmek amacıyla birtakım yan sorular sorulmuştur. Bu sorular ise şu şekilde sıralanmıştır: Ana akım gazetelerin köşe yazarları, televizyon programlarında tartışmalara katılan akademisyenler ve siyasiler Altındağ olayını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirebildiler mi? Olayın tarihsel boyutunu ve olayın gerçekleşmesine zemin hazırlayan mikro ve makro düzeydeki siyasi, ekonomik ve sosyal yapıları incelemişler mi? Göç alan toplumun bir parçası olarak konuya bilerek veya bilmeyerek taraflı bir bakış açısıyla mı yaklaştılar? İktidara göre kendilerini konumlandıkları yere göre mi değerlendirmelerde bulundular? Mültecilerin farklılıklarını ve eylemliliklerini dikkate aldılar mı yoksa ırkçı genellemeler, önyargılar ve mültecileri pasifize eden söylemlerde mi bulundular? Çalışma boyunca tüm sorular ayrı başlıklarda değerlendirilecektir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan eleştirel içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Eleştirel içerik analizi yöntemi Altındağ Olayı üzerinden ele alınacaktır. Bu çalışma örnek olay – vaka incelemesi araştırma desenine sahiptir. “*Durum çalışmaları, karmaşık bir durumun geniş bir şekilde tanımlanarak ve kendi doğal ortamında bileşenlerinin belirlenerek boylamsal olarak çalışılmasına imkân sağlar*”

(Subaşı & Okumuş, 2017, s. 425). Örnek olay incelemesi temel olarak bir olayın derinlemesine incelenmesini ve o olay hakkında detaylı bilgi edinebilmeyi mümkün kılmaktadır. Çalışmada örnek olay olarak Altındağ'da yaşanan şiddet olayları incelenmek istenmiştir. Altındağ'da yaşananlar yabancı düşmanlığının ne kadar tehlikeli boyutlara ulaşabileceğini gözler önüne sermiştir. Kısa zamanda büyüyen şiddet olaylarına sahne olan Altındağ Olayı'nın incelenmek istenmesinin en önemli sebebi ise, bu olayı meydana getiren dinamiklerin irdelenerek yabancı düşmanlığı sorununa çözüm bulunmak istenmesidir. Altındağ Olaylarına benzer başka şiddet olayların önüne geçebilmek için olayın sebep ve sonuçlarının incelenmesi gerekli görülmektedir.

Çalışmada Altındağ Olayı'nın, Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmesinin ise önemli gerekçeleri bulunmaktadır. Öncelikle Dijk'e göre söylemin kesin ve herkes tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Ona göre söylem, yazılı metinler kadar jest ve mimikleri de kapsayan bir "iletişimsel olay" olarak tanımlanabilmektedir (Şah, 2020, s.216). Dijk'e (1993) göre iletişim kanallarına erişimi kolay olan bu sayede de geniş halk kitlelerine rahatlıkla ulaşabilen kişi ve grupların Dijk'in ifadesiyle tahakküm ilişkilerini şekillendiren ve yeniden üreten bu kesimin kullandıkları söylemler kamuoyunun fikrini de kolayca şekillendirebilir ve kontrol edebilir. Güç ilişkilerinin yeniden üretilmesine sebep olan söylemlerin taşıdığı anlam ve yapıları toplumda hakim olan eşitsiz düzeni değiştirme noktasında başarısız olmaktadır. Dolayısıyla bu söylemlerin ne şekilde ve nasıl kullanıldığı, kamuoyunda etkilerinin neler olabileceği gibi noktalar toplumdaki mülteci karşıtlığının nedenlerini anlamamız açısından önem taşımaktadır. Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi ile baskın grupların yabancı düşmanlığı sorununun yarattığı ayrımcılıklara çözüm bulmak yerine eşitsiz yapıyı nasıl yeniden ürettikleri gösterilmeye çalışılmaktadır. Dijk'e göre gücü elinde tutan gruplar sosyal olarak değerli olan gelir, bilgi, eğitim ve varlık gibi kaynaklara kolayca ulaşabilen kişilerdir. Bu kişiler kaynaklara erişimin görece kolaylığı bakımından doğrudan ve açık açık ulaşabildikleri kişilerin fikirlerini etkilemenin yanı sıra bunu gayet sıradan, doğal ve hemen göze çarpmayacak bir biçimde de yapmaya çalışabilirler. Dolayısıyla, eşitsizliği yeniden üretmenin tek ve herkes tarafından hemen fark edilebilecek bir yolu bulunmamaktadır. Bu sebeple, halk ile düşüncelerini paylaşma imkanını elinde tutan gazeteciler, siyasetçiler ve akademisyenlerin mültecilere karşı şiddet olayını değerlendirirken kullandıkları dil, seçtikleri kelimeler, söylemlerinin ve yazılarının içeriği büyük bir anlam taşımaktadır. Dijk'a göre her ne kadar eksiksik bir eleştirel söylem analizi yapılması mümkün olmasa da ele alınan metinlerdeki başlıkların

ve metin içerisinde kullanılan kelimelerin gerçek ve dolaylı anlamlarının incelenen bağlam temelinde irdelenmesi, yorumcunun zihinsel temsilinin ve varsa ideolojik tarafgirliğinin ortaya çıkarılması için gerekli işlemlerdir (Şah, 2020). Eşitsiz yapıyı meydana getiren, güçlendiren ve yeniden üretilmesine sebep olan söylemlerin anlaşılması, sorunun çözümüne giden yolda oldukça önemli bir basamaktır.

Evren-Örneklem

Toplamda 77 adet değerlendirmenin incelendiği bu çalışmada; gazetelerdeki köşe yazıları ve televizyon programlarında tartışmaları ele alınırken eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılacaktır. Çalışmanın evrenini, Altındağ Olayı'nın ardından Türkiye'de çıkarılan ulusal gazetelerin köşe yazılarında ve televizyonlardaki tartışma programlarında yer verilen Altındağ Olayı'nı ele alan analizler oluşturmaktadır. Türkiye'de günlük olarak çıkarılan ulusal gazeteler listelenmiştir. Değerlendirilen analizler seçilirken iktidara yakın Sabah, Yeni Akit, Yeni Şafak gibi gazetelerin yanı sıra iktidara mesafeli ve muhalif bir tavır takınan Sözcü, Cumhuriyet, Duvar gibi gazetelerdeki köşe yazıları da değerlendirilmiştir. Aynı şekilde iktidara göre farklı konumlarda bulunan televizyon kanallarındaki programlar seçilerek incelenecek değerlendirmelerin farklı bakış açısına sahip insanlar tarafından yapılmış olmasına dikkat edilmiştir. Olayı sadece haberleştirerek anlatan ve yorumlamayan analizlere araştırmada yer verilmemiştir.

Verilerin Toplanması

Gazeteler ve tartışma programları belirlendikten sonra seçilen gazetelerin internet sayfalarındaki köşe yazarları listesinden yazarlar seçilerek olayın yaşandığı tarih ve sonrasındaki hafta tarih aralığındaki yazılar incelenmiştir. 10 - 17 Ağustos 2021 tarih aralığındaki köşe yazıları içerisinde Altındağ olayını değerlendiren yazılar seçilerek eleştirel söylem analizine uygun şekilde incelenmiştir. Benzer şekilde, 10 - 17 Ağustos 2021 tarih aralığında gazetelerin veya kişilerin sosyal medya platformu olan Youtube'da yer alan videoları listelenmiştir. Seçilen tartışma programlarına, Youtube platformu üzerinden "Altındağ Olayı" anahtar kelimesiyle aratılarak ulaşılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Örneklem olarak seçilen köşe yazıları ve tartışma programları incelenmiştir. Yazarların ve yorumcuların konuya ilişkin değerlendirmelerde bulunurken seçtikleri kelimeler ve olayı meydana getiren olaylara ilişkin bakış açıları içerik analizi yöntemi kullanılarak irdelenmiştir. Bunun yanında, yorumcuların değerlendirmelerinde değinmediği noktalara da dikkat edilmiştir. Eleştirel söylem analizi yöntemi gereğince yorumcuların olayı analiz ederken kullandığı kelimeler diğer bir ifadeyle ne anlattıklarından ziyade bu kelimelerin altında yatan anlam yani ne anlatmak istedikleri irdelenmiştir. Değerlendirmelerin eksik ve hatalı olduğu düşünülen yönleri Mills'in sosyolojik tahayyül yetisi ekseninde ele alınmıştır. Analizlerde yer alan söylemlerin sosyolojik tahayyül kavrayışı temelinde eksik kaldığı düşünülen hususlar 3 genel başlık altında toplanmıştır. Bunlardan ilki, olaya zemin hazırlayan küresel, ulusal ve yerel boyuttaki tarihsel gelişmeleri ve ekonomik, toplumsal yapısal gelişmeleri dikkate almayan değerlendirmelerden oluşmaktadır. İkinci başlık altında, göçün dışsallaştırılması ve güvenlikleştirilmesi yer almaktadır. Son başlıkta ise mültecilerin homojen bir grup olarak ele alınarak eylemliliklerinin yok sayıldığı analizler yer almaktadır.

BÖLÜM 3

ALTINDAĞ OLAYI'NIN ARKA PLANI VE SONRASINDA YAŞANANLAR

Altındağ'ın bağlı olduğu Ankara, başkent olması, sosyal hizmetlere erişim ve işgücü piyasasının durumu gibi farklı yapısal özellikleri bakımından pek çok şehre kıyasla avantajlı konuma sahip olsa da Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerden biri değildir. Öyle ki Göç İdaresi Başkanlığı'nın 19 Ekim 2023 tarihli verilerine göre Ankara'da halihazırda 91.116 Suriyeli mülteci kayıtlı olarak barınmaktadır (Mülteciler Derneği, 2023). Yine Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre Ankara, nüfusuna oranla %1,54 kadar Suriyeli mülteci barındırmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). İstatistiksel verilerden de anlaşılacağı üzere nüfusuna oranla az sayıda Suriyeli mültecinin barındığı Ankara'da mülteciler, genellikle Altındağ, Mamak ve Keçiören gibi gecekonduların yoğun olduğu ilçelerde yaşamaktadır. Fakat Altındağ bu ilçeler arasında mülteciler için daha ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Altındağ'ın Ankara'nın merkezinde yer alması, iş olanaklarının fazla olduğu Siteler Sanayi Bölgesi'ne yakın olması Suriyeli mültecilerin yoğun olarak bu ilçeye yerleşmesinin önemli sebepleri arasında gösterilmektedir (Savran ve Sat, 2019). Suriyeli mültecilerin sayısının fazla olması ve gündelik hayatta yerli halk ile sıklıkla karşılaşmasının sonucunda ilçede zaman zaman mülteciler ve yerli halk arasında gerginlikler yaşanabilmektedir.

Mültecilere yönelik fiziksel şiddet için örnek vaka olarak yakın zamanda yaşanan Altındağ olayını ele alabiliriz. 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara'nın Altındağ ilçesinde Suriyeli bir grup genç ve Türk gençler arasında çıkan tartışma sonucunda 2 Türk genci bıçaklanmış, bıçaklanan gençlerden birisi hayatını kaybetmiştir. Türk genci bıçaklayan şahıs tutuklansa da kavga Türk ve Suriyeli iki grup arasında çıktığı için tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Olay sonrasında ise Altındağ ilçesinde bulunan Önder ve Battalgazi Mahallelerinde toplanan kişilerce bölgede yaşayan Suriyelilerin evleri ve dükkanları taşlanmıştır (Öztürk, 2021). Evlerin ve dükkanların taşlanması sırasında içlerinde çocukların da bulunduğu pek çok Suriyeli yaralanmış ve korkmuştur. Hatta Suriyelilere yardım etmek isteyen ve saldırganları engellemeye çalışan Türk vatandaşları da saldırıya uğramıştır. Toplanan kalabalığın kendilerine zarar vermesinden korkan insanlar, evlerinin balkonlarına Türk bayrakları asarak saldırı ihtimalini

savuşturmaya çalışmışlardır (Öztürk, 2021). Olay sonrasında Ankara Emniyet Müdürlüğü bir açıklama yapmıştır. Yapılan açıklamaya göre; Suriyelilerin ev ve iş yerlerine hasar veren grubun içinde yer alan şahıslardan; 64'ünün gasp, kasten yaralama, mala zarar verme, uyuşturucu madde imali, hırsızlık vb. suçlardan kaydı bulunduğu bildirilmiştir. Ayrıca, 29'u hakkında idari işlem uygulanırken, 43'ü ile ilgili adli işlem başlatıldığı bilgisi verilmiştir (Öztürk, 2021). Olay sonrasında, mahkeme Türk gencin ölümüne sebep olan Suriyeli mültecinin müebbet hapis cezasına çarptırılmasına karar vermiştir (Hürriyet, 2022). Olaya karışan insanlardan önemli bir kısmının önceden suç kaydının bulunması ve başka ilçelerden gelen kalabalık grupların varlığı pogrom benzeri toplu saldırının provokasyon maksatlı yapıldığı iddialarını da beraberinde getirmiştir. Provokasyon olsun veya olmasın milyonlarca mülteci ile beraber yaşayan Türk toplumunun bir kısmının yabancı karşıtı tavır ve tutumlarının somut bir şekilde görülebildiği bu tarz olayları meydana getiren mekanizmalar iyice anlaşılmadığında sorun çok tehlikeli boyutlara ulaşabilmektedir. Nitekim, Altındağ Olayı'na benzer şekilde daha ufak çaplı, ana akım medyaya çok yansımayan mülteci karşıtı eylemler ve fiziksel kavgaların yaşandığı bilinmektedir (Kuru, 2021). Fiziksel şiddet boyutunda olmasa da oldukça çarpıcı örneklerden birisi de change.org sitesinde başlatılan 73 adet kampanyadır. Suriyelilere yönelik nefret söylemi içeren bu kampanyalar için 2019 yılı itibarıyla 1 milyar 385 milyon 122 bin 43 kişinin imza attığı bilinmektedir (Duvar Gazetesi, 2019). Altındağ meselesi ise hem Suriyelilerin evlerinin taşlanıp dükkanlarının tahrip edilmesi ile birlikte yaralanan mültecilerin varlığı bakımından hem de olayların etkilerinin uzun soluklu olması bakımından diğer şiddet vakalarından ayrı bir yerde konumlanmalıdır.

Öyle ki Altındağ Olayı'nın ardından Ankara Valiliği ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, Ankara'da "göç, uyuşturucu ve asayiş olaylarına kaynaklık eden metruk binalar ve bu binalarda ikamet eden yabancıların tespit edilerek evlerinin yıkılacağı" ve "söz konusu yabancıların kayıtlı oldukları illere gönderileceği" ifade edilmiştir (Akyol, 2022, para.4). 1 Eylül 2021'de İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan açıklamanın tamamı şu şekildedir:

Ülkemizde bulunan yabancıların ikamet izni, uluslararası koruma ve geçici koruma iş ve işlemlerini düzenleme ile yetkili ve görevli olan Bakanlığımız koordinasyonunda Ankara Valiliği, Göç İdaresi, Jandarma ve Emniyet birimlerimizin katılımlarıyla yapılan değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki kararlar alınmıştır;

1. 2 Eylül 2021 tarihinden geçerli olmak üzere Ankara ili mülki sınırları geçici koruma kaydına kapatılmıştır.

2. Ülkemizin başka illerinde kayıtlı olup fiilen Ankara ilinde ikamet eden geçici koruma statü sahibi Suriyeliler tespit edilerek kayıtlı olduğu illere geri gönderilecek ve kayıtlı oldukları illerde ikamet süreçleri bildirim yükümlülüğü getirilerek takip edilecektir.

3. Ankara ilindeki göç, uyuşturucu ve asayiş olaylarına kaynaklık eden metruk binalar ve bu binalarda ikamet eden yabancılar tespit edilerek yıkım ve tahliye işlemleri tamamlanacak ve söz konusu yabancılar kayıtlı oldukları illere gönderilecektir.

4. Herhangi bir koruma statüsü ya da ikamet izni bulunmayan düzensiz göçmenlerin kolluk birimlerince yakalanarak geri gönderme prosedürlerinin yerine getirilmesi amacıyla Geri Gönderme Merkezlerinde idari gözetim altına alınmalarına kararlılıkla devam edilecektir.

5. Yabancılar a ait vergi levhası olmayan işyerleri ile ilgili olarak gerekli mevzuat çerçevesinde her türlü yaptırım ivedilikle uygulanacaktır (İçişleri Bakanlığı Göç İdare Başkanlığı, 2021, Ankara İli Özelinde Alınan Kararlar Hakkında Duyuru Başlıklı Bölüm).

Seyreltme politikasının ardından pek çok Suriyeli mültecinin Altındağ'ı terk ederek Keçiören ve Mamak gibi ilçelere taşındığı bilinmektedir. Altındağ'da yaşamaya devam eden mültecilerin ise yoğun güvenlik tedbirleri ile tedirgin bir şekilde yaşamlarını sürdürdükleri bilinmektedir. Yaşanan olayların ardından Altındağ Belediyesi'ne ait bir bina, polis karakolu olarak kullanılmaya başlanmıştır ve binanın kapısının önünde birer akrep ve toma aracı bekletilmektedir (Duvar Gazetesi, 2022). Yaşanan olayın ardından Suriyeli mülteciler ya evlerini terk edip başka bir yere taşınmak ya da Altındağ'da alınan güvenlik önlemleri sebebiyle tedirgin ve kaygılı bir şekilde yaşamlarını sürdürmeye çalışmak zorunda kalmışlardır.

Yayınlanan genelgenin maddelerinden de görüleceği üzere bu “seyreltme” uygulaması ile ilçelerde yoğun olarak bulunan Suriyeli nüfusunun azaltılmasının hedeflendiği söylenebilir. Fakat bu gibi uygulamaların, gerilimlerin ve çatışmaların çözülmesinden ziyade sorunu büyüteceği ve yeni sorunlar yaratacağı düşünülmektedir. Karar alıcıların politika tercihlerindeki değişimin analiz edilmesi konunun daha detaylı anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Yabancı düşmanlığı ve mültecilere yönelik şiddet olaylarına nasıl yaklaşılması gerektiği ise incelenen Altındağ Olayı analizleri örneği üzerinden ele alınacaktır.

BÖLÜM 4

MEDYADA SURİYELİ MÜLTECİLERİN TEMSİLİ VE YABANCI DÜŞMANLIĞI

“Mülteciler hakkındaki yerleşik önyargıların köklerine inmek isteyen araştırmacılar medyada yer alan içerikleri değerlendirirken medyanın ve gazetelerin siyasi toplulukları oluşturma ve bölmesine ilişkin daha genel bir konuyu gözden kaçırmaktadır” (Trudel, 2017, s.5). Trudel’in burada altını çizdiği konu, medyanın özellikle 20. Yüzyılda ulus devletlerin inşa edildiği dönemde oluşturulan uluslara, dahil edilebilen ve edilemeyen kişi ve gruplarla ilgili tutumu, söylemleri sebebiyle yabancı düşmanlığının medyaya içkin olduğu fikridir. Medyanın mülteciler ile ilgili “biz” ve “onlar” arasında çizdiği ayrım belirli ve doğal kabul edilen bir yere ait olma deneyimi sunmaktadır (Trudel, 2017). Medya olayların yorumlanmasında ve olaylara ilişkin kamuoyunda anlamın inşa edilmesine olanak sağlamaktadır. Medyanın mültecileri ele alma biçimi, kullandığı söylemsel kalıplar ve kelime seçimleri olaylara ve kişilere karşı nefret içeren tutumları besleyebilmektedir (Pandır, 2020). Bunun yanında, medyanın doğru ve eksiksiz bilgi akışını sağlamaması ve yalan haberler de mültecilere yönelik yabancı düşmanlığını beslemektedir (Aldamen, 2023). Mülteciler özelinde bu durum büyük önem arz etmektedir. Günümüzde medya platformlarının çoğalması farklı siyasi toplulukların ve farklı bölünmelerin önünü açmaktadır. Öteki olarak algılanan yabancılar artık toplumun uzağında değil yanı başında ve içselleşmiş durumdadır (Trudel, 2017). Mülteciler konusunda inşa edilen olumsuz tutumlar yabancı düşmanlığına ve mültecilere yönelik şiddet olaylarına sebep olmaktadır (Pandır, 2020). Ulusal ve uluslararası olaylarla ilgili bilgi ve haberler medya yoluyla kamuoyuna aktarılmaktadır. Medya sadece olayları aktarmakla kalmamakta aynı zamanda olayları ele alış biçimiyle de medyada yer alan temsiller kamuoyunun duygu ve düşüncelerini şekillendirmektedir (Aldamen, 2023).

Medyanın mültecilerin kamuoyundaki algısını inşa etmesine sebep olan mültecilerin belli temsil biçimleri Pandır (2020) tarafından kategorilere ayrılmıştır. Bu temsil biçimlerinden ilki mültecileri kurban rolüne indirgeyen medyadaki söylemlerdir. Medyada sıklıkla kullanılan kurban rolüne indirgenen mültecilerin temsili, mültecilerin haklarının siyasi platformlarda tartışılmasının ve sorunlarına çözüm bulunmasının önüne geçmektedir (Pandır, 2020). Medyada sıklıkla karşılaşılan bir diğer mülteci

temsil biçimi ise onları alıcı topluma bir tehdit olarak gösteren temsillerdir. Pandır’a (2020) göre mülteciler farklı gerekçelerle tehdit olarak damgalanmaktadır. Bunlardan bazıları, mültecilerin terörizm ile bağlantılarının olduğu, hastalık taşıdıkları ve gerçekten yardıma ihtiyaç duymadıkları ve bu yardımı hak etmedikleri halde alıcı toplumun kaynaklarını gereksiz yere kullandıkları yönündeki içerik ve söylemlerin tamamıdır (Pandır, 2020). Mültecilerin yardıma muhtaç kurbanlar veya toplumun huzuruna bir tehdit olarak kategorize edilmesinin sonucu olarak mültecilerin homojenize edildiği üçüncü bir kategori ortaya çıkmaktadır. Mültecilerin homojenize edilmesi ise onların bireysel farklılıklarını ve deneyimlerini görmezden gelen ve onları pasifize eden olumsuz etkilere sahiptir. Venir’in (2016) çalışmasında İngiltere’de çıkan gazetelerde Suriyeli mültecilerin temsil edilme biçimleri incelenmiştir. İncelenen haberlerde Pandır’a mültecilerin sıklıkla terör veya tehlikeli hastalıklarla birlikte ele alındığı görülmüştür. Bir diğer yaygın temsil biçimi ise mültecilere yapılan yardımları alıcı ülkenin hoşgörüsü ve cömertliğiyle açıklayan temsillerdir.

Suriyeli mültecilerin medyada nasıl temsil edildiği hakkında yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Çalışmaların büyük bir kısmında mülteciler ile ilgili haber metinlerinde hangi söylemlerde bulunduğu ve kelime seçimleri analiz edilmiştir. (Kolukırık 2009; Doğanay ve Keneş, 2016; Livberber, 2021). Yapılan çalışmalarda medyada Suriyeli mülteci temsilleri, seçilen ulusal gazetelerde yer alan haber metinleri, haberlerde kullanılan görseller ve yüzeysel olacak şekilde köşe yazıları üzerinden incelenmiştir (Dağlı ve Gölcü 2017; Gezik, 2022; Pandır, Efe ve Paksoy, 2015). Bu çalışmalarda incelenen örneklerde genellikle belirli bir zaman aralığı seçilerek bu süreçte gazetede yer alan Suriyeli mültecilere yönelik haberler ele alınmıştır. Çalışmalardan elde edilen bulgular incelendiğinde genellikle yazılı basında Suriyeli mültecilerin iki farklı ve çelişen temsiline yer verildiği görülmüştür. Bunlardan ilki Suriyeli mültecileri “kurban”, “mağdur” ve “mazlum” olarak gösteren örneklerdir. İkincisi ise Suriyeli mültecileri ülkedeki “suç oranları” ile ilişkilendirerek, “ekonomik ve toplumsal bir tehdit” olarak temsil eden metinlerdir. Bu çalışmalara ek olarak bazı araştırmacılar Suriyeli mültecilerin sosyal medya platformlarında (Twitter veya Ekşi Sözlük vb.) nasıl temsil edildiklerini analiz etmişlerdir (Parlak, Çakın ve Kaya, 2022; Kardeş, Banko ve Akman, 2017). Çalışmalar haber metinlerine benzer şekilde Suriyeli mültecilere ilişkin algı ve tutumların halk nezdinde çoğunlukla olumsuz olduğunu ortaya koymuştur.

Bunun yanında bazı araştırmalar haber metinlerine ek olarak köşe yazılarında yer alan mülteci temsillerini konu edinmiştir. Örneğin, Kolukırık (2009) makalesinde Türk medyasında kaçak, göçmen, mülteci ve yabancı gibi nitelendirmelerin konu hakkında bilgi eksikliğini gösterdiğini ve haberlerde kullanılan konuyu dramatize etme ve popüler söylemleri tekrar etme yöntemlerinin okuyucunun dikkatini çekmek için uygulanan taktiklerden olduğu sonucuna varmıştır. Kolukırık (2009) alışmasında, haber metinleri ile birlikte birkaç köşe yazısı da incelemiştir. Fakat bu köşe yazıları oldukça az sayıda ve yüzeysel olarak incelenmiştir.

Buna ek olarak bazı araştırmalar ise mültecilere ilişkin haberlerde kullanılan görselleri analiz ederek anlamlandırmaya çalışmıştır. Pandır (2019) mültecilerle ilgili haberlerde kullanılan fotoğrafları incelediği çalışmasında mültecilerin nasıl mağdur kategorisine indirgendiğini ve ön yargısal kalıplara sokulduğunu gözler önüne sermektedir. Literatürde yer alan çalışmalar değerlendirildiğinde medyada yer alan mülteci profilinin iki uçta temsil edildiği görölmektedir. Bir uçtaki değerlendirmelerde mülteciler, yardıma muhtaç, mağdur veya kurban olarak; diğer uçtaki değerlendirmelerde ise tehlikeli, toplumsal huzur ve güvenlik için önemli bir tehdit olarak ele alınmakta ve medyada bu şekilde temsil edilmektedir.

BÖLÜM 5

SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKİYE'DEKİ VARLIĞI VE STATÜSÜ

Suriye’de 2011 yılında yaşanan şiddetli çatışmalarla başlayan iç savaş sebebiyle milyonlarca Suriyeli ülkeden göç etmek zorunda kalmıştır. Göç eden Suriyelilerin çoğunluğu komşu ülkeler olan Lübnan, Türkiye ve Ürdün başta olmak üzere çeşitli ülkelere yerleşmiştir. Türkiye sayıca en fazla Suriyeli mülteci barındıran ülke olması sebebiyle diğer ülkelerden ayrılmaktadır. Türkiye’de 30 Kasım 2023 tarihi itibarıyla kayıtlı ve geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mültecilerin sayısı Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 3 milyon 237 bin 585’tir. Bu veriye düzensiz mültecilerin sayısı dahil değildir. Bu haliyle Türkiye en fazla mülteci barındıran ülke konumundadır. Suriyeli mültecilerin bir kısmı zaman içerisinde Türkiye’de vatandaşlık alarak geçici koruma statüsü kapsamından çıkmıştır. Vatandaşlık alan Suriyelilerin sayısına ilişkin ise dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu 2022 yılına kadar 193 bin 293 Suriyeli mültecinin Türk vatandaşı olduğunu açıklamıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 2021). İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya’nın 9 Kasım 2023 tarihinde yaptığı açıklamada bu sayı 237 bin 995 olarak güncellenmiştir (Mülteciler Derneği, 2023). Verilerden de çıkarılacağı üzere Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli mültecilerin çoğunluğu geçici koruma statüsü kapsamında hayatlarını sürdürmektedir.

Suriye’den gelen göçün ilk başlarında göç eden insanlar, Türkiye’yi geçiş ülkesi olarak kullanarak Avrupa’ya geçmek istemişlerdir. Özellikle 2015 yılında Türkiye üzerinden Avrupa Birliği (AB) ülkelerine geçmeye çalışan mültecilerin sayısındaki rekor artış, bu mültecilerin ülkelere girişini engellemek isteyen AB’yi mültecilerin önemli geçiş güzergahı olan Türkiye ile Mutabakat imzalama yoluna itmiştir (Önder, 2022). Bu doğrultuda, AB 18 Mart 2016 tarihinde Türkiye ile Türkiye – AB Mutabakatını imzalamıştır. AB’nin düzensiz göçle mücadele kapsamında imzaladığı Mutabakat, taraflar arasında karşılıklı vaatlere yer vermektedir. İlerleyen bölümde detaylıca ele alınacak olan geri kabul anlaşması gereğince Avrupalı devletler Türkiye’nin Suriyeli mültecilerin Avrupa’ya geçişini engellemesi karşılığında Türkiye’ye maddi yardımda bulunacaklarını beyan etmişlerdir. Buna göre, Türkiye’de barınan Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılmak üzere AB’nin 6 milyar avro kaynak aktarımı yapacağı ve Türkiye için vize serbestisi uygulamasını

yürürlüğe koyulacağı taahhüt edilmiştir. Öte yandan Yunan adalarından Türkiye tarafından alınacak her bir Suriyeli mülteci için Türkiye’den bir Suriyeli mültecinin AB ülkelerine yerleştirileceği beyan edilmiştir (Özerim, 2022). AB ile yapılan geri kabul anlaşmaları sebebiyle Suriyeli mültecilerin ülke içinde kalıcılığı günden güne artmaktadır.

Türkiye’de kalıcı olacaklarına kesin gözüyle bakılan Suriyeli mültecilerin ülkedeki yasal statüsünün detaylıca incelenmesi gerekmektedir. Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ni 1962 senesinde sözleşmenin coğrafi çekince hükmüne dayanarak sadece Avrupa’dan gelen kişilere mülteci statüsü vereceğini belirterek onaylamıştır. Dolayısıyla Suriye’den gelen mültecilerin ülkemizde mülteci statüsü alması söz konusu değildir. Coğrafi çekince şartı gereğince Türkiye’de sadece Avrupa’dan gelmiş mülteciler mülteci statüsü alabilmektedir (Rygel, Baban ve Ilcan, 2016). Suriyelilere mülteci demeyi tercih etmenin nedeni hem iç hukukta coğrafi çekinceden dolayı mülteci olarak kabul edilmemesi hem de uluslararası hukukta sağlanan geçici koruma süresinin aşılmasından dolayı oluşan hukuki statü belirsizliğidir. Türkiye’de ilk başlarda Suriyeli mülteciler için kullanılan misafir teriminin ise uluslararası hukukta yeri yoktur. Ek olarak, misafir terimi hem hukuki anlamda bir karşılığının olmaması hem de içinde geçici bir süre ülkede barınma anlamı taşıması sebebiyle Suriyeli mültecilerin yaşadığı zorlukları tetikler niteliktedir.

Türkiye’nin göçü sistematik bir şekilde düzenleyen ilk ulusal kanunu olan Yabancıları Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. 2011 yılında Suriye’den Türkiye’ye kitlesel göç hareketinin başlamasının akabinde Türkiye’nin o dönemki genelge ve kanunları Suriyeli mültecilerin yasal statüsüne dair bir çözüm sunamamıştır. Dolayısıyla, ilk başlarda Suriyeli mülteciler, ülkelerindeki savaşın kısa sürede sona ereceği varsayımından yola çıkılarak misafir olarak isimlendirilmişlerdir (Özerim, 2022). Zaman geçip Suriyeli mültecilerin ülkede kalıcı olacakları anlaşıldığında ise Suriyelilerin haklarını ve statülerini belirleyen bir çerçeve sağlayan kanuna ihtiyaç duyulmuştur. YUKK’a göre kitlesel göç durumlarında geçici koruma statüsünün uygulanması kararlaştırılmıştır (Evrano ve Ark Yıldırım, 2022). Bu kanun kapsamında geçici koruma statüsünün tanımı yapılmıştır. Buna göre geçici koruma statüsü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun “Geçici Koruma” başlıklı 91 inci maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır: *“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma*

sağlanabilir.”(Göç İdaresi Dairesi Başkanlığı,2023, para.5). Türkiye, mülteci statüsü sağlanmayan Suriyeli mültecilere, geçici koruma statüsü sağlamaktadır.

Geçici Koruma Statüsü, Suriyeli mültecilere İl Göç İdaresi Müdürlüklerine başvurarak kayıt yaptırmaları ön koşuluyla, Türkiye’de ikamet izni, çalışma, sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi bazı hak ve hizmetlere erişim hakkı tanımaktadır (Şahin Mencütek, 2022). Geçici koruma statüsündeki Suriyeli mültecilere tanınan bu haklar kanunlarla güvence altına alınmış gibi görünse de mültecilerin ülkede kalma sürelerinin uzaması entegrasyon ve birlikte yaşam konusunda bir içeriğe sahip olmayan bu yasaları eleştirilerin odağı haline getirmektedir.

Uluslararası korumada tamamlayıcı bir koruma şekli olan geçici korumanın gitgide mülteci statüsünün yerini alması eleştirilerin başında gelmektedir. “Geçicilik” temelli bu korumanın mültecileri belirsizliğe ve öngörülemez bir geleceğe sürüklediği düşünülmektedir (Şahin Mencütek, 2022). Ayrıca YUKK’un uygulanması hususunda da keyfilik göze çarpmaktadır. Örneğin, YUKK’ta yer alan geri göndermeme ilkesine rağmen 15 Temmuz sonrasında kanuna terör ve kamu düzeni sebepleriyle sınır dışı etme kararının alınabileceği eklenmiştir. Bu durumun geri göndermeme ilkesiyle çatıştığı eleştirileri yapılmaktadır (Evrano ve Ark Yıldırım, 2022). Ayrıca, geçici korumanın süresinin ne zaman biteceğinin belli olmaması ve süreye ilişkin kararın Cumhurbaşkanı tarafından verilecek olması öngörülemezliği beraberinde getirmektedir.

Geçici Koruma statüsüne ilişkin en çok eleştiri alan maddelerden biri olan statünün ne zaman biteceğine ilişkin karar ve yetkilerin Cumhurbaşkanı’na ait olmasıdır. İlgili maddeye göre:

Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023, para.5).

Mültecilerin statülerinin, hizmet aldıkları Bakanlıkların farklı uygulamalarının olmasına imkan tanımaktadır. Bu durum da istikrarsızlık, tutarsızlık ve belirsizliği beraberinde getirmektedir (Rygiel, Baban ve İlcan, 2016). Ayrıca, Suriyeli mültecilere mülteci statüsünün tanınmaması onların belirsiz ve kırılgan konumlarını beslemektedir. Yerel halk, Suriyeli mültecileri geçici olarak gördükleri için “yağmacı”, “dilenci” gibi ithamlarda bulunmaktadır (Toğral Koca, 2016). Türkiye’nin Suriyeli mültecilere tanıdığı geçici koruma statüsü, mültecilere hak temelli bir yasal koruma sağlanmasında

yetersiz kalmaktadır (Çelik, 2022). Mültecilerin hak temelli bir hukuki korumadan mahrum kalmaları onları kent hayatında kırılgan bir duruma sokmaktadır.

Ekonomik durumları, işgücü piyasasına yakınlıkları ve sosyal ilişki ağlarının mültecilerin yerleşim yeri seçmelerinde önemli etmenler olduğu bilinmektedir. Buna göre mülteciler sadece gelir düzeyleri düşük olduğu için değil aynı zamanda yardımlaşma ve sosyalleşme olanaklarının fazla olduğu yerleşim yerlerinde diğer mültecilerle bir arada yaşamayı tercih etmektedirler (Yükseker, Kurtuluş, Tekin , Kaya ve Erdoğan, 2023). Suriyelilerin geçici koruma statüsü onları şehir hayatında yerel halk tarafından disiplin altına alınması gereken bir anomali olarak görülmesine sebep olmaktadır (Saraçoğlu, 2021). Toplumsal hayatlarında yerel halk ile karşılaşmaktan sakınan mülteciler bunun yanında çalışma hayatlarında da sorunlar yaşamaktadırlar.

Erdoğan'ın 2020 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında Suriyeli mültecilerin en çok çalışma koşullarından şikayet ettiği görülmektedir. Aynı çalışmada, belli bir sermayeye sahip olup Türkiye'de güvenceli ve rahatça çalışabilen Suriyelilerin ülkede daha mutlu oldukları ifade edilmiştir. Yukarıda ele alındığı üzere Geçici Koruma kapsamında mültecilerin çalışma iznine ilişkin maddeler düzenlenmiştir. Fakat, çalışma izninin alınma sürecine ilişkin birtakım sorunlar bulunmaktadır. Türkiye'de göçmenlerin büyük çoğunluğu bir işverene bağlı olarak çalışmaktadır. Göçmenlerin çalışma izinlerine dair tüm süreçler işverenleri tarafından yerine getirilmektedir. Ayrıca, çalışma izni alabilseler de aldıkları iznin kısa süreli olması göçmenleri zor durumda bırakmaktadır. Bu durum onları pasifize etmekte ve çalışma izni almalarını zorlaştırmaktadır (Cengiz, 2022). Fakat, mülteciler yaşamlarını sürdürmek için işgücü piyasasına kayıt dışı dahi olsa bir şekilde dahil olmaya çalışmaktadırlar.

Suriyeli mültecilerin çoğunluğu çalışma hayatına girmiştir. Göçmenler, Türkiye'de en çok işçi açığının olduğu imalat, inşaat ve ticaret gibi sektörlerde çalışmaktadır (Cengiz, 2022). Mültecilerin çoğu ülkenin işgücü piyasasının, çalışma koşullarının ve ülke atmosferinin elverdiği ölçüde kendi geçimlerini sağlayabilecek potansiyele ve sermayeye sahiptirler (Yükseker ve diğerleri, 2023). Mültecilerin çoğunluğunun çalışma hayatının parçası olmasında ülkenin çalışma rejiminin kayıt dışı çalışmaya elverişli olmasının etkisi göz ardı edilmemelidir. Mültecilerin çoğunluğu kayıtsız bir şekilde yakalanmaktan korkarak güvencesiz işlerde çalışmaktadır. Fakat, bazı mültecilerin ise yasal olarak çalışma imkanlarının bulunmasına rağmen sosyal uyum yardımı kapsamında verilen maddi yardımın kesilmemesi için kayıtsız olarak çalışmayı tercih ettikleri de bilinmektedir (Yükseker ve diğerleri, 2023). Suriyelilerin

Çalışma şartlarına ilişkin düzenlemenin şehir hayatındaki kırılđan konumlarını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

G İdaresi Başkanlığı'nın güncel verilerine göre 30 Kasım 2023 tarihi itibariyle Türkiye'deki sayıları yaklaşık 3,5 milyon civarında olan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli mültecilerin 3 milyon 168 bin 512'si barınma merkezlerinin dışında ikamet etmektedir (Mülteciler Derneği, 2023). Verilerden de görüldüğü üzere Suriyeli mültecilerin çoğunluğu barınma merkezlerinin dışında, ülkenin geneline dağılmış olarak yaşamaktadır. Suriyeli mültecilerin ülke geneline yayılmasının nedenleri arasında; işsizlik, barınma merkezlerindeki kişi sayısının artması, Suriyeli mültecilerin ülkede kalma sürelerinin uzaması gösterilebilir (Diker ve Karan, 2021). Mülteci kamplarından şehirlere yayılan mültecilerin yerli halkla kamusal alanda karşılaşma sıklıkları arttıkça iki grup arasındaki problemler de artış göstermiştir.

BÖLÜM 6

SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK YABANCI DÜŞMANLIĞI VE AYRIMCI PRATİKLER

Yabancı düşmanlığı, ulusal kimliğe yabancı, öteki olduğu düşünülen topluluklara karşı olumsuz tavır ve tutumlar, önyargılar ve davranışlarla vücut bulan fikirler bütünüdür (Özmete, Yıldırım ve Duru, 2018; akt. Kara, 2022). Türkiye’deki Suriyeli mülteciler de Altındağ Olayı örneği ile vahim boyutlara ulaşabileceği görülen yabancı düşmanlığı ve ayrımcı pratiklere maruz kalmaktadır. Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği’nin yayımladığı “*Göçmen mahallelerinde yaşam: Türkiye’de 2010 sonrası göçler ve göçmenlerin toplumsal katılımı*” başlıklı 2023 tarihli raporunda; Türkiye’de ayrımcılığa ve haksızlığa uğrayıp uğramadıkları sorulduğunda, çalışmaya katılan Suriyeli mültecilerin çoğu Türkiye’de haksızlığa uğramadıklarını beyan etmişlerdir. Öte yandan, Türkiye’de haksızlığa uğradıklarını beyan eden Suriyeli mülteciler genellikle milliyetleri, dil ve ekonomik durumları sebebiyle iş yerlerinde, sağlık hizmeti alma ve ev arama sürecinde haksızlığa uğradıklarını ifade etmişlerdir (Yükseker ve diğerleri, 2023). Suriyeli mültecilerin ayrımcılığa maruz kaldıkları başlıklar ekonomi, barınma, Türkiye’ye geliş sebeplerinin anlaşılamaması ve statü belirsizliği, kültürel ayrımcılık, sosyal hizmetlerden dışlanma ve kayıt dışı çalışma olarak sırayla ele alınacaktır.

Diker ve Karan’ın (2021) Ankara’nın Altındağ ilçesinde yaşayan Suriyeli mültecilerle yaptıkları ve makalelerinde yer verdikleri çalışmaya göre, Suriyeli mültecilerin ayrımcılığa maruz kaldığı başlıklardan ilki ekonomidir. Makaleye göre, Suriyeli mülteciler Türkiye’de uzun çalışma saatleri, sigortasız çalıştırılma ve düşük maaşlardan dolayı ayrımcılığa uğramış hissetmektedirler. İşverenler, Suriyelileri sigortasız ve kayıt dışı çalıştırabildikleri için istediği zaman işten çıkarma, onlara maaşları gününde ödememe veya eksik ödeme yapma şeklinde ayrımcı pratiklerde bulunabilmektedir (Diker ve Karan, 2021). Ek olarak, Covid-19 pandemisi ile tüm dünyada yaşanan ekonomik kriz sonucunda kapanan dükkanlar, azalan iş imkanları ve artan maliyetler de Suriyeli mültecilerin mevcut durumunu olumsuz etkilemiştir. Buna ek olarak Türk toplumunun Suriyeli mültecilerin devletin sınırlı kaynaklarını haksız yere kullandığına dair algısı ayrımcı pratiklere sebep olmaktadır (Saraçoğlu ve

Belanger, 2019). Bu algı gerçeği yansıtmamaktadır çünkü Suriyeli mültecilere yönelik en kapsamlı mali destek programı, kaynağı Avrupa Birliği tarafından sağlanan sosyal uyum yardımıdır (Uluslararası Kriz Grubu, 2018). Dolayısıyla, Türk toplumunun algıladığı haliyle Suriyeli mültecilerin ülkenin sınırlı kaynaklarını haksız ve karşılıksız bir şekilde kullandıkları düşüncesinin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Tüm bu nedenlere ek olarak, Türkiye'nin ekonomik durumu, artan enflasyon gibi yapısal nedenler de geçim sıkıntısı çeken yerli halkın durumlarının sorumlusu olarak mültecileri görmesine ve onları suçlamasına sebep olmaktadır (Yükseker ve diğerleri, 2023). Söz konusu yanlış anlamalar ve eksik bilgilendirmelerin Suriyeli mültecilerin maruz kaldıkları yabancı düşmanlığını besler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Diker ve Karan'a (2021) göre Suriyeli mültecilerin ayrımcılığa uğradığı bir diğer başlık ise barınmadır. Suriyeli mültecilerin genel olarak düşük sosyoekonomik statüdeki yerli halkın ikamet ettiği bölgelerde yaşadıkları belirtilmiştir (Yükseker ve diğerleri, 2023). Genellikle illerin yoksul mahallelerinde yaşadıkları bilinen mültecilerin yaşadıkları evlerin ciddi yapısal sorunları vardır (Erdoğan, 2020). İlaveten, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin 2023 tarihli raporunda Suriyeli mültecilerin hane halkının sayısına oranla yetersiz oda sayısına sahip evlerde barındıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Barınma şartlarındaki sıkıntılara ek olarak, Suriyeli olmaları sebebiyle ev sahipleri onlara evlerini kiralamak istememektedir. Bu sebeple barınacak ev bulmakta güçlük çekmektedirler. Suriyeli mültecileri şehrin yoksul mahallelerinde yaşamaya mecbur bırakan ana sebepler bunlar olmakla birlikte, diğer Suriyeli mültecilere yakınlık, iş kollarına yakınlık, daha cüzi kiralar gibi faktörler de mültecileri genellikle şehrin dışındaki belirli bölgelerde yaşamaya itmektedir (Diker ve Karan, 2021). Ayrıca, Suriyeli mülteciler kendilerinden önce göç eden akrabalarının veya tanıdıklarının yaşadıkları yerlere taşınma eğilimi göstermektedirler (Castles, 2004). Bu durum Suriyelilerin topluma karışmasını önlemekte ve gettolaşmaya sebep olmaktadır.

Suriyeli mültecilerin ayrımcılığa maruz kaldıkları konulardan bir diğeri ise Türkiye'ye geliş sebeplerinin anlaşılabilmesi veya yanlış değerlendirilmesidir. Yerli halk, Suriyeli mültecileri savaş çıktığında ülkelerini “terk etmiş” kişiler olarak görmek bu sebeple de onların “korkak ve kaçak” olduklarını düşünmektedirler (Arıcan, 2019). Hatta kimi yerli halktan kişilerin, 15 Temmuz 2016'da Türkiye'de yaşanan darbe girişimi deneyimi ile Suriye Savaşı'nı karşılaştırdıkları görülmüştür. Türk halkının kendi vatanları için mücadele ettiği fakat Suriyeli mültecilerin aynı vatanseverlik

örneğini sergileyemedikleri düşüncesi Arıcan'ın (2019) çalışmasında yer verdiği yerli halktan kişilerin ifadelerinde yer almaktadır. Arıcan'a (2019) göre bu durum Türkiye halkının Suriyelilerin savaş deneyimlerini anlayamadıklarını göstermektedir. Suriyeli mültecilerin ülkeye geliş sebeplerinin anlaşılamaması sorununa, onlara yönelik politikaların ve statülerinin belirsiz olmasının etkisi büyüktür. Mültecilere yönelik politikalar, mültecileri belirsizliğe ve öngörülemezliğe sürüklemektedir. Belirsizlik ortamı bir taraftan Suriyeli mültecilerin bulundukları yer ve kişilerle kalıcı ilişkiler geliştirmesini engellerken diğer taraftan da yerli halkın mültecilerin kalıcı olduğu gerçeğini kabullenmesini ve bir arada yaşamanın yollarının aranmasını güçleştirmektedir (Yükseker ve diğerleri, 2023).

Bir diğer başlık olarak kültürel anlamda ayrımcılık konusuna değinilebilir. Diker ve Karan'ın (2021) makalesinde değinilen kültürel ayrımcılık pratiklerinin nedenlerinden en önemlisi Suriyeli mültecilerin yerli halkla iletişimlerinin kısıtlı olmasıdır. Bunun sebepleri arasında ise Suriyeli mültecilerin Türkçe bilmemesi, kültürlerinin farklı olması ve toplumsal hayatta görünür olmaktan çekinmeleri gösterilebilir. Bunun yanında, yerli halk tarafından mültecilerin “pis”, “kültürsüz” olarak tanımlanması da önemli bir ayrımcı pratiktir (Arıcan, 2019). Yerliler, aşına oldukları kültürden farklı bir kültüre sahip olan dolayısıyla “öteki” olarak konumlandıkları Suriyeli mülteciler ile kendileri arasına sınır çizmek istemektedirler. Bu sebeple Suriyeli mültecileri olumsuz sıfatlarla tanımlamaktadırlar.

Suriyeli mültecilerin karşılaştıkları önemli ayrımcı pratiklerden bir diğeri sosyal hizmetlerden dışlanmalarıdır. Suriyeli mültecilere ilişkin 2013'te yapılan düzenlemelerde barınma, sağlık ve eğitim gibi sosyal hizmetlerden faydalanabilecekleri vurgusu yapılmıştır. Fakat sosyal hizmetleri sağlamakla görevli bakanlıkların farklı uygulamalarının olması sebebiyle Suriyeli mültecilerin sosyal haklarının kapsamı belirsizlikler barındırmaktadır. Mültecilerin bu hizmetleri alabilmesi noktasında üzerinde uzlaşılmış standart prosedürler olmadığından sosyal hizmetlere erişim konusu sıkıntılar içermektedir. Diker ve Karan (2021) makalelerinde bahsi geçen sosyal hizmetleri; eğitim, sağlık ve çalışma şartları başlıkları altında toplamışlardır. Eğitim konusunda; okul çağındaki çocukların eğitim hizmetlerinden düzgün bir şekilde faydalanamaması bir sorun olarak ifade edilmiştir. Bu sorunun sebepleri hususunda çalışmaya katılan aileler; ekonomik gerekçeler, dil bilmeme veya kültürel olarak dışlanma gibi sebepler nedeniyle çocuklarının eğitimlerinin yarım kaldığını ifade etmişlerdir. Pandemi dönemiyle birlikte Suriyeli mültecilerin sosyal hizmetlerden

faydalanma hususunda sıkıntılarının arttığı görülmektedir. Örneğin, özellikle, Suriyeli çocukların eğitimi pandemi döneminde sekteye uğramıştır. Okulların çevrimiçi eğitime geçmesi ekonomik olarak bilgisayar, tablet almak veya internet kullanımı için harcama yapamayacak mültecilerin çocuklarının eğitimlerine ara vermelerine sebep olmuştur (Erdoğan, 2020). Bu sıkıntılara ilaveten sağlık hizmetlerinden faydalanma hususunda da Suriyeli mültecilerin sıkıntılar yaşadıkları çalışmada gösterilmiştir. (Diker ve Karan, 2021). Örneğin mülteciler kayıtlı olmadıkları bir ilde yaşamaları halinde sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadır. Ek olarak, mülteciler, hastanelerde zaman zaman dil bilmedikleri için hizmet almakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Çünkü hastanelerde genellikle Arapça bilen tercüman bulunmadığını belirtmişlerdir (Arıcan, 2019).

Son olarak Suriyeli mültecilerin kayıt dışı çalışmaları bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Erdoğan'ın 2020 yılında gerçekleştirdiği Suriyeliler Barometresi adlı çalışmada da Suriyelilerin çoğunluğunun kayıt dışı işlerde çalıştıkları tespit edilmiştir. “Suriyelilere Ocak 2016’dan beri çalışma izni verilmektedir ancak bu iznin alınması oldukça zordur” (Uluslararası Kriz Grubu, 2018, s.10). Bu durum Suriyeli mültecileri yasal olmayan biçimde çalışmak zorunda bırakmakta ve işverenlerine karşı savunmasız ve sömürüye açık hale getirmektedir. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ve çalışma şartlarını düzenleyen genelgeye bakıldığında belirsiz ve etkili olmayan bir uygulama ile karşılaşmaktadır².

Genelgenin maddeleri incelendiğinde Suriyeli mültecilerin çalışma izni alabilmesi için şartların ve bürokratik işlemlerin oldukça fazla ve karmaşık olduğu

² İstihdam Kotası İşyerinde geçici koruma kapsamında çalışan sayısının, aynı işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçmemesi esastır. Ancak, hiç Türk vatandaşı çalışan bulunmayan veya toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, geçici koruma sağlanan en fazla bir yabancıya çalışma izni verilebilir. Ayrıca, işveren tarafından; işyerinin kayıtlı bulunduğu ildeki İl Müdürlüğünden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde yabancıya çalıştırılacağı işi yapacak aynı nitelikte Türk vatandaşı bulunmadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilir. Bu hususun Bakanlıkça değerlendirilmesinde çalışma izni talebinde bulunulan sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınır. İşverenlerce istihdam edilmek istenen ancak o işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçen her geçici koruma sağlanan yabancı için, Bakanlığa çalışma izin başvurusunda bulunulması öncesinde il müdürlüklerine başvuruda bulunularak istihdam kotası uygulanmayabileceğine yönelik belgenin alınması gerekmektedir. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2023)

Geçici koruma sağlanan yabancılardan aşağıda belirtilen şartları taşıyanları çalıştırmak üzere yapılan başvurular kabul edilir: a) Yabancıya geçici koruma kapsamında olduğunu belirten geçici koruma kimlik belgesinin/yabancı tanıtma belgesinin ve yabancı kimlik numarasının olması, b) Çalışma izni başvurusunun yapıldığı tarih itibarıyla en az altı aylık geçici koruma süresinin doldurulmuş olması, c) Geçici koruma kaydına göre yabancıya kalma hakkı sağlanan ilde çalışmak üzere başvuru yapılması, d) Ön izin alma zorunluluğu olan mesleklerde çalışacak geçici korunanların, ilgili Bakanlıklardan ön izin belgesinin alınmış olması. e) Geçici koruma sağlanan yabancıya başka bir işverenin yanında çalışmak üzere düzenlenen çalışma izninin ya da bu yabancı için daha önce yapılmış sonuçlanmayan bir başvurusunun bulunmaması.

görülmektedir. Bu durum çalışma izni alabilen mültecilerin sayısından da anlaşılabilir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 31 Mart 2019 tarihinde yapılan açıklamada Türkiye’de çalışma izni verilen Suriyeli sayısı 31 bin 185 kişidir (Mülteciler Derneği, 2023). Bu sayının Suriyeli mülteci sayısına oranla oldukça az olmasının sebebi ise çalışma iznini düzenleyen yönetmelik ve genelgede yer alan mezkur kota şartı ve uygulamadaki zorluklardır. Bu durum sigortalı işlerde çalışmaları zorlaşan Suriyeli mülteciler mecburen kayıt dışı işlerde çalışmaya yönelmektedir (Erdoğan, 2020). Nitekim, Erdoğan’ın (2020) çalışmasında Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin en çok şikayetçi olduğu konunun çalışma koşulları olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sebebi olarak pandemi koşullarında artan ekonomik problemlerin etkili olabileceği sonucuna varılmıştır. Suriyeli mültecilerin şikayetçi oldukları diğer konular düşünüldüğünde pandemi koşullarının etkisi görülebilmektedir. Suriyeli mülteciler gıda temini ve barınma konularında da sıkıntıların arttığını ifade etmişlerdir. Fakat aynı çalışmanın sorunlar kataloğunda Suriyeli mültecilerin en düşük rahatsızlığı ayrımcılık konusuna vermeleri, özellikle sosyal uyum bakımından çarpıcı bir bulgu olarak değerlendirilmiştir (Erdoğan, 2020). Bu veri doğru ve kapsamlı şekilde ele alındığında yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık sorununun çözülebileceğine dair umut vermektedir.

Murat Erdoğan’ın 2020 yılında gerçekleştirdiği çalışmada Türk toplumunun Suriyeliler konusunu Türkiye’nin ilk dört sorunundan biri olarak gördüğünü ifade etmektedir. Türk toplumunun Suriyeli mültecilere dair en önemli kaygısı ise Suriyeli mültecilere siyasal haklar verilmesi ve vatandaşlık almaları gelmektedir. Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesinin muhtemel olumsuz sebepleri Saraçoğlu ve Belanger’in (2019) çalışmasında listelenmiştir. İlk olarak, yerli halk, vatandaşlık alan Suriyelilerin hak etmedikleri şekilde sosyal ve ekonomik fırsatlardan faydalanacakları düşünülmektedir. İkinci olarak, Suriyeli mültecilerin oy hakkına sahip olduktan sonra Türkiye’deki İslami tabanın güçlenmesine sebep olabilecekleri ve bu durumun da iktidar partisinin oy oranını artıracaklarını düşünmektedirler. Son olarak ise, ikinci madde ile bağlantılı olarak yerli halk, Suriyeli mültecilerin vatandaşlık almaları halinde Türk toplumunun laik milliyetçi kimliğinin tehlikeye gireceğine inanmaktadır. Suriyeli mültecilerin ülkede kalma süreleri uzadıkça vatandaşlık alma konusunun yerli halk ve Suriyeliler arasında gerilime sebep olacağı düşünülmektedir.

Yukarıda sıralanan bütün ayrımcı tutumlar ve pratikler göz önüne alındığında mevcut gerilimlerin zaman zaman pratiğe dönüşmesi de şaşırtıcı değildir. 10 yıldan fazla bir süredir Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteciler ve Türk toplumu arasında

tartışma ve şiddet olayları meydana gelmiş ve bu medyaya yansımıştır. Nezih Onur Kuru'nun haberine göre 2011-2021 yılları arasında medyada yer alan haberlerde Türkiye'de, Suriyelilere yönelik en az 209 toplu şiddet olayı gerçekleşmiştir. Ana akım medyaya yansıyan birkaç tane önemli şiddet olayı örnek verilebilir. Adana'da çadırlarda yaşayan Suriyeli mültecilerle yerli halk arasında yaşanan tartışma neticesinde mültecilerin çadırları ateşe verilmiştir. Olayların yatışmasının ardından mülteciler bölgeden tahliye edilmiştir (Evrensel, 2021). Başka bir şiddet olayı da 2017 yılında İzmir'de yaşanmıştır. Pek çok kişinin yaralandığı olayların ardından mülteciler barındıkları mahalleden ayrılmak zorunda kalmışlardır (T24, 2017). Tezin konusu olan Altındağ olayı yukarıda örnekleri verilen mültecilere yönelik şiddet içeren eylemlerden birisidir.

Altındağ olayı toplumun nezdindeki huzur ortamının tek bir olayla bozulabileceğini gözler önüne sermektedir. Bu olayla senelerdir bir arada yaşayan Suriyeli mülteciler ve Türk toplumu arasında yaşanan herhangi bir gerginliğin Suriyeli mültecilere yönelik şiddet ve linç olaylarını tetikleyebileceği görülmüştür. Altındağ olayından sonra İçişleri Bakanlığı bir genelge yayınlayarak başta Altındağ olmak üzere Türkiye'nin genelinde Suriyeli mültecilerin nüfus yoğunluğunu azaltma yoluna gitmiştir.³

Kanaatimce mültecileri, sayılarının fazla olduğu ve sorun yaşadıkları bölgelerden başka yerlere göndermeye çalışmak mültecilere yönelik şiddet sorununun kalıcı olarak çözülmesine yönelik bir adım olmayıp sadece soruna geçici bir çözüm bulma arayışı olarak kalmaktadır. Soruna kalıcı çözüm bulmanın ilk ve en önemli aşaması sorunu anlamlandırmak olmalıdır. Altındağ Olayı gibi linç girişimine varabilen hayati önem taşıyan olayları ele alırken yapılan hatalı ve eksik değerlendirmeler mültecilere yönelik şiddet olaylarına kalıcı bir çözüm bulmayı engellemektedir. Suriyeli mültecilerin yerleşikler nezdindeki olumsuz algısının en önemli nedeni gerçeklerden ziyade yanlış algılara dayanmaktadır (Uluslararası Kriz Grubu, 2018).

Bu sebeple, yabancı düşmanlığı sorununu çözmek adına yanlış ve eksik algı ve kanaatlerin yerini iyi temellendirilmiş çözümlemelerin alması gerekmektedir. Bir sonraki bölümde Altındağ olayı değerlendirmelerinde sıklıkla görülen hatalar ve

³ Evrensel Gazetesi'nin 2022 yılındaki haberine göre genelgenin ana hatları şu şekildedir: "İçişleri Bakanlığının sığınmacılara yönelik başlattığı "Seyreltme uygulamasının" ayrıntıları geride bıraktığımız haftada netleşti. Bu kapsamda yabancı nüfusun, mahalle nüfusunun yüzde 25'ini aştığı 16 il, her türlü statüden tüm yabancıların kayıt başvurularına kapatıldı. İller arasında İstanbul da var, Ankara, Bursa, Hatay, İzmir de... Toplam 800 mahalleyi kapsıyor karar. Kararın pilot uygulama bölgesi Ankara Altındağ. Verilere göre o günden bu yana Altındağ'ın farklı mahallelerinden 4 bin 514 Suriyeli 'Seyreltildi', özcesi yerinden edildi."

eksiklikler 3 başlık altında toplanmıştır. Her bir başlık altında Altındağ olayı analizlerinde tespit edilen eksiklikler örnekleriyle birlikte yer almaktadır. Hatalı analizlerden sonra ise olayı eksiksiz ve doğru bir kavrayışla ele alan değerlendirmelere yer verilmektedir. Sonuç kısmında ise Altındağ olayı örneği üzerinden yabancı düşmanlığı sorununun nasıl ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 7

ALTINDAĞ OLAYINI BÜTÜNCÜL BİR BAKIŞ AÇISIYLA DEĞERLENDİRMEK

Bu bölümde, göç olgusu ve yabancı düşmanlığı sorunu bütüncül bir bakış açısından ele alınırken dikkat edilmesi gereken hususlara yer verilmektedir. Yabancı düşmanlığının somut bir örneği olan Altındağ Olayı'nın analizine yer verilen değerlendirmelerin eksik ve hatalı yönleri incelenerek olayı bütüncül olarak ele almanın gerekliliğinin altı çizilecektir. Bu doğrultuda öncelikle, Altındağ Olayı'nı ele alırken bütüncül bir kavrayışı sağlayan sosyolojik tahayyül yetisinin ne olduğu ve toplumsal olayları incelerken nasıl kullanılması gerektiği açıklanacaktır. Sonrasında ise Altındağ Olayı incelemelerine yer verilen yorumlarda öne çıkan yanlış ve eksik çıkarımlar üzerinden Olayın eksiksiz değerlendirmelerinin nasıl olması gerektiği aktarılacaktır. Son olarak ise, Altındağ Olayı'nı ele alırken tespit edilen hataları yapmayan ve konuya bütüncül olarak yaklaşabilen değerlendirmelere yer verilecektir.

Altındağ Olayı'nı Sosyolojik Olarak Tahayyül Etmek

Mills Sosyolojik Tahayyül (2019, s.13) isimli kitabında, kişilerin gündelik hayatında yaşadıkları bunalma hissinin yaşadıkları hayatın ve kişisel çevrelerinin dışında diğer bir ifadeyle dünya genelindeki toplumların yapılarındaki değişimlerden, küresel düzeyde meydana gelen olaylardan etkilendiğini öne sürmektedir. Dolayısıyla bireyler olarak yaşadığımız sıkıntıları anlamak için sadece içinde yaşadığımız toplumun ve gündelik hayatımızın sınırları içindeki olayları değil küresel düzeyde yaşanan gelişmeleri de anlamamız ve bilmemiz gerekmektedir. Mills, zihinsel bir yeti olarak konumlandığı sosyolojik tahayyülün toplumsal bir olguyu araştıran her araştırmacının sahip olması gereken bir yeti olarak tanımlamaktadır. Özellikle sosyal bilimler araştırmacılarının inceledikleri toplumsal olgunun belirli bir toplum yapısında belirli bir tarihsel dönemde gerçekleştiğini ve bunlar arasındaki ilişkinin açığa çıkarılmadığı herhangi bir araştırmanın tamamlanmış sayılmayacağını ifade etmektedir (Mills, 2019). Bir diğer ifadeyle, Mills (2019), incelenen toplumsal olayın gerçekleştiği

toplumun ekonomik, siyasi ve kültürel yapısal özelliklerinin tarihsel verilerden yararlanılarak karşılaştırmalı bir şekilde ele almadan bütünüyle anlaşılamayacağını ifade etmektedir. Bunun yanında, toplumsal bir olguyu araştırırken araştırmacılar bireysel tecrübelerinden ve ideolojik düşüncelerinden azade değildirler ve bu durum Mills için bir sorun olarak görülmemektedir. Çünkü, her toplumsal çalışma içinde belli bir ideolojik düşünce barındırmaktadır. Mills'e göre asıl önemli olan bu ideolojik düşüncenin açıkça ortaya koyulması gerektiğidir. Kişisel tecrübeler hususunda da Mills, araştırmacıların kendi deneyimleri ile tarihsel gelişmeler arasında bağlantı kurmasının incelenen kamusal sorunları meydana getiren yapıların ortaya çıkarılması için gerekli görmektedir. Toplumsal olaylara ilişkin sorunların anlaşılabilmesi ve hakkıyla araştırılabilmesi için mevcut dönemde incelenen toplumsal yapı ile daha geniş çaplı muhitlerde gerçekleşen olaylarla ilişki kurulması diğer bir ifadeyle tarihsel verilerden yararlanılması gerekmektedir.

Pek çok akademik araştırmaya konu olan, devlet - devlet dışı aktörlerin gündemlerinde kendine sıklıkla yer bulan toplumsal bir olgu olan göçe de sosyolojik tahayyül kavrayışıyla yaklaşmak gerekmektedir. Göçü anlamlandırmak insanlık tarihi kadar eski bu olgunun Castles'ın (2010) toplumsal dönüşüm adını verdiği geniş çaplı değişimleri dikkate almadan gerçekleşemeyecektir. Göçü, belli bir zamanda belli bir yerde gerçekleştiği haliyle Mills'in (2019) de değindiği diğer bir ifadeyle bir kesit olarak, tarihsel verilerden faydalanmadan ve toplumsal dönüşümler irdelenip göç ile ilişkileri açığa çıkarılmadan incelemek, göçe ilişkin bütüncül bir kavrayış geliştirilmesini engellemektedir. Göç olgusunun küresel çapta gerçekleşen geniş çaplı değişimlerin göz önüne alınarak incelenmesi gerektiği fikri Mills'in sosyolojik tahayyül kavrayışıyla örtüşmektedir. Çok boyutlu, karmaşık ve bağlamsal olan göç olgusunun ve bununla bağlantılı göçmeler, yabancı düşmanlığı gibi konuların toplumsal yapı ve tarihi değişimler temelinde ele alınması gerekmektedir. Sosyolojik tahayyül yaklaşımını kullanarak, özellikle toplumun genelini ilgilendiren göç gibi konularda çalışma ve değerlendirme yapanların, kendi fikirleri, ile Castles'ın da değindiği üzere yaşadıkları ile küresel, bölgesel, ulusal ve yerel düzeylerde yaşanan gelişme ve değişimleri bağdaştırması gerekmektedir (Caselli, 2022). Göçün karmaşık ve çeşitlilik gösteren yapısı bağlamsal olarak ele alınmasının önemini beraberinde getirmektedir. Buna göre, belirli bir tarihsel dönemde belirli bir yerdeki ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi ilişkiler ve göç arasındaki bağlantının kurulması gerekmektedir.

Günümüzde küresel siyasal sistem ulus devletlerden oluşmaktadır. Bu sebeple, herhangi bir toplumsal olay incelenirken araştırma birimi olarak seçilebilecek en kapsamlı birim ulus devletlerdir (Mills, 2019, s.178). Göç olgusuna dair yapılan araştırmalar için de bu durum geçerliliğini korumaktadır. Çünkü ulus devletler, belirli sınırları içinde egemenliklerini ve otoritelerini sürdürmektedir. Göç ile ilgili konularda da nihai karar alıcı ve politika yapıcı konumdadırlar. Göçle ilgili yapılan araştırmaların çoğuna devletler tarafından fon sağlanmaktadır. Bu sebeple, araştırmaların ortaya çıkardığı sonuçlar ulus devletlerin politikaları ile uyumlu hatta bazen bu politikaların bir parçası olmaktadır. Dolayısıyla, göç olgusu ve bu olguyla ilgili kavramlar ulus devletlerin bakış açısından ele alındığı için göç olgusu sorunlarla özdeşleştirilmektedir (Düvell, 2021, s.232). Wimmer ve Schiller (2002), ulus devletin doğal bir analiz birimi olarak ele alınmasını metodolojik milliyetçilik olarak değerlendirmekte ve bu durumun göçmenlerin tehlikeli birer yabancı olarak görülmelerinin önünü açtığını belirtmektedir. Göçe yönelik hakim söylemin göçü bir sorun olarak görmesi sebebiyle, göçe yönelik politikalar oluştururken sıkı sınır kontrolünden göçe kaynaklık eden temel sebepleri bulup ortadan kaldırmaya uzanan geniş skalada çözümler üzerinde durulmaktadır (Castles, 2010). Diğer bir ifadeyle, uygulanan politikaların hepsi göçü durdurmaya ve engellemeye yöneliktir. Oysaki Castles'a (2010) göre, düşünüldüğü üzere sömürgecilik, ulus devlet yapılanması ve küreselleşme gibi küresel çaplı değişimlerin sebep olduğu şiddet ve yoksulluk yüzünden alınan göç kararları bunlar ortadan kalktığında durmayacak sadece farklı koşullar altında gerçekleşmeye devam edecektir. Göçle ilgili sorunlara bulunan çözümler ise sorunları meydana getiren dinamikler yeterince anlaşılamadığı için kısa dönemli, pragmatik ve etkisiz kalmaktadır (Düvell, 2021). Göçü ele alırken ulus devlet hakim anlayışı çerçevesinde yapılan değerlendirmeler ve araştırmalar göçün ve göçle ilgili konuların bir sorun olarak görülmesine ve göçün güvenlikleştirilmesine ve dışsallaştırılmasına neden olmaktadır.

Castles (2010), göç çalışmalarında yapılan yanlışlardan bir diğerinin çalışma yaparken göçü alan ülkenin bakış açısından yapıldığını, göç veren ülkenin veya göçmenlerin bakış açısının dikkate alınmaması olduğunu belirtmiştir. Mills'in işaret ettiği üzere ulus devletler günümüzde hala otoritelerini koruyan yapılar olsalar da küreselleşmenin hız kazanmasının etkisiyle ulus devletlerin otoritelerini sınırlayan ve zorlayan yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda da göçmenlerin eylemlilikleri ve farklı ihtiyaçları öne çıkmaktadır. Göçmenlerin bakış açısını ele alırken dikkat edilmesi gereken eylemlilik, insanların belirli değişim veya kriz durumlarında

hayatta kalmalarına ve başa çıkmalarına yardımcı olan bireysel ve grup eylemini ifade etmektedir (Castles, 2010). Gelişen ulaşım ve iletişim teknolojileri göçmenlerin eylemliliği noktasında uluslaşırılık gibi yeni kavramların gelişmesine sebep olmuştur. Uluslaşırıcılık terimi, “göçmenlerin menşe ülkeleri ile yerleştikleri ülkeleri birbirine bağlayan sosyal alanlar inşa etme sürecini” ifade eder (Glick, Schiller, Basch ve Blanc-Szanton 1992: 1, akt Caselli, 2022). Uluslaşırılık kavramının tanımından da anlaşılacağı üzere ulaşım ve iletişim olanaklarının arttığı günümüzde göçmenlerin eylemlilikleri daha görünür olmaktadır. Göçmenlerin eylemlilikleri görmezden gelindiğinde onların edilgen hale getirilmektedir.

Mills insanların görünenin ötesindeki değişim ve gelişmeleri anlamaya çalıştıklarında sosyolojik tahayyül adını verdiği bir zihinsel yeti kazanabileceklerini düşünmektedir. Bu zihinsel yeteneğe sahip olmak insanların görünenin, kendi muhitlerinin sınırları dışında düşünmelerini ve yaşadıkları deneyimleri anlamlandırmalarını sağlamaktadır. (Mills, 2019) Bireyler için gündelik hayatlarını yaşarken bile gerekli olan bu yetenek doğaldır ki toplumun genelini ilgilendiren olayları, toplumsal yapıdaki değişimleri anlamak ve çıkabilecek sorunları öngörerek engellemeye çalışmak için fazlasıyla önemlidir. Haliyle hükümet yetkilileri, karar alıcılar, kamuoyuna ulaşımı gazete, sosyal medya platformları, televizyon gibi iletişim kanallarına erişimleri sebebiyle görece kolay olan gazeteciler ve siyasetçilerin yabancı düşmanlığı ve mültecilere yönelik şiddet konularında değerlendirme yaparken sosyolojik tahayyül adı verilen zihinsel yeteneğe sahip olmaları bu nedenle elzemdir. Altındağ olayını analiz eden gazetecilerin de olayın sebeplerini ve meydana geliş sürecindeki tüm dinamikleri anlamlandırmak ve ileride çıkabilecek benzeri sorunları çözüme kavuşturmak için Mills’in sosyolojik tahayyül adını verdiği yetiden istifade etmeleri gerekmektedir. Aksi halde, yabancı düşmanlığının somut bir örneği olan Altındağ olayını değerlendirirken yabancı düşmanlığını eleştirmek ve bu soruna çözüm bulmak için düşüncelerini aktaran gazeteci ve yorumcuların bu sorunu çözmek bir yana daha da büyütebileceği düşünülmektedir. Bu sebeple, Altındağ Olayı analizlerinde küresel çaptaki küreselleşme ve ulus devletlerin ortaya çıkışları ve yapıları, ulusal ve yerel çaptaki göçlerin tarihsel gelişimi ve ülkenin siyasi, ekonomik, toplumsal yapısal özelliklerinin göz önüne alınması gerekmektedir. Altındağ Olayı değerlendirmelerinde ulus devlet anlayışı temelinde ev sahibi bakış açısıyla yapılan analizlerin göçü ve göçmenlerin güvenlikleştirilmesine sebep olduğu düşünülmektedir. İlaveten, incelenen değerlendirmelerde yer alan analizlerde göçmenlerin homojen bir topluluk olarak

görölüp pasifize edilmeleri bu bakımdan olayın yanlış değerdendirilmesine sebep olmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan göç ve yabancı düşmanlığı konusuna bakacak olursak yabancı düşmanlığına bağılı şiddet olayının Altındağ'da meydana gelmesi yabancı düşmanlığına yol açacak yapısal dinamikleri değıştirilmediğı sürece başka yerlerde de ortaya çıkmaya devam edecektir. Sorunları ve bu sorunların toplumdaki hangi değeri tehdit ettiğini formüle etmek için sosyolojik tahayyül yetisinden faydalanılması gerekmektedir (Mills, 2019). Sosyolojik tahayyül yaklaşımı Altındağ Olayı gibi yabancı düşmanlığının tehlikeli fiziksel boyutlara ulaştığı olaylarının sebep ve sonuçlarını değerdendirirken kullanılması gereken yaklaşım olarak görölmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, yabancı düşmanlığı konusu ele alınırken yapılan eksiklikler ve hatalar eleştirel içerik analizi yöntemi kullanılarak Altındağ Olayı'nı değerdendiren köşe yazıları ve TV programları örnekleri üzerinden incelenecektir. 3 ana başlık altında toplanan hatalı ve eksik değerdendirmeler sırasıyla; tarihsel ve yapısal gelişmeleri göz ardı etmek, göç olgusunun güvenlileştirilmesi ve politize edilmesi ve dışsallaştırılması ve göçmenlerin homojenleştirilmesi ve pasifize edilmesi olarak analiz edilecektir. 4. Başlık altında ise Altındağ Olayı'nı sosyolojik tahayyül yetisi gereğince analiz edebilmiş değerdendirmelere yer verilmiştir.

1. Tarihsel Arka Planı Göz Önüne Almanın Gerekliğı

Göç olgusunun her ne kadar günümüzde hala bir soruna ve krize işaret ettiğı düşünölse de göç insanlığın dönüşümünün bir parçasıdır. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu olgu ne var ki pek çok yönden araştırılması ve hakkında hipotezler oluşturulması zor bir olgudur. Çünkü Castles'ın (2010) makalesinde ifade ettiğı üzere göç olgusu disiplinler arası ve çok katmanlı dolayısıyla da hayli karmaşık dinamiklere sahiptir. Dünya nüfusunun bir kısmının neden göç ettiğı, göç etmeyenlerin neden etmediğı gibi soruları cevaplamak mümkün görünmemektedir. Göçü etkileyen faktörler arasında kişilerin kendi hayatları, deneyimleri, yaşadıkları çevredeki gelişmeler ve küresel düzeydeki pek çok gelişme etkili olmaktadır. Castles'a (2010) göre göçü araştırmak ve anlamak için toplumsal dönüşüm süreçlerine bakılması gerekmektedir. Çünkü göç küresel çaptaki siyasi, ekonomik ve toplumsal ilişkilerdeki değışimlerin etkilediğı toplumsal yapıların ve kurumların dönüşüm süreçlerinden ayrı düşünölmez. Örneğın, küreselleşme ile beraber gelişen iletişim, ulaşım teknolojileri günümüzde göçün

anlamlandırmak için ulus devletlerin oluşum süreçlerine ve ulus birliğinin nasıl inşa edildiğine bakılması zorunludur. Gündelik hayatta her devletin kendi milletine mensup vatandaşlarının olması, her ülkenin sınırlarının olması kısacası her ülkenin uluslardan oluşuyor olması normal kabul edilmektedir. Bu durumu Wimmer ve Schiller (2002) makalelerinde yöntemsel milliyetçilik kavramı ile açıklamaktadır. Yöntemsel (Metodolojik) milliyetçiliği, uluslardan oluşan devletlerin modern dünyanın doğal toplumsal ve siyasi formu olarak kabul etme varsayımı olarak adlandırmaktadırlar. Ulus devletin ve metodolojik milliyetçiliğin yöntemlerinin irdelendiği makalede, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde malların, hizmetlerin, sermayenin ülkeler arası geçişinin kolaylaşması anlamına gelen küreselleşme ve neo-liberal politikaların aynı zamanda ulaşım, teknoloji ve iletişim akışını da hızlandırdığına değinilmiştir. Bu sebeple hızla değişen dünya sistemi, mevcut olan göçleri devam ettirirken bir yandan da yeni ve hacmi daha büyük göçlerin yaşanmasına neden olmuştur. (Castles, Miller, 2008) Ulus devletlerin inşa süreçleri göç olgusunun nasıl algılandığının ve kabul gördüğünün şeklini belirlemektedir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik kriz ülkelerin kendi sınırlarını sıkı sıkıya kontrol etmesine neden olmuştur. Artan küreselleşme ve uygulanan neoliberal ekonomi politikaları ile ulus devlet inşası süreci birleşince vatandaşlık kavramının hak temelinde tanımlanmasının yerini etnik temele dayandırılan vatandaşlık kavramı almıştır. Bu da göç olgusuna bakışı değiştirmiştir. Göçmenler kültürel açıdan farklı kişiler olarak sadece kendi ana vatanlarına ait ve bağlı olarak görülmüşlerdir. Birinci ve İkinci dünya savaşları arasındaki dönemde göçmenleri ulus devletin ulusal güvenliğine tehdit olarak gören ve bu sebeple göçmenlerin ülkeye girişlerini kontrol altına almak isteyen uygulamalar kurumsallaştırılmıştır. (Wimmer ve Schiller, 2002). Soğuk Savaş dönemindeki gerilimli ortam da sınırların daha sıkı kontrol edilmesine ve sınırları geçen herkese şüpheyle bakılmasına sebep olmuştur.

Ulus devletlerin inşa süreçlerinde yaşanan tarihsel gelişmelerin anlaşılması günümüzde göç olgusuna bakışı şekillendirmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında yoğun bir ulus devlet inşası dönemi yaşanmıştır ve bu dönemde vatandaşlık, egemenlik, ve ulus kavramları yaratılarak içleri doldurulmuştur. Her ulusun kendi ekonomik çıkarları doğrultusunda uygulamaya başladığı politikalarla sömürgecilik faaliyetleri hız kazanmıştır. Artan küreselleşme ile beraber bu sömürgecilik faaliyetleri yeni göçmen işçi ihtiyaçları doğurmuştur. Fakat bu dönemde göçmen işçilere ihtiyaç duyulması sebebiyle göç bir sorun olarak değil fırsat olarak görülmüştür. Öyle ki bu dönemde

göçmenlerin bir ülkeden diğerine geçerken pasaportlarının bulunması gerekmiyordu. (Wimmer ve Schiller , 2002). Fakat göçmenlerin sorun olarak görülmediği bu zamanlarda bile özellikle kriz anlarında suçlanacak ilk gruplar arasında gösterilmektedirler.

Batı Avrupalı ülkelerin 1950’li ve 60’lı yıllardaki göçmen işçi alımı döneminde, göçmenler gittikleri ülkelerde kalıcı olacaklarını anladıklarında kendi topluluklarını oluşturmaya başlamışlardır. Bu durum toplumsal bir dönüşüme sebep olmuştur. Bu dönem, küreselleşmenin neticesinde yaşanan ekonomik yeniden yapılanma ve yaşanan krizler neticesinde mültecilerin sayısında da artış yaşanmıştır. Dolayısıyla, göçmenler iyiden iyiye ev sahibi ülke uluslarının yaşam standartlarına birer tehdit olarak algılanmışlardır. 1970’lerdeki ekonomik kriz ve petrol krizi ile beraber göçmenler günah keçisi ilan edildikleri için göç iyiden iyiye durma noktasına gelmiştir (Castles, 2003).

Özellikle 1980ler ve 90lar boyunca göçü kontrol etme motivasyonu hızla devam etmiştir. Ulus devletler tek tek tedbir aldıkları gibi uluslararası ve uluslararası düzeylerde de düzenlemelere ve iş birliklerine girişmişlerdir. Bu dönemlerde hız kazanan küreselleşme ile siyasi, ekonomik, kültürel ve teknolojik gelişmeler göçün hacmini ve özelliklerini etkilemiş ve sınırları geçmenin sağlayacağı kazanımların göz önünde bulundurulmasına ilaveten ulaşım ve iletişimdeki imkanların artması ile birlikte göçmenler için alınan tedbirler bir şekilde aşılması gereken engeller olarak görülmeye başlamıştır. Buradan da anlıyoruz ki göçü engelleme çabaları sonuç vermemiştir. (Castles, 2004). Aksine, zaman içerisinde göç yeni özellikler kazanarak gerçekleşmeye devam etmiştir.

Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde göç farklı karakterler de kazanmıştır. Castles ve Miller *Göçler Çağı* kitabında (2008) yeni oluşan göçlerin özelliklerini sıralamışlardır. Castles ve Miller’a göre günümüzdeki göçlerin en temel özelliği göçün küreselleşmiş olmasıdır. Göçün küreselleşmesi ile kastedilen dünya üzerindeki neredeyse her ülkenin birbirinden farklı kültüre sahip insanlardan oluşan kitlesel göçlere maruz kaldığıdır. Günümüzde, artan ulaşım ve iletişim imkanları, malların, sermayenin dolaşımı gibi faktörler uluslararası göçü küreselleştirmiştir. Castles, (2004) uluslararası göçün küreselleşmesinin hızlı ekonomik, siyasi ve kültürel değişikliklerle birlikte göçün hacmini, yönünü ve özelliklerini etkilediğini düşünmektedir. Her ülke göç olgusundan bir şekilde etkilenmektedir. Bunların yanında göçün farklılaşması ve göçün siyasallaşması da göçün yeni özellikleri arasında sayılabilmektedir. Castles ve Miller’a göre göçün farklılaşması; emek göçü, mültecilik

gibi göç hareketlerinin zaman içerisinde birbirlerine veya başka göç hareketlerine dönüşebilmesi anlamına gelmektedir. Bu da ülkelerin göçe ilişkin politikalar oluşturmalarını zorlaştıran bir etmendir. Son olarak da Castles ve Miller’a göre göçün siyasallaşması; ülkelerin birbirleriyle kurdukları ilişkilerin göçten doğrudan etkilenmesi ve göçü doğrudan etkilemesi anlamına gelmektedir. Bu durum zaman içerisinde yeni özellikler kazanan göç olgusunun bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasını ve araştırılmasını zorlaştırdığından göç olgusu hakkında doğru çıkarımlar yapılamamaktadır. Göçün değişen özelliklerinin dikkate alınmaması, günümüzde örneğini sıklıkla gördüğümüz üzere göçün sadece ulus devlet modeli çerçevesinde değerlendirilmesi göçü anlamlandırmak açısından sorun teşkil etmektedir.

Metodolojik Milliyetçilik ve Ötesi isimli makalelerinde Wimmer ve Schiller (2002) ise küreselleşmenin göç sürecine olan etkisini ifade etmek için küreselleşmenin dünya genelinde gelir dağılımı eşitsizliğini artırdığını, dolayısıyla hızlı sanayileşme ve milliyetçilik akımının yayılmasına sebep olduğunu ve bunun sonucunda da göçmenleri tehdit olarak görme algısının güçlendiğini vurgulamaktadır. Nitekim küreselleşmenin, neo-liberal politikaların ve kapitalizmin sonucunda artan yoksulluk, iklim değişikliği ve savaşlar göçü etkilemektedir. Bu etkenlerin yanı sıra 2020 yılında küresel bir salgına dönüşen Kovid-19 pandemisi neticesinde ülkelerin sınırlarını kapatmaları ve sosyal hayatın durma noktasına gelmesi gibi unsurların da değerlendirmelerde ele alınması gerekmektedir. Dolayısıyla, genel olarak göç olgusunun, çalışma özelinde ise Altındağ olayının sadece belli bir mekan ve zaman süreci içerisinde meydana gelmiş adeta yalıtılmış bir olay olarak görülmemesi gerektiği tekrar vurgulanmalıdır.

Altıok ve Tosun’a (2019) göre hızla küreselleşen dünyada toplumsal sorunların çözümünde sadece ulusal düzeyde değerlendirme yeterli değildir. Göç gibi küresel süreçler tarafından şekillenen olgular hakkındaki sorunların çözümünde yine küresel dinamikler göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, göçmenleri günah keçisi ilan eden ve göçü sınırlamaya çalışan anlayışa karşı mültecilerin haklarını korumak üzere uluslararası alanda atılan adımlardan bir olan Cenevre Sözleşmesi’nin ise günümüzün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde revize edilmesi gerekmektedir.

1.1.1 Tarihsel Gelişmeleri Dikkate Almayan Analizler

Altındağ olayı değerlendirilirken yüzyılı şekillendiren küreselleşme, neo-liberalizm politikaları ve ulus devletin inşa süreci dikkate alınmalıdır. Aksi halde yapılan değerlendirme eksik kalmaktadır. İncelenen değerlendirmelerin pek çoğunda

olayın küresel anlamdaki bileşenlerinin dikkate alınmadığı görülmüştür. Yabancı düşmanlığı sorununun önüne geçmek ve bu sorunu meydana getiren sebepleri anlamlandırmak için incelenmesi gereken siyasi, ekonomik ve toplumsal tarihi gelişmeleri küresel, ulusal ve yerel boyutlardaki değerlendirmeler birbirinden keskin sınırlarla ayrılamazlar. Çeşitli boyutlardaki gelişmelerin aralarında bağ kurarak çıkarımlar yapmak da önemlidir. Aşağıdaki örneklerde Altındağ Olayı değerlendirilirken yapılan eksik veya hatalı görülen cümleler yer almaktadır.

İncelenen değerlendirmelerden biri Erkam Tufan'ın Youtube kanalında röportaj yaptığı Turgay Karagöz'e (2021) aittir. Turgay Karagöz olayla ilgili değerlendirmelerde bulunurken mülteci karşıtı söylemleriyle bilinen birkaç siyasetçiden söz etmektedir. Bu siyasetçilerin söylemleri neticesinde Altındağ'daki olaylardan birkaç ay öncesinden başlayan bir provokasyon planı başlatıldığını öne sürmektedir. Provokasyonun amacının da iktidarı zor durumda bırakmak olduğunu ifade etmiş ve bu nedenle vatandaşların mültecilere yönelik kaygılarının bulunmasının normal olduğunu öne sürmüştür. Bu değerlendirmeye baktığımızda olayın neden Altındağ'da yaşandığını, neden o tarihte yaşandığını, Türkiye'nin söz konusu zaman aralığında neler yaşadığını ve daha genel olarak Dünyada yaşanan hangi gelişmelerin bu olaylara zemin hazırladığı anlaşılamamaktadır. Yapılan değerlendirmelerden çıkarabilecek tek sonuç, mültecilere yönelik nefret söylemlerinin bazı siyasetçiler ve bağlantılı gazeteler tarafından provokasyon yapılmak suretiyle artırıldığıdır. Bu analiz, görüleceği üzere olayı anlamak adına çok büyük önem taşıyan tarihi bir arka plan değerlendirmesini içermemektedir.

Küresel tarihi gelişmelerin kısmen değerlendirildiği eksik analizlerde görülen en genel eğilimin, ABD gibi diğer ülkelerin Türkiye üzerine kurduğu planlar ve provokasyonlara yapılan vurgu olduğu görülmüştür. “dış güçler” vurgusu taşıyan örneklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Mehmet Ruşen Gültekin (2021) emperyalist devletlerin planladıkları göç mühendisliği kavramının tanımına yer verdiği analizinde Türkiye'nin bir göç politikası belirleyerek göç mühendisliği oyununu bozması gerektiğinin altını çizmiştir. Gültekin, Altındağ olayını değerlendirirken kullandığı bu ifadelerle Türkiye dışındaki diğer ülkelerin planlarının ülkeye etkisini dikkate almaktadır. Fakat, “göç mühendisliği”nin tasarlanmasına sebep olan diğer küresel tarihi gelişmeleri göz ardı etmiştir.

Youtube'da yayınlanan Tele1 Kanalı'nda yer alan Gün Ortası Programı'na konuk olan Sadettin Tantan (2021) Altındağ Olayı'na ilişkin yaptığı analizde Suriye'de

ABD'nin Türk kimliğini yok etmeye yönelik planlarının olduğunun altını çizmiştir. Detaylı bir küresel tarihi analizin yer almadığı bu değerlendirmede Altındağ Olayı'nı meydana getiren sebepler ile ilgili “dış güçler” işaret edilmektedir.

Sözcü Gazetesi yazarı Rahmi Turan (2021, para.1): “Ülkemiz sinsî bir istila altında... Bir ülke ille de topla-tüfekle istila edilmez! Göçmen, mülteci, mülteci, ne isim verirsene verin, böyle yığınlar kullanılarak da işgal edilebilir.” İfadelerini kullandığı yazısında göçmenlerin başka ülkelerin planları doğrultusunda Türkiye'yi istila etmek için kullanıldığını belirtmiştir.

Evrensel Gazetesi'nden Nuray Sancar (2021, para 7.): “Göçmen sorununu yaratma konusunda Türkiye yalnız değil. Burada yoğunlaşan insani sorun AB ve ABD'nin kendi sorunlarını çözme biçiminin de ürünü sayılır. Sayılır değil ta kendisi aslında.” İfadelerini kullanarak “göç sorununun”, ABD ve AB'nin politikalarının bir sonucu olduğunu vurgulamıştır. Oldukça yetersiz ve eksik olduğu görülen bu değerlendirme yabancı düşmanlığı sorununun köküne ilişkin bir anlayış geliştirilememiştir.

HaberTürk'ten Nihal Bengisu Karaca (2021, para 18-19):

Altındağ'daki olayların ateşinin harlanmasında binlerce kilometre uzaklıktaki Afganistan'da yaşanan alt üst oluşun etkisi vardı. Batılı ülkelerin Türkiye'yi bir mülteci kampı gibi konumlandıklarını gösteren fütursuz açıklamalarının sebep olduğu öfke vardı.

Bu değerlendirmede de Batılı ülkelerin, Türkiye'yi mülteci kampı olarak konumlandırmakla suçlamaktadır. Fakat bu durumun yabancı düşmanlığını besleyen sebeplerden sadece bir tanesi olduğu bu sebeple de değerlendirmenin yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

Yeniçağ Gazetesi yazarı Özcan Yeniçeri (2021, para 6-9):

ABD'den AB'ye hemen bütün Batılı emperyalist hegemonlar Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kalmasını, Afganlı göçmenlerin de Türkiye'ye mülteci olarak gelmesini istiyorlar. Üç ya da beş yüz mülteciyi ülkelerinde bulundurmamak istemeyen ABD/AB ülkelerinin milyonlarca düzenli/düzensiz göçmeni Türkiye'ye yönlendirmeleri herhalde insani gerekçeli değil. AB/ABD'nin, göçmenleri Türkiye'ye yönlendirmeleri darbe yapmadan Türkiye'yi istikrarsızlaştırma operasyonudur. Daha önce darbecilerin, FETÖ'cü unsurlar ve PKK üzerinden yaptıklarını bu kez mülteciler üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Diğerlerini yazmaya gerek yoktur. Provokasyonlardan birisi bitmeden diğerinin başladığını, yurdun çeşitli yörelerinden gelen haberler gösteriyor.

Yeniçeri de diğer değerlendirmelere benzer şekilde Türkiye'ye gelen mültecilerin ABD ve AB'nin planının bir parçası olduğunun altını çizmiştir. Yabancı

düşmanlığının sebeplerinin irdelenmesi bir yana bu analizde yabancı düşmanlığını sadece “dış güçlerin” provokasyonu olarak değerlendirmektedir.

Milli Gazete’den Burak Kılıçoğlu (2021, para 6):

Kontrolsüz şekilde sınırları aşp gelen yığınlar kabul edilebilir bir durum olmadığı gibi daha büyük bir planın uygulamaya konmuş parçası gibi durmaktadır. Tam da büyük İsrail projesinden bahsedildiği bir dönemde önce Suriye’nin boşaltılmasına kafa yormadık ve bir inat uğruna meseleyi iç savaş pozisyonuna soktuk. İsrail’le bile masaya oturup konuşurken Suriye’yle benzer bir teması kurmadık mesela. Bu insanlara verilecek en büyük hizmet huzur temin edildiği ülkelere sağlamaktır halbuki. Türkiye’de asgari ücretin bile altında ücretlere çalışmak vs değil herhalde...

Kılıçoğlu tarafından kontrolsüz şekilde sınırları aşan kitlesel göç hareketinin daha büyük bir plan olan büyük İsrail projesinin parçası olarak değerlendirilmektedir. Fakat yabancı düşmanlığına sebep olan mekanizmalara değinilmeden kaleme alınmış bir değerlendirmedir.

Star’dan Resul Tosun (2021, para. 1-3): *“Emperyalist devletlerin eseri olan göç sorununa en ilgisiz ülkeler de yine kendileri. Hem fakir ülkeleri işgal ederek kaosa sürükleyip göçü tetikliyorlar hem de amiyane tabirle zeytinyağı gibi üste çıkıyorlar.”* Benzer bir ifade Milli Gazetesi yazarı Mine Alpay Gün (2021, para. 28) tarafından yapılmıştır: *“Dış şeytanların bizi birbirimize kırdırma mahareti de yüksek”*. Bu iki örnek analizden görüleceği üzere göç hareketlerinin sebebinin emperyalist ülkelerin politikalarının olduğu belirtilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi’nden Mustafa Balbay (2021, para. 24) ise: *“Avrupa’da Türkiye’dekinden çok daha az boyuttaki göçmen sorunu, siyaseti etkiledi. Ülkesini sevmekle ırkçılık arasındaki çizgi karıştı. Sol partiler buna çare üretmekte zorlandı. Sol zeminin bir bölümü aşırı sağa kayd.”* değerlendirmesinde bulunarak Türkiye’nin göç deneyimini Avrupa ile kıyaslamıştır. Karşılaştırma göçe ilişkin kapsamlı bir bakış açısı geliştirmek açısından önemli görülse de oldukça yüzeysel kalmıştır.

Yukarıdaki örneklerle ek olarak incelenen örneklerin birinde ulus devletlerin göçle olan ilişkisine dair değerlendirme bulunmaktadır. Hürriyet Gazetesi’nden Mehmet Soysal (2021, para. 7-8) konuyu değerlendirirken kullandığı *“Lakin, düzensiz göçler her geçen gün dünyanın en büyük derdi haline geliyor... Ve her ülke kendi güvenliğini, huzurunu ve halkını korumaya çalışıyor...”* ifadeleriyle ulus devletlerin kendi sınırları içerisinde yaşayan kişileri korumak durumunda olmalarını “normal” varsaymaktadır.

Yukarıda yer verilen analizlerden görüldüğü üzere, yabancı düşmanlığını ve yabancılara yönelik şiddetin meydana gelmesine zemin hazırlayan küresel ölçekteki küreselleşme, ulus devlet anlayışı ve neo liberal politikaların tarihsel gelişimi gibi

mekanizmalar dikkate alınmadan yapılmaktadır. Dolayısıyla, Altındağ Olayı analizleri bu haliyle eksik kalmaktadır.

1.2 Türkiye'nin Özgün Tarihi Koşullarını Göz Ardı Etmek

Altındağ olayını analiz ederken küresel gelişmeler göz önüne alındığı kadar Türkiye çapındaki gelişmelerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çünkü Mills'e (2019) göre toplumsal konularda yapılacak çalışmalarda analiz edilmesi gereken en ideal birim ulus devletlerdir. Her ne kadar küreselleşmenin hız kazanması ulus devletlerin otoritesini azaltan etkiye sahip olsa da ulus devletler hala etkili bir şekilde varlıklarını korumaktadır. (Castles, 2010). Bir olayın geçtiği ülkeyi kendi tarihi geçmiş ve kurumsal özellikleriyle birlikte ele almak o olayın anlamlandırılması için elzemdir (Mills, 2019). Bu sebeple, özellikle Altındağ olayına ilişkin analizleri incelerken dikkat çeken bazı noktalara değinilmesi önemli görülmektedir.

Suriye'de savaşın başlamasının ardından Türkiye'ye kitlesel bir mülteci göçü yaşanmıştır. Zaman içerisinde Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin sayısı önemli ölçüde artmıştır. Türkiye'de Suriyeli mültecilere karşı olumsuz tutumları, Saraçoğlu ve Belanger'e (2019) göre sadece hızlı bir şekilde çok sayıda göçmenin ülkeye gelmesine karşı geliştirilen bir tepki olarak görmek yanıltıcı olacaktır. Çünkü yabancı karşıtı tepkiler Türkiye'deki politik ve ideolojik süreçlerden etkilenmektedir. Türk halkı söz konusu yabancı düşmanlığını besleyen süreçlerden bulundukları sosyal konumları, yaşadıkları ve çalıştıkları mekanlarla kurdukları ilişkilerin niteliğine göre farklı biçimler almaktadır. (Saraçoğlu ve Belanger 2019). Bu sebeple, yabancı düşmanlığı sorununu meydana getiren sebeplerin anlaşılabilmesi için Suriyeli mültecilerin ülkeye gelişi ve iktidarın değişen göç politikalarını irdelemek gerekmektedir.

Kaya'ya göre (2020) Türkiye'nin göç politikalarını şekillendiren önemli etmenlerden biri Arap Baharıdır. Buna göre Suriye Savaşı'nın başlamasına sebep olan Arap Baharı sonrası Türkiye'nin dış politikası Suriye bölgesinde yumuşak güç olma çabalarına hız kazandırmıştır. Bu amaca hizmet eder şekilde göç politikaları da daha insancıl ve liberal özellikler kazanmıştır. Altıok ve Tosun'a göre (2019) Suriye Savaşı'nın başındaki düşünsel ve faydacı dış politika hesaplamaları açık kapı politikası ile sonuçlanmıştır. Hükümet bu politika ile insani ve dini söylem kullanmaktadır. Politika yapıcılar sıklıkla Türkiye'nin politikası sayesinde pek çok insanın hayatının kurtulduğunu ifade etmektedirler. Türkiye'deki iktidar ilk başlarda savaştan kaçan

Suriyelilere yönelik açık kapı politikası izlemiştir. Bunun sebebi olarak, Altıok ve Tosun (2019), Türkiye'nin 1990'lardaki dış politika tercihleri olan karışıklıklara mümkün olduğunda dahil olmama politikasının mevcut iktidar göreve başladıktan sonra Suriye bölgesinde aktif bir rol oynamak, karar alıcı konumuna gelmek adına açık kapı politikasına dönüştüğünü belirtmişlerdir. Bu politika kapsamında, Sert'in (2021) çalışmasında Türkiye'de politik söylemin Suriyelilere ilişkin konularda asla kriz kelimesini kullanmadıkları, krizin sadece Avrupa, Suriye bağlamında ele alındığı böylece de Türkiye'de her zaman bu işin kontrol altında olduğu mesajının verildiği ifade edilmektedir.

Açık kapı politikasının uygulanmasına rağmen Suriyeli mülteciler Türkiye'ye geldikleri andan itibaren misafir olarak isimlendirilmişlerdir. Özden'e göre misafir terimi iktidarın Suriyeli mültecilere karşı hak temelli bir politika yerine Türkiye'nin cömertliği temelinde söylemlerde bulunmasına olanak tanımıştır (Çelik ve White, 2021). Siyasilerin söylemlerinde Türk halkının "misafirlere" konuksever ve merhametli bir şekilde davranmaları beklenmiştir. Misafir nitelendirmesinin bir diğer sebebi de açık ki Suriyeli mültecilerin yakın zamanda evlerine döneceklerine dair inançtı (Koca, 2016). Suriye'de iktidar ve muhalefet güçleri arasındaki çatışmanın yarattığı otorite boşluğu sebebiyle, savaşa zamanla diğer ülkelerin de dahil olmasıyla savaş hala devam etmektedir (Çorabatır ve Çorabatır, 2022). Sonuç olarak, aradan yıllar geçmesine rağmen Suriyeli "misafirler" ülkelere dönmediler. Bu durumun iktidarın politika kararlarına nasıl yansındığını ele almak gerekmektedir.

Türkiye'nin göç politikalarını şekillendiren önemli etmenlerden bir diğeri de Avrupa'da artan popülist ve islamofobik eğilimlerdir. Kaya'ya (2020) göre bunun bir sonucu olarak Türkiye'deki siyasiler Müslüman seçmenleri çekmeye yönelik daha İslamcı söylemler geliştirmişlerdir. Çelik, (2021) iktidar partisinin Suriye savaşındaki konumu ve bunun sonucunda ortaya çıkan mültecilerin, Türkiye'de başından beri İslamlaşma konusundaki endişelerin kaynağı olduğunu belirtmiştir. Çünkü, hükümet yetkilileri Esad karşıtı tutumu ve Sünni İslamcı muhalif gruplara verdiği desteği ortaya koymak için İslamcı ve milliyetçi bir söylem benimsemişlerdir. Türkiye'nin göç politikalarını şekillendiren diğer bir önemli etmen ise Türkiye'deki iktidarın İslamcı ve yeni-Osmanlıcı karakterine bürünmüş söylemlerinin ve politikalarının sonucu olan Türkiye'nin yardımseverliğidir (Kaya, 2020). Bu hayırseverliğin temeline ensar – muhacir söylemi oturtulmuştur. Türkiye'nin Suriyeli mülteci krizine müdahil olması, dış politika önceliklerinin yanı sıra kendisini hayırsever bir ülke olarak damgalama ve diğer

sorunları küresel imajı etrafında yönetme arzusuyla bağlantılıdır (Çevik ve Sevin, 2017). İktidar, küresel ölçekte çizdiği olumsuz imajını yardıma muhtaç insanlara kapılarını açan hayırsever bir ülke imajı ile değiştirmek istemektedir. Türkiye, bu bağlamda kendini hem insani değerleri benimseyen örnek bir yardımsever ülke olarak hem de komşularında yaşanan çatışmaların ve anlaşmazlıkların giderilmesinde arabulucu bir konumda bulunmaya çalışmaktadır (Çevik, 2015, Öniş, 2014; akt Çevik ve Sevin, 2017).

Açık kapı politikası uygulanırken hükümet Suriye’de mevcut Esad rejiminin yıkılacağını, Türkiye’nin önderliğinde ve Türkiye ile dost bir hükümetin kurulmasını beklemekteydi ve Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin da bu hükümetin kuruluş sürecinde rol oynayacağı düşünülmüştü. Zaman içerisinde bu beklenti karşılanmadı ve Suriyeliler ülkede kalmaya devam ettiler. Bu durum Türkiye’nin ekonomik ve sosyal yapısı üzerinde olumsuz etkilere sebep olmuştur (Çelik ve White, 2021). Suriye savaşının başladığı 2011 yılından 2015 yılına kadar iktidar partisi muhalif güçleri desteklemiş ve Suriye’deki durumun kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmeye çalışmıştır. Bu politika çerçevesinde savaştan kaçan Suriyeli mültecilere kapılarını açmıştır. ABD’nin bölgede Kürt güçlerini desteklemesi, Rusya ve İran’ın da Esad hükümetini desteklemesi neticesinde Türkiye için politika değişikliği gündeme gelmiştir. Beklentilerinin karşılanmadığını gören Türkiye sınır güvenliği sebebiyle politikasını değiştirmiştir. Bu değişim sonrasında Türkiye mültecilerin gönüllü olarak geri gönderilmesi ve sıkı sınır kontrolleri uygulamalarına geçmiştir. (Altıok ve Tosun, 2019). Suriye’nin kuzeyinde ABD destekli PYD’nin güçlenmesini bir güvenlik tehdidi olarak gören Türkiye askeri operasyonlarla bölgeyi güvenli alan haline getirerek Suriyeli mültecilerin bir kısmının bölgeye yerleşmesini sağlamıştır (Çorabatır ve Çorabatır, 2022).

Suriye’de yaşanan çatışmaların hız kazanması ile 2015 yılında Suriye’den Türkiye’ye mülteci hacmi artmıştır (Çorabatır ve Çorabatır, 2022). Türkiye’ye gelen Suriyeli mültecilerin sayılarının artmaya devam etmesi, bu durumun Türkiye için maliyetinin artmaya başlamasıyla iktidar 2015 yılından itibaren sınır güvenliğini sağlamaya yönelik politikaları uygulamaya başlamıştır (Altıok ve Tosun, 2019). Örneğin, göçmenlerin ülkeye girişini engellemek için Türkiye’nin Suriye sınırına beton duvar örülmesi işlemi 2016’da başlamıştır. (2021 tarihli Hürriyet Haberi). Türkiye sınır güvenliğini sağlamak ve düzensiz göçlerin engellenmesi amacıyla 2015 yılında Suriye sınırına bir duvar inşa etme kararı almıştır. Duvarın inşası devam ederken Türkiye, İran sınırına da duvar inşa etme kararı alınmıştır. Sınırlarda insansız hava araçlarından gece

görüş sistemine kadar çeşitli yöntemlerle güvenliğin sağlanması amaçlanmaktadır (Dalgakıran, 2022). Türkiye açık kapı politikasından güvenlik temelli göç politikasına geçtikten sonra AB ile mutabakat imzalamıştır.

İktidarın açık kapı politikasının yerini sıkı güvenlik kontrolleri içeren uygulamaların almasının ardından 18 Mart 2016’da imzalanan Avrupa Birliği - Türkiye Anlaşması pek çok eleştirinin de hedefi olmuştur. 2016 yılının mart ayında Türkiye ve Avrupa Birliği arasında imzalanan mutabakat da mültecilere yönelik öfke konusu incelenirken dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır. Rygiel, Baban ve Ilcan (2016) makalelerinde anlaşmanın şartlarına yer vermişlerdir. Bu antlaşmaya göre Avrupa Birliği Türkiye üzerinden gelen Suriyeli göçünü engellemek için Türkiye’nin Suriyeli göçmenlerin Avrupa’ya geçişine izin vermemesi karşılığında Türkiye vatandaşlarına vize kolaylığı sağlayacağını ayrıca Suriyeli mültecilerin giderleri için harcanmak üzere 3 milyar Avro vereceğini belirtmektedir. Ayrıca Anlaşmaya göre Yunanistan’a geçmeye çalışan mültecilerden yakalanıp Türkiye’ye geri getirilen her bir kişinin karşılığında AB Türkiye’den bir mültecinin Avrupa ülkelerinden birine yerleştirilecektir. Türkiye iş piyasasında Suriyeli mültecilere yer vermeyi ve Suriyeli mültecilerin Avrupa’ya yasa dışı geçişlerini engellemeyi kabul etmiştir. Mutabakat yürürlüğe girdikten sonra Suriye’den Türkiye’ye yönelen mülteci hacmi artmaya devam etmiştir. Fakat Türkiye bu mültecilerin çoğunun AB ülkelerine geçiş yapmalarını engellemiştir. Öte yandan, Mutabakat’ın üzerinden geçen zamana rağmen AB’nin mutabakatta yer alan maddi yükümlülüklerini ise kısmen hayata geçirdiği bilinmektedir. AB’nin üye ülkelerinin tepkisinden ötürü Türkiye’ye yönelik vize muafiyeti ve gümrük birliği gibi yükümlülüklerini yerine getirmede isteksiz davrandığı görülmektedir (Önder, 2022).

AB/Türkiye Mutabakatı mültecilerin haklarını gözetmekten ziyade Avrupa Birliği ülkelerinin ve Türkiye’nin çıkarlarını gözeterek şekilde tasarlanmıştır. Avrupa Birliği Komisyonu bu anlaşmayı düzensiz göçü ve göçmenlerin tehlikeli rotaları kullanarak göç etmeye çalışmalarını engellemek amacıyla imzaladıklarını savunmaktadırlar. (Rygel, Baban ve İlcan, 2016) Fakat, Avrupalı ülkelerin bu anlaşmayla göçü dışsallaştırmaya çalıştığı yönünde eleştiriler vardır. Türkiye’nin de kendi jeopolitik konumuna güvenerek mülteciler üzerinden şantaj stratejisi yürüttüğü eleştirileri mevcuttur. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinin durdurulması veya bahsi geçen nakdi yardımları yatırmamaları halinde mültecileri AB ülkelerinin “üstlerine salmakla” tehdit ettikleri öne sürülmektedir (Tsourapas, 2019).

Türkiye'nin Suriye sınırına yönelik politikaları zaman zaman değişen küresel ve bölgesel durumlara bağlı olarak Suriye yönetimi ile ikili ilişkilerinin konumuna ve Türkiye'nin toprak bütünlüğünü Kürt milliyetçi eylemlere karşı koruma amacı şekillendirmektedir (Okyay, 2017). İktidarın bugüne kadar göç politikasını temellendirdiği birkaç husus göze çarpmaktadır. Bu hususlar; ülkeye giriş yapan insan sayısı, gelen mültecilerin insani yardım ihtiyacı, diğer ülkelere Suriyeli mülteciler konusundaki sorumluluklarını hatırlatma çabaları ve güvenli tampon bölgeler oluşturarak Suriyelilerin zulüm görmeyecekleri şekilde ülkelerinde yaşamalarını sağlamak için hep birlikte hareket etme ihtiyacı olarak sıralanabilir. (Altıok ve Tosun, 2019).

Suriye'deki savaşın gidişatı ve değişen göç politikalarının yanı sıra, Altındağ Olayı'nın yaşandığı tarihlerde yakın zamanda meydana gelmiş orman yangınları ve sel gibi doğal afetlerin de ülke gündeminde yer bulduğu söylenebilmektedir. Bunun yanında, Afganistan'dan gelen düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye girişlerinin medyada sıklıkla gösterilmesinin de etkisiyle göçmen karşıtı seslerin yükselmeye başladığı dikkat çekmektedir. Ek olarak, küresel çapta her ülkeyi etkileyen pandemi de elbette Türkiye'yi ve Türkiye'de yaşayan mültecileri olumsuz anlamda etkilemiştir. Pandemi neticesinde durma noktasına gelen sosyal hayat ve ekonomik kriz ortamı Türkiye'de geçim sıkıntısı ve sosyal dışlanmaya maruz kalan mültecilerin durumunu daha da ağırlaştırmıştır (Erdoğan, 2020). Bununla beraber muhalefet siyasetçilerinin iktidarın politikalarını eleştirmek ve oy toplamak için kullandıkları mülteci karşıtı popülist söylemler de Altındağ olayı gibi mültecilere karşı şiddet içeren eylemlerin ortaya çıkmasına etki etmektedir. Zira bu tarz popülist söylemlerin medyada sıklıkla görülmesi vatandaşların mültecilere karşı tutumlarını şekillendirmektedir.

Altındağ Olayı'nı meydana getiren ulusal tarihi gelişmelerin etrafıca incelenip yabancı düşmanlığının sebepleri ortaya koyulamamakta bu sebeple de bu soruna kalıcı bir çözüm üretilememektedir. Aşağıda yer alan analizlerden bazıları konunun ulusal tarihi boyutunu kısmen veya hatalı ele alarak yabancı düşmanlığının çözümü noktasında yetersiz kalmaktadır. İncelenen değerlendirme yazılarında Altındağ olayı değerlendirilirken olayın sıklıkla Afgan düzensiz göçmenlerin ülkeye girişi konusu ile bağlantılı olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Afgan düzenli göçmenlerin Suriyeli mülteciler gibi ülkede kalıcı olacaklarına dair endişe içeren söylemler, gelen Afgan düzensiz göçmenlerin çoğunluğunun genç erkeklerden oluşmasını ülke için bir tehdit

olarak gören anlayış yabancı karşıtlığının somut bir ifadesi olan Altındağ Olayı ile ilişkilendirilmiştir.

Örnek olarak Hürriyet Gazetesi'nden Mehmet Soysal'ın (2021, para. 11, 26) değerlendirilmesi verilebilir. Bu örneğe göre:

ve sınırlamızdan giren mülteciler AB ülkelerine gidemedikleri için ülkemizde kalmayı tercih edenlerin sayısı gittikçe artış gönderince elbette halk bu tabloya isyan ediyor... Vatanını savunmayan ve Taliban örgütünden kaçıp ülkemize gelen Afganlıların hepsinin genç ve dinamik bir topluluk oluşundan rahatsız olan halk bunların nerede kalacağından, ne amaçla geldiklerinden dolayı da korku içinde....

Değerlendirmeden de görüleceği üzere Afganistan'dan gelen düzensiz göçmenlerin de Suriyeli mültecilerin deneyimlerine benzer şekilde Türkiye'de uzun süre kalacakları düşünülmüştür. Bu durumun kamuoyunun endişe ve korkularını besleyeceği düşünülmüştür. Altındağ Olayı'nın meydana gelmesinin sebebi olarak aynı şekilde Afganlıların göçünü örnek vermiştir. Habertürk Gazetesi'nden Nihal Bengisu Karaca (2021, para.18): *“Altındağ'daki olayların ateşinin harlanmasında binlerce kilometre uzaklıktaki Afganistan'da yaşanan alt üst oluşun etkisi vardı.”*

Yapılan analizlerde AB/Türkiye mutabakatına değinildiği görülmüştür. Analizlerde sıklıkla Avrupa Birliği'nin Suriyeli mültecileri Türkiye'de tutmak adına para verdiği, Türkiye'deki iktidarın da para karşılığı ülkeyi “mülteci deposu” yaptığı iddia edilmiştir. Örneğin, T24'ten Metin Gürcan (2021, para. 12) *“Hükûmet; otoriter rejimine göz yumulması ve birkaç milyar Avro karşılığında Türkiye'nin Avrupa'nın tampon ülkesi olmasını kabul etmiş durumdadır.”* değerlendirmesi ile hükümetin kararını eleştirmiştir.

Milat Gazetesi'nden Neşat Gündoğdu (2021, para.11): *“Sanırım bayramlarda memleketlerine dönen Suriyelilerin tekrar Türkiye'ye geri gelmesi, toplumu mültecilerin gördüğü birçok zulmü bile görmezden geleceği bir raddeye getirdi.”* Bu örnekte yakın zamanda yaşanmış bir olayla Altındağ Olayı arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Fakat, yapılan bu değerlendirme olayın ulusal tarihi boyutuna ışık tutmaktan çok uzak ve yüzeyseldir.

Benzer şekilde, Cumhuriyet'ten Mehmet Ruşen Gültekin (2021, para.2):

Ancak geçici koruma altındaki kişiler ve mülteciler bayram tatillerinde kaçmış oldukları ülkelere dönüp bayramlarını geçiremezler. Eğer o ülkeye dönebiliyorlarsa o zaman koruma altına almanın bir mantığı yoktur. Çünkü hayatı tehlikeleri bulunmamaktadır. Bu sebeple ilgili ülke tarafından bu statüleri iptal edilir

Cümleleriyle Suriyeli mültecilerin bayram ziyaretine gitmelerini eleştirerek artık Türkiye'de kalmalarının bir gereği olmadığını ima etmiştir.

Karar Gazetesi yazarı Akif Beki (2021, para: 8, 23, 25-27, 29) Altındağ Olayı'nın gerçekleşmesine neden olan ulusal etmenleri kısmen ve yüzeysel olarak ele aldığı yazısında:

Yöneticilerin öngörüsüzlüğünün, böyle bir senaryoya hazırlıksızlığının doğurduğu otorite kaybı ve boşluğu..., İktidar ve muhalefet, suçu birbirine atıyor. Hangisi tamamen masum? Bu sonuçta iki tarafın da payı var. Ama sorumlulukları eşit mi? Yönetme, çözüm bulma, tedbir alma, asayiş koruma, can ve mal güvenliğini sağlama sorumluluğu iktidarda., Ucuz popülist hamaset, politikasızlığı bir süre gizlese bile yol açacağı tahribatı ortadan kaldırmıyor. Bilakis büyütüyor. Milletin sabrı taşıyorsa taşıran son damla neydi? Afgan göçmen dalgası mı yeter dedirtti? Kapılar yeni göçmenlere açık tutulmaya devam ederken ortaya bir çıkış planı konamamış olmasının payı ne?

İfadelerine yer vermiştir. Altındağ'daki şiddet olaylarını besleyecek etmenlere kısmen değinebilmiş olsa da soruna bütüncül bir bakış açısından yaklaşmadığı düşünülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Mustafa Balbay (2021, para 1, 13,14):

Türkiye AKP'den önce de mülteci akınına uğradı... O dönemlerin iktidarları hiçbir zaman bundan siyaset üretmeye, mülteciler üzerinden parasal pazarlıklar yapmaya girişmediler. Türkiye'nin yakın tarihi, kutuplaşmalar tarihidir. Gerek kendi içinde oluşan çelişkiler gerekse bulunduğu konum gereği dünyadaki gelişmelerin yansımaları olarak 10-15 yılda bir değişen ikilemler yaşadık.

Türkiye'nin deneyimlediği diğer kitlesel göç hareketlerine değinilen bir değerlendirme yapılmıştır. Dünyadaki gelişmelerin yansımalarının ülke gündeminde yarattığı etkileri ise detaylıca ele almamıştır. Bu sebeple, değerlendirmesi yetersiz görülmektedir.

Habertürk Gazetesi yazarı Kemal Öztürk (2021, para. 3,12):

Bu olaylar olmadan önce Afganlı göçmenler, Bolu Belediye Başkanı'nın yaptıkları, ortamdaki ırkçı söylemler, anormal bilgi kirliliği ayyuka çıktığında, Ankara'da bir çok önemli isimle görüşmüştüm. En basitinden bu olayların tetikleyici unsuru, Afganlı göçmenlerin elini kolunu sallayarak ülkeye girip girmediğini, bunlardan kaç kişinin ülkede olduğunu, kontrol altında olup olmadığını bile açıklayamadılar.

Altındağ Olayı'nın gerçekleştiği dönemde gündemde olan Afganlıların ülkeye giriş görüntülerine, iktidar ve muhalefetin yabancı düşmanlığını körükleyecek söylem ve politikalarına değinmiştir. Fakat, analiz diğer boyutları dikkate almadığı için eksik kalmaktadır.

Sabah Gazetesi'nden Ferhat Ünlü (2021, para. 7):

Bu tanım çerçevesinde Türkiye, tarihi boyunca üç önemli göç dalgası yaşadı. Bunlardan Birinci Dünya Savaşı ile başlayan, çoğunluğu Bakanlardaki Türklerin oluşturduğu göç hareketiydi. İkinci göç dalgası, 1991'de ABD'nin Irak'a müdahalesiyle gerçekleşti. Bu süreçte çok sayıda Iraklı göçmen ülkemize akın etti. Üçüncü önemli göç dalgası ise, Suriye İç Savaşı'ndan sonra başladı.

Bu değerlendirme oldukça yüzeysel ve tek taraflı bir bakış açısı ile kaleme alınmış olmasına rağmen Türkiye'ye yapılan glerin tarihine değinmesi sebebiyle önemlidir. Bu örneklere ilaveten bazı yazarların Türkiye'nin Suriyeli mültecilerle yaşadıkları deneyimleri Almanya gibi g alan başka ülkelerde kıyaslamıştır veya Suriyeli mültecilerin deneyimlerini Türkiye'ye daha önce göç etmiş grupların deneyimleriyle karşılaştırmıştır. Bu örnekte de Türkiye'nin deneyimlediği mülteci hareketlerine yer verilmiştir. Fakat, yaşanılan şiddet olayıyla herhangi bir neden sonuç ilişkisi kurulmamasından dolayı analiz yetersiz görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Mehmet Ruşen Gültekin Suriyelileri mültecileri Türkiye'ye daha önce göç etmiş göçmenlerin deneyimleriyle karşılaştırmaktadırlar. Elbette başka ülkelerin yaşadıklarından dersler çıkarmak önemlidir fakat her ülkenin kendi iç dinamiklerini dikkate almadan yapılacak her değerlendirme eksik kalmaktadır. Aynı şekilde, Suriyeli mültecilerin deneyimlerini başka göçmen gruplarının deneyimleriyle karşılaştırmak Suriyelilerin kendi özgün koşullarının anlaşılmasının önüne geçmektedir.

Yukarıdaki rneklerde Altındağ Olayı'na sebep olan etmenler kısmen ve yüzeysel olarak ele alınmıştır. Yabancı düşmanlığına sebep olduğu düşünülen Afganların ülkeye gelişi, AB/Türkiye Mutabakatı gibi güncel konular Türkiye'nin yaşadığı g deneyimleri üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Fakat, bu etmenler Altındağ Olayı'na bütüncül bir bakış açısı kazandırmaktan uzaktır. Öte yandan, Türkiye'deki iktidarın dış politika kararlarının ve Türkiye'de son yıllarda yaşanılan gelişmelerin Altındağ olayının meydana gelmesindeki rolüne ilişkin değerlendirmeler de konunun bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması anlamında önem arz etmektedir.

1.3 Yerel Bağlamı Göz Ardı Etmek

Türkiye'de yaşamını sürdüren Suriyeli mülteciler ülkenin pek çok yerine dağılmış durumdadır. Kamusal alanlarda sıklıkla karşılaşmaları sebebiyle Türk toplumu ve Suriyeli mülteciler arasında gerginlikler yaşanabilmektedir. Zaman zaman yerli halkla mülteciler arasındaki gerilimler haberlere konu olsa da Altındağ'da yaşanan olay toplu bir linç girişimi olması bakımından incelenmeye muhtaçtır. Suriyeli mülteciler ülkenin geneline dağılmışken neden başka bir ilde ve başka bir ilçede değil de Ankara Altındağ'da böyle si büyük çaplı şiddet olayları yaşandı? Bu soruya cevap ararken

şüphesiz ki Türkiye'nin ve Ankara'nın geçmişine bakıldığı gibi Altındağ'ın da geçmişine bakılması gerekmektedir.

Altındağ'ın tarihinde üç önemli olay göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki ilçenin Ankara'nın merkezine yakın bir konumda bulunmasına rağmen kent planlamasının dışında bırakılmasıdır. Arıcan (2019) Mültecilere yönelik gündelik hayattaki şeytanlaştırma pratiklerini incelediği makalesinde Altındağ'da yaşayan Suriyeli mülteciler hakkında bilgiler vermektedir. Makalede Altındağ'ın, Ankara'nın başkent olduğu tarihten itibaren şehrin merkezine yakın konumda bulunmasına rağmen kent yerleşimi dışında bırakıldığından ve bu nedenle kırsal alanlardan gelen grupların yerleşim yeri haline geldiğinden söz edilmektedir. Altındağ'ın kent yerleşimi dışında kalması bölgede altyapı yatırımlarının yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Altyapı yetersizliği ve kent merkezinin dışında bırakılması gibi sebepler kırdan kente göçün hızlandığı dönemlerde Ankara'ya iç göçlerle gelen insanların Altındağ'a yerleşmesine sebep olmuştur. Bu durum bölgede gecekondulaşmayı artırmıştır. Bölgenin tarihsel gelişimindeki en önemli basamaklardan bir diğeri ise Siteler Mobilyacılar Organize Sanayi Bölgesi'nin 1959'da kurulması olmuştur. Sanayi Bölgesi Altındağ'a çok yakın bir yerde kurulduğu için Siteler'de çalışacak insanlar, iş yerlerine yakın olacağı için Altındağ'ı yerleşim yeri olarak seçmişlerdir. Siteler Sanayi Bölgesi Altındağ'a göç eden ve iş arayan insanlar için istihdam kaynağı haline gelmiştir. Siteler'in ucuz iş gücüne duyduğu ihtiyaç, zaman içerisinde Altındağ bölgesine iç göçlerle gelenlerin yanı sıra diğer ülkelerden gelen göçmenler için de çekici bir güç olmuştur. Suriyeli mültecilerin bölgeye yerleştiği 2011 yılından önce de bölgede Somalililer, Afganlar ve Iraklılar bulunmaktaydı (Arıcan, 2019). Bölgenin tarihinde kırılma noktalarından bir diğeri ise bölgenin kentsel dönüşüme sokulmasıdır. Kentsel dönüşüm kapsamında yıkılan binalar sebebiyle yerli halk bölgeyi terk etmeye başlamış ve yerli halkın nüfusu zamanla azalmıştır (Savran ve Sat 2019). Öte yandan, Suriye'deki iç savaştan sonra Altındağ'a yerleşen Suriyelilerin sayısı giderek artmıştır. Öyle ki bölge "Küçük Halep" olarak adlandırılmaya başlamıştır.

Altındağ 2012- 2015 tarihlerinde kentsel dönüşüme girdiğinde yerli halktan boşalan gecekonduara yerleşmek Suriyeliler tarafından kazançlı görülmüştür. 2011 yılından itibaren Suriye'den gelen mülteciler yerli halktan kalan boş evlere veya kendi gecekondualarına yerleşmeye başlamışlardır. Seneler içerisinde sayıları gittikçe artan Suriyeli mülteciler Arıcan'ın makalesine göre bölgede yaşayan yerli halk ile gündelik hayatta sıkça karşılaşmaktadır. Yerli halkın bir kısmı görünürlükleri ve sayıları artan

mültecilerden rahatsızlık duymaktadır. Özellikle 15 Temmuz 2016'da yaşanan darbe girişiminin ardından yerli halk, Türklerin vatanlarını savunmak için sokaklara dökülerek darbe girişimini engellediklerini fakat Suriyelilerin aynı fedakarlığı ve cesareti gösteremediğini sıklıkla dile getirmeye başlamışlardır. Bu durum artan görünürlükleri ve gündelik hayatta sıkça karşılaşma durumuna rağmen yerli halkın Suriyeli mültecilerin deneyimlerini anlayamadıklarını göstermektedir.

Ayrıca, olayın Altındağ'da yaşanmasına sebep olan etmenleri anlamak için Altındağ'ın siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısal özelliklerini irdelemek gerekmektedir. Altındağ'da mevcut toplumsal yapıya bakıldığında olay öncesinde bölgede Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları bilinmektedir. BBC'den Fundanur Öztürk'ün (2021) haberine göre "Ankara'da kayıtlı olan 102 bin 175 Suriyeli göçmenin yaklaşık yüzde 80'i Altındağ'da yaşamaktadır." Birinci bölümde ilçenin tarihsel gelişim sürecine bakıldığında şehir planlamasının dışında kalmasının altyapı sorunlarının temel sebeplerinden olduğu ifade edilmiştir. Suriyeli mültecilerin, gelirlerinin az olması sebebiyle ülkenin Altındağ gibi ülkenin düşük gelirliilerinin yaşadığı bölgelerde ikamet ettikleri bilinmektedir. İlaveten, kaldıkları binaların kalitelerinin düşük olduğu sorunlu yapılar olduğu bilinmektedir (Erdoğan, 2020). Bu sorunlardan dolayı bölge yerleşik insanlar için tercih edilen bir yerleşim yeri olmamaktadır (Arıcan, 2019). İkinci olarak ise, bölgenin kentsel dönüşüm kapsamına alınması sebebiyle bölgeyi terk etmeye başlayan yerli halktan söz edilebilir. Yerli halkın bırakıp gittiği bakımsız ve sahipsiz konutlara ise Suriyeli mültecilerin yerleştiği bilinmektedir. (Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018).

İlçenin Suriyeli mülteciler için çekici hale gelmesinin diğer sebepleri arasında ise iş yerlerine yakınlık ve kendilerinden önce bölgede yaşayan akrabalarının varlığı gösterilebilir (Savran ve Sat, 2019). Birinci bölümde değinildiği üzere Suriyeli mültecilerin Altındağ'da yaşamaya karar verme sürecinde etkili olan diğer bir etmen ise ilçenin mültecilere iş imkanı sunan Siteler Organize Sanayi bölgesine yakınlığıdır. (Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018). Bölgede yaşayan Suriyeli mültecilerin bir kısmı sosyal güvenceleri olmaksızın Siteler Organize Sanayi Bölgesi'nde çalışmaya başlamışlardır. Bir kısmı ise Türkçe bilmedikleri ve Suriye ile ticari ilişkilerini sürdürdükleri için ilçede esnafılık yapmaya başlamışlardır. (Tahincioğlu, 2021).

Bakioğlu, Artar ve İzmir'in 2018 yılında yürüttüğü çalışmada Ankara'nın görece iyi yaşam koşullarını Suriyeli mülteciler genellikle kendilerinden önce Ankara'da yaşayan akraba veya arkadaşlarından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ek olarak, T24'ten

Gökçer Tahincioğlu (2021), Suriye’deki savaştan kaçan insanların Altındağ’ı tercih etmesinin sebeplerinden bir tanesinin bölgede yaşayan tanıdıkları olması sebebiyle ilçeye aşına olmaları şeklinde açıklamıştır. Bakioğlu, Artar ve İzmir’in (2018) çalışmasına göre öncelikle Türkiye’nin başta sınır illeri olmak üzere başka illerinde yaşamaya başlayan Suriyeliler zaman içinde bulundukları illerde iş imkanlarının kötüye gitmesi ve kira fiyatlarının artması gibi nedenlerle kira fiyatlarının daha makul olduğu, iş imkanlarının daha iyi olduğunu düşündükleri Ankara’ya yerleşmeye karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra, çalışmada Ankara’nın güvenli bir yer olarak görülmesi, sosyal hizmetlere ulaşımın kolaylığı gibi faktörlerin de mültecilerin kararında etkili olduğu belirtilmiştir. Altındağ özelinde de mülteciler için hayli önemli olan eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerine erişim konusunda avantajlar olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Bakioğlu, Artar ve İzmir (2018) çalışmasında görüşülen mülteciler Altındağ ilçesindeki Ulubey Mahallesi’ndeki sağlık ocağından rahatça faydalanabildiklerini belirtmişlerdir. Fakat Ankara’nın diğer hastane ve sağlık ocaklarında rahatça hizmet alamadıklarını ifade etmişlerdir. (Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018) Buradan da anlaşılabacağı üzere mülteciler belirli bölgelerde yoğunlaşma ve kendi tanıdıkları aracılığıyla bir yere yerleşme kararı verebilmektedir.

Altındağ Olayını anlamak için Altındağ ilçesinde yaşayan yerli halkın ideolojik ve siyasi yapısının da incelenmesi gerekmektedir. Olaya dair yapılan analizlerin pek çoğunda bölgede yaşayan halkın muhalefet partisi siyasetçilerinin söylemleri sonucunda yabancı düşmanlığı tavırlarının arttığı ve olayın yaşanma sebebinin bu söylemler olduğu iddia edilmiştir. Tezin daha sonraki bölümlerinde bu yabancı karşıtı tutumlara siyasilerin söylemlerinin etkisi etraflıca ele alınacaktır fakat bu bölümde Altındağ ilçesinde yaşayan yerleşiklerin siyasi ve ideolojik yapısal özelliklerine değinilmesi sonraki bölümlerin pekişmesi açısından faydalı görülmektedir. Altındağ ilçesindeki mahallelerin çoğu (Önder, Battalazi, Ulubey) kendi içlerinde daha benzer özelliklere sahip, çoğunlukla muhafazakar ve milliyetçidir. (Uluslararası Kriz Grubu, 2018).

Suriyeli mültecilerin gittikçe artan sayısı ilçenin demografik yapısındaki değişimleri de beraberinde getirmiştir. Mülteci nüfusunun çoğunluğu kadınlar, çocuklar ve gençlerden oluşmaktadır. Yerli nüfusun çoğunluğunu ise orta yaş üstü insanlar oluşturmaktadır. (Arıcan, 2019). Çünkü yerli halktan gençler çalışma imkanları ve eğitim gibi sebeplerle şehrin başka bölgelerine taşınmaktadır. Savran ve Sat’ın (2019), makalelerinde yer verdikleri TEPAV tarafından hazırlanan *Suriyeliler ve Savaş Sonrası Suriye Gettoları* Başlıklı raporda Altındağ ilçesinin Önder Mahallesi’nde nüfusun yüzde

90'ını Suriyelilerin oluşturduğu bu sebeple bölgede Suriyelilerin arasında bir dayanışma kültürü oluşturulduğu tespitinde bulunulmuştur. Ayrıca rapora göre, bölgede sayılarının çokluğundan dolayı oldukça görünür olan Suriyeliler ile Türk yerleşikler arasında kavga ve tartışmaların zaman zaman yaşandığı da eklenmiştir. Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları mahallelerde görünürlükleri artmıştır. Bu durum da mültecilere karşı olumsuz tavırları destekler niteliktedir. Örneğin, Uluslararası Kriz Grubu'nun 2018 yılında yayınladığı rapora göre Ankara'da mültecilerin çoğunluğu birkaç mahallede toplu halde yaşamaktadır. Bu mahallelerdeki okullarda sınıflar aşırı kalabalıklaşmış ve yerel halkın mültecilere karşı öfkesi artmıştır.

Altındağ'ın geçmişindeki önemli olaylar dikkate alınmadığında, Altındağ olayını bütüncül bir değerlendirmeye tabi tutmak mümkün görünmemektedir. İncelenen analizlerin büyük bir kısmında ise bölgenin yerel tarihi hiç dikkate alınmamıştır.

Altındağ olayı sonrasında yapılan analizlerin incelenmesi sırasında, söz konusu analizlerin çoğunda Altındağ olayını değerlendirirken küresel ve ulusal boyuttaki yapıları ve olayları dikkate alındığı tespit edilmiştir. Altındağ'ın kendi iç dinamiklerini hesaba katmadan yapılan bu değerlendirmeler yabancı düşmanlığı sorununun bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasını imkansız kılmaktadır. Öte yandan, Altındağ'ın tarihi ve yapısal değişimini değerlendirmelerinde irdeleyen yazarlardan bir kısmının da bölgede patlak veren yabancı düşmanlığı sorununun derinlemesine analiz etmekten uzak, yüzeysel ve soyut genellemelerle değerlendirdikleri görülmektedir. Örnek vermek gerekirse: Milat Gazetesi'nden Sadullah Özcan (2021, para. 8) yazısında:

Bugün Suriyeli mültecilerin bulunduğu bölge onlar yerleşene kadar Ankara'nın en güvensiz, en tehlikeli bölgesi bilinir. Kavganın, kargaşanın eksik olmadığı her türlü kanunsuzluğun yaşandığı Türkiye'nin Teksas'ı olarak anılan bölgesi., Suriyelilerin yerleşmesinden bu yana toplumsal huzursuzluğun pek yaşanmadığı yer olarak biliniyor.”

ifadelerini kullanmaktadır. Özcan'ın Altındağ ilçesine ilişkin yaptığı değerlendirmeden; ilçede yaşayan insanların tekinsiz insanlar olduğu, yasal olmayan işlerle uğraştıkları ve sürekli kavga çıkardıkları sonucu çıkarılmaktadır. Kısacası ilçede yaşayan herkesin birer suçlu olduğu varsayımında bulunulduğu görülmektedir. Bölgede yaşayan kişilerin gündelik hayatlarında karşılaştıkları sorunlar, ekonomik durumları, ilçenin kendi içindeki dinamikleri gibi yapısal özelliklere değinilmeden Altındağ'da yaşayan insanların hepsinin suçlu olduğu genellemesinin yapılması mevcut sorunların çözümü için katkı sunmaktan uzaktır. İlaveten, Altındağ'a Suriyeli mültecilerin yerleşmesinden sonra bölgede sorunların nihayete erdiği çıkarımını yapmak için herhangi bir veri bulunmamaktadır. Kaldı ki tezin konusunu oluşturan Altındağ olayı

ilçede yaşanan şiddet olaylarının linç girişimi ile sonuçlanabilecek kadar ciddi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Mehmet Ruşen Gültekin (2021, para.3): *“Fakat biz ne ülkemize mülteci kabul ederken bir inceleme yaptık ne de bu mültecilerin ülkemize uyum sürecinde başarılı bir eğitim verdik. Korkarım bugün olayların çıktığı gettolaşan mahallelerin sebebi de bu.”* İfadelerini kullanarak Altındağ Olayı'nın sebebini gettolaşan mahalleler özelinde değerlendirmiştir.

Sabah Gazetesi yazarı Yavuz Donat (2021) olayın yaşandığı Altındağ ilçesini ziyaret etmiş ve bölgede mültecilerin sayısının fazla oluşuna değinmiştir. Hatta bölgenin küçük Halep olarak adlandırıldığına değinmiştir. Fakat, bölgeye dair görünenin dışında herhangi bir derinlikli analiz yapılmamıştır. Sözcü Gazetesi yazarı Rahmi Turan (2021) ise Altındağ'ın iktidar partisinin kalesi olduğunu belirtmiştir. Olayın bu ilçede çıkmasının Türkiye'ye yakışmadığını ifade etmiştir.

Yukarıda yer verilen değerlendirmelerden de açıkça görülebileceği üzere, Altındağ'ın yapısal özelliklerinin yabancı düşmanlığına ne şekilde etki ettiğine pek çok değerlendirmede yer verilmemiştir.

1.4 Ekonomik ve Toplumsal Yapıyı Göz Ardı Etmek

Küresel boyuttaki değişiklikleri anlamlandırmak başlı başına yabancı düşmanlığı sorununa çözüm üretmek açısından yeterli değildir. Çünkü, bir ulus devletin siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısını bu yapıların birbirleriyle ilişkilerini analiz etmek gerekmektedir (Mills, 2019). Yani Altındağ olayının gerçekleştiği dönemde Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve toplumsal bileşenlerini incelemeden yabancı düşmanlığı sorununu anlamak mümkün değildir. Aksi halde yapılan değerlendirmeler ya yüzeysel genellemelerden oluşacak ya da çok sınırlı bir alana hapsolacaktır. Saraçoğlu ve Belanger'in 2019 tarihli makalesine göre Suriyeli mülteci karşıtı algının nasıl ve neden oluştuğunu anlamak için Türkiye'de uzun süreden beri var olan ekonomik problemleri, ideolojik yapıyı, iktidardaki partinin politikalarını irdelemek gerekmektedir. İktidardaki partinin politikalarına ve Türkiye'nin ideolojik yapısına önceki bölümlerde değinilmiştir. Bu bölümde ise ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısının irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Birinci bölümde temas edilen göç olgusunun karmaşık ve bağlamsal yapısı bu bölümde de üzerinde tartışılacak olan yapısal ve kurumsal değişimleri incelemedeki en

temel gerekçe olacaktır. Göçün karmaşık dinamiklerden meydana gelmesi sebebiyle bağlam önem kazanmaktadır. Daha açık ifade etmek gerekirse göçe ilişkin değerlendirme yaparken belirli bir yerde ve belirli bir zaman diliminde gerçekleşen siyasi, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin yapısını anlamak gerekmektedir (Castles, 2010). İlk bölümde değinilen “sosyolojik tahayyül” yetisi yabancı düşmanlığının önüne geçmek için kullanılması gereken bir yetidir. İster bireysel ister toplumsal düzeyde olsun toplumsal bir problemi anlamak ve ardından bu probleme çözüm üretmek için içerisinde yaşanan toplumun ötesindeki küresel yapısal değişim ve dönüşümlerin anlamlandırılması gerekmektedir (Mills, 2019). Bu tezin konusu olan yabancı düşmanlığı özelinde ise küreselleşme, neo liberal politikalar, ulus devletler nezdinde yaşanan değişimlerin anlaşılması gerekmektedir. Altındağ olayını meydana getiren dinamikleri anlamlandırmak için birinci bölümde yapılan sınıflandırmaya benzer şekilde bu bölümde de sırasıyla küresel, ulusal ve yerel düzeylerdeki siyasi, ekonomik ve toplumsal yapıların ve kurumların birbirleriyle olan ilişkileri irdelenecektir. Mills’e (2019) göre toplumsal yapıların bileşenlerinin bütüncül bir şekilde anlaşılması önemlidir. Toplumsal yapıların bileşenleri ise siyasi, ekonomik ve toplumsal kurumsal ilişkiler kapsamında değerlendirilmelidir. Böylece yabancı düşmanlığının sebepleri daha ayrıntılı ve bütüncül bir şekilde ele alınacaktır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan gelişmeler; işgücünün yeniden yapılanması, refah devletinin yıkılışı ve sosyal kimliklerin yeniden inşası gibi yapısal değişimleri beraberinde getirmiştir (Castles, 2010) Söz konusu değişimler neticesinde siyasi, ekonomik ve toplumsal kurumlar ve bu kurumların birbirleriyle olan ilişkileri değişmiştir. İlk olarak küreselleşmenin mevcut yapıları ve kurumları nasıl değiştirdiğine bakılacaktır. Castles ve Miller’e göre (2008) Küreselleşmenin artması ulaşım olanakları ve dijital medyanın yaygınlaşması gibi faktörler metanın dolaşımını kolaylaştırmıştır. Küreselleşme göçü kolaylaştıran teknolojik araçları ve kültürel sermayeyi oluşturur. Küreselleşme ile birlikte hız kazanan metanın dolaşımı insan hareketliliğini de beraberinde getirmiştir. Sonuç olarak ise mevcut göçlere ek yeni, hacmi büyük ve pek çok ülkeyi aynı anda etkileyen bir diğer ifadeyle küreselleşmiş göçler gerçekleşmektedir. Ek olarak, Castles ve Miller’in kitabında değinilen göçlerin farklılaşması da kurumsal yapıları değiştiren etmenlerden bir diğeridir. Buna göre küreselleşme ile birlikte gelişen iletişim ve ulaşım olanakları göçlerin karakterinin değişmesine neden olmaktadır. Örnek vermek gerekirse, başlangıçta zorunlu göç olarak adlandırılabilen göçler zaman içerisinde emek göçüne dönüşebilmektedir. Göçlerin

karakterlerindeki bu değişim onları sınıflandırırken keskin sınırlar çizilmesini zorlaştırmaktadır. Castles (2004) kuzeydeki ülkelerin gelişmiş ekonomileri ve uluslararası alandaki politikalarının güney ülkelerindeki insan hareketliliğini beslediğini öne sürmektedir. Kuzey - Güney arasında yapılan gelişmişlik düzeyine ilişkin ayrımın ve bu ayrımın sebep olduğu göç dalgalarının varlığına değinilmesi önemli olsa da yaşanan her göç dalgasının sebebinin Kuzey- Güney eşitsizliği olduğu söylenemez. Örnek vermek gerekirse tezin konusunu oluşturan Suriyeli mültecilerin göç sebeplerini sadece Kuzey ile Güney arasındaki eşitsizlik ile açıklayamayız.

İlk bölümde temas edilen ulus devletin oluşum süreci birtakım yapısal değişimlere sebep olmuştur. Günümüzde toplumsal yapılar ulus devlet şeklindeki siyasi yapı birimleri şeklinde örgütlenmiştir. (Mills, 2019) Devletlerin uluslardan oluşan siyasi yapılar olduğu düşüncesi pekiştikçe kimlerin bu ulusa dahil olacağı sorusu her ülkenin gündemini meşgul etmiştir. Ulus devletler şeklinde örgütlenen mevcut devletlerin iktidarları yönetiminde oldukları ülkelere dair her önemli kararı alabilme yetkisine sahiptirler. (Mills, 2019). Dolayısıyla bu iktidarlar ulus devletlerin yapıları gereği kimlerin bir ulusa ait olduğunu vatandaşlık gibi kavramlar aracılığıyla belirleme yetkisine sahiptir. (Castles, 2010). Ulus devletler, belirli sınırlar içerisinde homojen bir ulus, egemen bir vatandaş ve dayanışma içerisinde bir toplum idealini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Göçmenler ise söz konusu homojen ulus ideali için kültürel olarak yabancı, sosyal olarak marjinal ve toplumun güvenliğine bir tehdit olarak algılanmasına sebep olmaktadır (Wimmer ve Schiller, 2002). 18. yüzyıldan beri, ulusların ortak bir kültür temelinde şekillendiğine duyulan inanç göçmenlerin ulus devletlerde birer yabancı olarak görülmesine sebep olmakta, ortak kültür ve tarih tarafından şekillendiği düşüncesindeki ulusal kimliğe bir tehdit olarak algılanmaktadır (Castles ve Miller, 2008). Başka bir ülkeye göç eden göçmenler o ülkenin homojen ve uyumlu toplumsal yapısına tehdit olarak görüldükleri için o ülke tarafından asimile veya entegre edilmeleri gereken topluluklar olarak görülmektedir (Castles, 2003). Göç ettikleri ülkelerde birer yabancı olarak algılanan göçmenlere yönelik bir örneği bu tezde ele alınan olumsuz tavır ve davranışlar gözlemlenmektedir. İlk bölümde de değinilen mültecilere karşı ikiyezölü tutuma burada da değinmekte fayda görünmektedir. Her ne kadar göçmenler ulus devlete birer tehdit olarak algılsalar da ekonomik anlamda kendilerinden faydalanmak adına özellikle gelişmiş ulus devletler göçü teşvik eden kararlar almışlardır.

Küresel düzeyde gerçekleşen neo liberalizm politikalarının yaygınlaşması, ulus devlet anlayışının yaygınlığı ve küreselleşme gibi pek çok etmen yabancı düşmanlığını anlamlandırmak için irdelenmelidir. Fakat, soyut genellemelerden kaçınmak için incelediğimiz olayın gerçekleştiği ülkenin yapısal özelliklerine de bakmak gerekmektedir.

Hükümetin dış politika alanındaki kararlarının yansımalarının yanı sıra ekonomi alanındaki kararları da incelenmeye muhtaçtır. Türkiye'deki Suriyeli işçilerin sayısındaki artış ve mevcut çalışma koşullarındaki belirsizlik ve denetimsizlik de beraberinde Suriyeli mültecilere karşı düşmanlık tutumunu getirmektedir. (Saraçoğlu, Belanger, 2019). İktidarın Suriyelilerin yasal olmayan şekillerde istihdam edilmesi durumunu görmezden gelmektedir. Saraçoğlu ve Belanger'in (2019) çalışmasında yer alan bilgilere göre ekonomik anlamda Türkiye vatandaşları kendilerine sunulmadıklarını düşündükleri hizmetlerin ve sınırlı kaynakların iktidar tarafından Suriyeli mültecilere insani yardımlar başlığı altında verildiğini düşünmektedir. Suriyelilerin sınırlı kaynakları suiistimal ettiği yönündeki inanç yabancı düşmanlığına da sebebiyet vermektedir. İktidar partisinin adil olmayan bir biçimde el altından Suriyeli mültecilere yardım ediyor olması düşüncesi de bu tutumu destekler niteliktedir. İktidarın Suriyeli mültecilere yapılan yardımlara ilişkin açıklama yapmaktan kaçınması yabancı düşmanı tutumu artırır niteliktedir. Örneğin, Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yapılan mali destek programı Avrupa Birliği tarafından karşılanan sosyal uyum yardımıdır (Erdoğan, 2020). Fakat bu bilgiye ilişkin resmi kaynaklardan yapılan açıklamalar yetersiz kalmaktadır. Türkiye'de pandeminin de etkisiyle Türkiye'deki ekonomik krizin derinleşmesi, kötü gidişatın sorumlusu olarak görülen Suriyeli mültecilere yönelik yabancı düşmanlığını körüklemektedir. Aşağıdaki örneklerde ise Türkiye'nin ekonomik durumu ve Altındağ Olayı arasında yüzeysel ilişkiler kurulduğu görülmektedir.

Evrensel Gazetesi yazarı Nuray Sancar (2021, para. 3):

Yerli emekçilerin statülerindeki erimeyi, yoksulluğunu artışı, onca didinmeye rağmen çözülemeyen geçim derdini üstü örtük pazarlık konusu yaparken onlardan işlerini kaybetmemek için sonsuz itaat ve taviz talep eden iktidar ve muhalefet mensupları, işverenler ve medya, troller ve kışkırtıcılar bu kaygıyı döndüre döndüre işliyorlar.

Sabah Gazetesi'nden Engin Ardıç'ın yazısında (2021, para 21,23) ise: *"Siyaset, lumpen ayaklanmasının kılıfı olacak ya da öyle çarpıtılacaktır... Ortallığı karıştırmak isteyenler, Gezi türü "entel" ayaklanmasından iş çıkaramadılar, şimdi başka bir sınıfa yöneldiler."* Altındağ Olayı'nın toplumsal sınıflar üzerinden ele alınmasına rağmen konu provokasyon olarak değerlendirilmiştir.

Posta Gazetesi yazarı Murat Çelik (2021, para. 8,9):

Göçmenler konusunun insani boyutu var elbette ama aynı zamanda sosyopsikolojik, ekonomik, hukuki boyutları da var. Suriyeliler ve Afganlar başta olmak üzere Türkiye’deki göçmenler konusu iç politika malzemesi yapılıncaya, işin boyutu değişti. Konu Ankara Altındağ örneğinde olduğu gibi kritik ve tehlikeli bir noktaya ulaştı. Mesele provokasyonlara çok açık ve kitlelerin karşı karşıya gelmesi gibi bir risk taşıyor. Yabancı düşmanlığı (hatta ırkçılık), bu gündem üzerinden çok kolay körüklenebilir bir noktada. Evet ‘sağduyu’ şart. Hepimizin öncelikle sakin ve sağduyulu olmamız gerekiyor bu doğru. Ancak bu ortamın panzehri ‘temiz bilgi’. İlgili resmi kurumlar ve yetkililerin kamuoyuna sürekli, net, açık ve temiz bilgi vermesi şart. Bu yolla, devlete olan güven yeniden tesis edilmeli. Aksi halde gündemi sosyal medyada dalga dalga yayılan görüntüler ve mesajlar belirliyor ki; bu durum, var olan tehlikeyi daha da büyütüyor.

İfadeleriyle konunun ekonomik ve toplumsal boyutunun olduğunu belirtmiştir. Fakat söz konusu ekonomik ve toplumsal gelişmelerin ve özelliklerin neler olduğunu ve hangi yollarla yabancı düşmanlığını etkilediğini açıklamamışlardır.

Ele alınan örneklerden de açıkça görüleceği üzere Altındağ Olayı değerlendirilirken ekonomik ve toplumsal yapısal özelliklere çoğunlukla değinilmediği görülmüştür. Yapısal özelliklere değinildiğinde ise ortaya çıkarılan değerlendirmelerin hatalı ve eksik kaldığı görülmektedir.

2. Yabancı Düşmanlığının Ev Sahibi Ülke Bakış Açısından Değerlendirilmesi

Yabancı düşmanlığının ulus devlet temelinde ele alınmasının bir sonucu göçe bir sorun olarak yaklaşmaktır. Ulus devletlerin kendi sınırlarını koruma otoritesine sahip olduğu ön kabulüyle, göç ve göçmenler konusuna ev sahibi ülke bakış açısıyla yaklaşılmaktadır. Bu çalışmada ele alınan Altındağ Olayı’nın sebep ve sonuçlarını değerlendiren incelemelerde sık karşılaşılan hatalardan bir diğeri göç olgusuna ve göçmenlere ev sahibi ülke bakış açısından yaklaşarak göç olgusunun güvenlik konusu haline getirilmesi, politize edilmesi ve dışsallaştırılmasıdır. Bu bölümde sırasıyla göçün güvenlileştirilmesi, politize edilmesinin ve dışsallaştırılmasının ne anlama geldiği, göçü bu bağlamlarda değerlendirmenin sakıncaları ve yabancı düşmanlığına etkileri Altındağ Olayı’nı değerlendiren köşe yazılarındaki örneklerle ele alınacaktır.

2.1 Göç Olgusunun Güvenlikleştirilmesi

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra güvenlik konusu ve çalışmaları askeri güvenliği merkeze alan yaklaşımdan uzaklaşarak; toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlardaki güvenlik tanımı ve uygulamalarını da kapsayacak şekilde genişlemiştir (Benam, 2011). Dönüşüme uğrayan güvenlik kavramının neticesinde göç olgusu güvenlik çerçevesinde sıklıkla ele alınmaya başlamıştır (İbrahim, 2005). Bunun sonucunda yabancı düşmanlığı ve yabancılara sözlü ve fiziksel şiddet olaylarının değerlendirmesinde hatalı ve eksik çıkarımlar yapılabilmektedir.

En genel haliyle, göçün sıklıkla güvenlikle ilişkilendirilerek ele alınması durumu göçün güvenlikleştirilmesi olarak adlandırılmaktadır (İbrahim, 2005). Göçe güvenlik perspektifinden bakıldığında göçmenler ev sahibi ülke toplumunun birlik ve bütünlüğüne tehdit oluşturan bir “öteki” olarak dolayısıyla o topluma tehdit olarak algılanmaktadır (Wæver 1995; akt Gattinara & Morales, 2017). Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra göç olgusu ve güvenliği tehdit eden terör arasındaki bağlantı belirginleşmiştir. Bu durum neticesinde de göçmenlerin insan haklarını derinden etkileyen sıkı ve sert göç politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Nitekim, Huysmanns güvenlikle ilişkilendirilen terör, uyuşturucu trafiği ve kaçakçılık gibi kavramların göç politikaları alanına aktararak kurumsallaşmış bir politika tarzı oluşturulduğunu iddia etmektedir (Toğral Koca, 2015).

Göçün güvenlik çerçevesinde ele alınma sürecinde etkili olan tarihsel etmenler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, Soğuk Savaş Dönemi boyunca varlığını sürdüren iki kutuplu sistemin Doğu Bloğu'nun dağılması ile yerini, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin hegemonyasına bırakmasıdır. Bu bağlamda özellikle göç politikalarının Avrupalılaşması göç politikasını, güvenlik konularını tanımlayan ve düzenleyen bir politika yani bir iç güvenlik çerçevesine, entegre ederek göçü doğrudan güvenlikleştirmesinin yanı sıra dolaylı olarak göçün güvenlikleştirilmesini de desteklemiştir (Huysmans, 2000). Göç politikasının Avrupalılaştırılması, göçün güvenlikleştirilmesini teşvik ettiği ölçüde, belirli insan kategorilerini bir tehlike olarak somutlaştırarak dışlamayı amaçlayan radikal bir siyasi stratejiyi sürdürmektedir (Huysmans, 2000). Son zamanlarda özellikle Orta Doğu'dan gelen mültecilere karşı takınılan tavır ve tutumlardan bu anlaşılabilmektedir.

Göçün güvenlikleştirilmesi süreci göçmenlerin toplumsal ve ulusal güvenliğe tehdit olmaları iddialarıyla güçlendirilmektedir (İbrahim, 2005). Avrupa özelinde,

özellikle fakir ve gelişmemiş ülkelerden gelen mültecilerin toplumsal güvenliğe, huzura, kültürel kimliğe ve sosyoekonomik parametrelere zarar verebileceği iddiaları üzerinden göçmenler tehdit olarak algılanmaktadır. Bu sebeple de mültecileri yerinde tutma ve kontrol etme politikaları öne çıkmaktadır (Toğral Koca, 2016). Uygulanan katı ve kısıtlayıcı politikalar neticesinde mültecilerin ülke sınırlarından geçmesinin engellendiği, geçenlerinse sıkı bir denetim ve disiplin mekanizmasına tabi tutuldukları görülmektedir.

Göç olgusu ve göçmenler yalnızca bulundukları ülkedeki iş gücü piyasasının durumu veya toplumsal entegrasyon gibi konularla ilişkilendirilememektedir. Göç olgusu aynı zamanda, alıcı ülkelerin güvenlik gündemlerinin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Göç toplumsal düzeyde alıcı toplumun kültürel ve dini değerlerine, ekonomik refahına tehdit olarak algılandığı kadar aynı zamanda toplumdaki suç oranları, kişisel güvenlik ve toplumsal düzene tehdit olarak algılanmaktadır (Gattinara ve Morales, 2017). Göç olgusunun güvenlikleştirilmesi hem ülkelerin sınırlayıcı politikalarıyla hem de göçmenleri marjinalize ederek ötekileştiren söylem ve uygulamalarla desteklenmektedir.

Gattinara ve Morales (2017), makalelerinde bir konunun güvenlikleşme sürecini etkileyen etkenlere ilişkin iki temel yaklaşımı incelemiştir. Bunlardan ilki, bir konunun siyasi bir eylem gerektiren bir sorun haline getirilerek güvenlikleştirilmesi anlamına gelen gündem belirlemedir. Buna göre, bir konu ülkenin siyasi elitleri tarafından sorun olarak değerlendirip gündeme getirildiğinde yani o sorunun çözümü için karar alıcıların aksiyona geçmesi gerektiğinde o konu güvenlikleştirilmiş sayılmaktadır. Diğer yaklaşım ise, bir konu hakkında farklı konumlarda tutumları bulunan aktörlerin rekabet etmesi bir anlamda göçün olumsuz siyasallaşması yani kutuplaşmasıdır (Gattinara ve Morales, 2017). Bu yaklaşıma göre, bir konu toplumdaki aktörleri (siyasi partiler, iktidar vb.) bir konu hakkındaki farklı görüşlerinden dolayı karşı karşıya getiriyor ve kamusal tartışmalara sebep oluyorsa o konu güvenlikleştirilmiş sayılmaktadır. Fakat, Gattinara ve Morales (2017), çalışmalarında elde ettikleri bulgular sonucunda göç olgusunun güvenlik ile ilişkilendirilerek ele alınmasının kutuplaşma veya gündem belirleme sürecine bakılmaksızın hemen hemen her ülke kamuoyunun göç olgusunu bir güvenlik sorunu olarak algıladığına dair kanıtlar bulmuşlardır.

Güvenlikleştirme kavramını literatüre kazandıran Kopenhag ekolüne göre; bir konunun güvenlikleştirilmesi, o konunun söylemsel edimler vasıtasıyla varoluşsal bir tehdit haline getirilmesi yoluyla gerçekleşmektedir (Küçük, 2021). Bu şekilde

güvenlikleştirilen konu hakkında olağandışı önlemlerin alınması ve politikaların oluşturulması mümkün kılınmaktadır (Küçük, 2021). Göçmen toplulukların alıcı ülke toplumunun kompozisyonunu değiştireceği, o toplumun istila edildiği gibi söylemsel edimler aracılığıyla güvenlikleştirilmektedir (Buzan, 1991. S.121; aktran Küçük, 2021). Kopenhag Ekolü'ne göre, söylemsel edimleri gerçekleştirenler toplumda güç sahibi olan ve kamuoyunu etki edebilecek gerekli kaynaklara erişimi kolay olan siyasetçiler ve medya gibi toplumsal aktörlerden oluşmaktadır. Bu sebeple, medya, siyasi figürler ve halkın söylemleri göçün toplumsal güvenliğe bir tehdit olarak algılanmasına neden olabilmektedir (Toğral Koca, 2016). Günümüzde kamusal söylemlerde mülteciler suçla, sosyoekonomik sorunlarla ve ülke içi güvenlikle birlikte değerlendirilmektedir. Bu güvenlikleştirme problemleri de mültecilere karşı yabancı düşmanlığı ve fiziki ve sözlü saldırılar ile paralel gitmektedir (Toğral Koca, 2016). Kopenhag Ekolü ve güvenlikleştirme tanımı pek çok eleştiriye maruz kalmıştır. Bu eleştirilerden en önemlisi ise güvenlikleştirmenin sadece söylemsel edimler vasıtasıyla değil söylemsel olmayan pratikler yoluyla da gerçekleştirilebileceğini savunan Paris Ekolü'dür.

Kopenhag ekolünün söylemsel edimleri merkeze alan yaklaşımını eleştiren Paris Ekolü'ne göre güvenlikleştirme bir süreç neticesinde gerçekleştirilen pratiklerle inşa edilmektedir. Huysman'a göre de güvenlikleştirme pratikleri söylemsel veya söylemsel olmayan davranışlar yoluyla ev sahibi toplumun dışardan gelen toplu göçmen tehlikesine karşı korunmaktadır (Toğral Koca, 2016). Ekole göre göç olgusu açıkça söylemsel olarak bir sorun olarak duyurulmasa dahi savunma ve kolluk kuvvetleri çerçevesinde uygulanan politikalar ve yaptırımlarla güvenlik konusu haline getirilebilmektedir (Huysmans, 2006, s.4; akt Küçük, 2021). Paris Ekolü'nün önde gelen isimlerinden Bigo ve diğerleri güvenlik teknolojisinin göç ve sınır kontrolü uygulamalarının itici gücü olduğunu düşünmektedirler (Toğral Koca, 2015). Göçün ne şekilde güvenlikleştirildiği konusunda farklı görüşler bulunsa da temel olarak akademisyenler tarafından üzerinde uzlaşılan görüş; siyasi elitlerin ve ev sahibi toplumun eğilimlerinin birlikte güvenlikleştirme sürecine yön verdiği şeklindeki görüştür (Gattinara & Morales, 2017).

Kopenhag ve Paris Ekolleri'nin güvenlikleştirme anlayışlarına eleştiri getiren Aberstwyth Ekolü'ne göre ise güvenlikleştirmenin önüne bireylerin özgürleşmesi yoluyla geçilebilmektedir (Küçük, 2021). Ekol'e göre bir konunun güvenlikleştirilmesinin önüne geçebilmek için bireyler bir referans nesnesi haline getirilerek onların yaşadıkları ve deneyimleri analiz edilmelidir (Küçük, 2021).

Mülteciler özeline indirgendiğinde bu yaklaşım, mültecilerin güvenlikleştirilmesini önlemek ve bu doğrultuda politikalar oluşturabilmek için onların gündelik hayattaki deneyimlerinin incelenmesi gerektiğini öne sürmektedirler. Türkiye’deki Suriyeliler örneğinde de bu sebeple bireylerin yaşadıkları güvensizlik tecrübelerinin tartışılması sorunlara çözüm bulma noktasında önem taşımaktadır. Suriyeli mültecilerin deneyimlerini anlamada bakılacak alanlardan biri de bölgesel ve ulusal politikalar ve uygulamalardır.

Bölgesel uygulamalara bakıldığında sınırların teknolojileşme gibi yöntemlerle güvenlikleştirildiği görülmektedir. Teknolojileşme sınırdan geçmek isteyen mültecilerin tespit edilmesi, istenmeyenlerin geçişinin engellenmesi amacıyla yüksek teknolojiler kullanılarak gözetim önlemleri alınmaktadır. Günümüzde sıklıkla Avrupa Birliği ülkeleri tarafından kullanılan bilgisayar temelli vize uygulamaları, elektronik çitler ve kamera, radar sistemleri içeren duvarlar bu uygulamalara örnek verilebilir. Bu şekilde sınır güvenliğinin askerileştirilmesi sınırı savunmayı vurgulayan bir çerçevede ele alınması sebebiyle göçün güvenlikleştirilmesi anlamına gelmektedir. (Huysmans, 2006). Tüm bu göçmenleri kontrol etmeye yönelik uygulamalar her göçmene uygulanmamaktadır. Etnik kökenlerine, eğitim durumlarına, ekonomik durumlarına ve göç motivasyonlarına göre farklılık gösteren göçmenlere farklı uygulamalar kullanılmaktadır. Sıkı sınır kontrolü uygulamalarına maruz kalan göçmen grupları genellikle kayıtsız göçmenler, mülteciler, Afrika ve Orta doğu ülkelerinden gelen mültecilerdir (Toğral Koca, 2015).

Suriye’de savaşın başlamasından önce de Türkiye sınırını teknolojik ve askeri ekipmanlarla ve personelle güvenlikleştirmekteydi. Bu durum hem Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinin hem de hükümetin kendi ulusal ve uluslararası politikalarının bir sonucu olarak görülmektedir. AB’ye üye olabilmek için Türkiye’nin sınırlarını düzensiz mültecilerin geçişine karşı koruması gerekmekteydi (Toğral Koca, 2015). Türkiye’deki hükümetin resmi söylemi, Suriyeli mültecileri tarihi ve coğrafi yakınlıktan kaynaklanan bir benzerlik ve yardıma muhtaç olmaları çerçevesinde açık kapı politikası yoluyla yürütülmektedir. Fakat, sınırdaki uygulamalara bakıldığında güvenlikleştirme pratiklerinin örnekleri görülmektedir. Mültecilerin ülkeye girişini engellemek için sınıra duvar örülmesi, askeri ekipman ve asker takviyesi yapılması gibi sınırların korunmasına yönelik politikalar güvenlikleştirme pratiklerinin örneklerini teşkil etmektedir. Türkiye’deki politika ve yasal çerçeveleri Türkiye’de Suriyeli mültecilerin çoğunlukla belli bir bölgede tutma ve kontrol etme yoluyla yönetildiklerini göstermektedir (Toğral

Koca, 2016). Suriyeli mültecilere dışlayıcı ve askeri ekipmanlarla donatılmış ve teknolojikleştirilmiş sınır kontrolü politikaları uygulanmış ve mülteciler güvenlikleştirilmiştir (Toğral Koca, 2015). Bunun yanında, elektronik pasaport uygulaması getirilmiş, sınırlara dürbün, termal kamera ve dikenli teller gibi teknolojik ekipmanlar yerleştirilmiştir. Kıyı güvenliğinin artırılmasına yönelik tedbirler uygulamaya koyulmuş ve İran sınırına da gözetleme kuleleri inşa edilmiş ve mayınlar döşenmiştir (Toğral Koca, 2015).

Sözcü Gazetesi yazarı Yücel Arı (2021, para. 12) Türkiye'nin sınır güvenliği politikalarını yetersiz bulduğu yazısında: Yol geçen hanı değil açıklaması yapan Cumhurbaşkanı eleştirmektedir. Afganların, Suriyelilerin ülkeye çok kolay bir şekilde girdiği ifade etmektedir. *“Türkiye-İran sınırındaki ‘yüksek’ duvarlar, gece görüş sistemleri, insansız hava araçları, insan sıcaklığını algılayan hassas cihazlar, radarlar peki bunlar nasıl aşıyor? Yıllardır bu işi yapan kaçakçının radarla, gece görüş sistemiyle alakası yok. O duvarların nasıl aşıldığını biliyor sadece: Merdivenle!”* İfadelerini kullanarak ülkenin göçü güvenlikleştiren sınır politikalarının dahi yetersiz olduğunu ve “istenmeyen mültecilerin” ülkeye girişlerinin daha sıkı denetim mekanizmasına tabii kılınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Altındağ Olayı'nın ardından yapılan değerlendirmelerde Türkiye'nin göç politikaları eleştirilerek mültecilerin bir tehdit olarak algılanarak göçün güvenlik sorununa indirildiği örneklerle rastlanmaktadır. Söz konusu örneklerden bir tanesi Milat Gazetesi'nden Ercan Ezgin'e (2021, para. 1,6) aittir. Ezgin Altındağ Olayını değerlendirdiği yazısında ülkenin “mülteci ve mülteci sorunu” olduğundan söz etmektedir:

Ülkemizde mülteci ve mülteci sorunu kendini sert bir biçimde hissettirmeye başladı. Özellikle Ankara'nın Altındağ ilçesinde vuku bulan vahim hadise sonrası yaşanan olaylar, oluşan kargaşa, yakılan ve yağmalanan dükkanlar ve araçlar, yaralanan masum Suriyeli çocuklar; çok ciddiye alınmayan, tam anlamda reel, rasyonel, kalıcı ve köklü çözümler bulunmadığında mülteci sorununun ülkeyi nasıl bir kaos ve çatışma ortamına itekleyebileceğinin bir ön habercisiydi. Gerçekten şu an ülkemiz, tarihsel olarak pek karşılaşmadığı bir sorunla karşı karşıya; göç ve mülteci sorunu. Mülteci sorunu, tehlikeli bir şekilde büyütülen, kontrolden çıkma kabiliyeti gösteren riskli bir boyut kazanmaya başladı.

Benzer şekilde Yeni Mesaj Gazetesi'nden Orhan Dede (2021, para 1-2, 19-22) de ülkenin mülteci krizinden kurtarılması gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye'de mülteci ve mülteci sorununun krizin de ötesine geçip artık ülkemiz için bir beka sorunu haline geldiği şeklindeki yorumlara katılmamak mümkün değil....Oysa aslında ülkemizde beka sorunu haline gelen mülteci sorununun

çözümü çok basit, öncelikle ülkeye girişleri engellenmeli, Türkiye'de bulunanların ülkelerine dönüşleri teşvik edilmeli, ülkemizde el bebek gül bebek yaşamalarına izin verilmemeli ve tavizsiz bir mülteci politikası izleyerek Türkiye mülteciler için cazip bir ülke olmaktan kurtarılmalı. Halkın kendini sadece vergi dairelerinde Türkiye'de olduğunu hissetmesine bir son vermek isteniyorsa -mülteci ve mültecilere göremeyeceğiniz tek yer vergi daireleri hâlihazırda- mülteci krizinin Türkiye için bir ölüm kalım meselesi haline geldiğini hükümetin bir an önce idrak edip, milletin istedi şekilde bir çözüm üretmelidir. Yoksa Türkiye'yi mülteci bataklığına daha da batarken, hükümeti oluşturan partiler de siyaset bataklığına gömülecek.

İncelenen değerlendirmelerden Sol Gazetesi yazarı Çağdaş Gökbel'in yazısında yer alan “mülteci akını” ifadesi, Sözcü Gazetesi yazarı Yılmaz Özdil'in vurguladığı “ülkenin elaleme verildiği, yabancı düşmanı bir tavır ve tutum takınanların koşulsuz şartsız ırkçı yaftası yediği iddiaları mültecilerin güvenlik sorunu teşkil ettiğini vurgulamaktadır. Aşağıdaki iki örnekte de aynı şekilde göç olgusunun güvenlikleştirildiği görülmektedir.

Yeni Çağ Gazetesi'nde yazan Mehmet Faraç'ın (2021, para.1) yazısında yer verdiği “*Türkiye'nin başına sadece sosyal, siyasal ve ekonomik olarak değil, güvenlik açısından da büyük belalar açan mülteci-göçmen akını da gösteriyor ki, bir ülkeyi istila etmek için topla-tüfekte, uçakla-tankla taarruz etmek gerekmiyor*”.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Zafer Arapkirli (2021, para.10):

“Mülteci sorununun artık bir milli güvenlik sorunu olduğuna dikkat çekenleri (milli kelimesini kullandığımız için) “ırkçı koroya dahil olmakla” suçlayanlar mı (bize solculuk dersi verecek) ararsın?”.

Medyada ve siyasi figürlerin söylemlerinde yer alan “mülteci krizi” ifadesi, mültecilere karşı geliştirilen politika ve uygulamaların ve tavır tutumların meşrulaştırılması amacını taşıyan ideolojik bir söylem olarak adlandırılmaktadır (Krzyzanowski, Triandafyllidou ve Wodak ,2018). Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere göç olgusunun güvenlik meselesi haline getirilmesi mültecilerin ülkenin ulusal bütünlüğüne ve birliğine tehdit oluşturdukları söylemleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Örneklerde mülteciler ülke için bir kriz, çözülmesi gereken bir sorun olarak nitelendirilmiş sorununun çözümü için de ülkeye girişlerinin ne pahasına olursa olsun durdurulması gerektiği ifade edilmiştir. Mültecilerin kabulü ve geri gönderimi hususlarındaki belirsizlik, gizlilik ve şeffaflığın olmayışı ve sınırda yaşanan olayların yeterince denetlenememesi Türkiye'nin sınır kontrolü politikalarının eksikleri arasında görülmektedir (Koca, 2015).

Yeni Akit Gazetesi'nden Serdar Arseven (2021, para.6): “*Kontrolsüz kitlesel göç ise 21. Yüzyılın en büyük güvenlik sorunudur. Hem milli güvenlik sorunudur hem de*

uluslararası güvenlik sorunudur. En küçük ihmal, ulus devletin varlığına yönelik büyük bir tehdide dönüşme potansiyelini bünyesinde barındırır.” Zuhall Karakoç’un göç hakkındaki bir değerlendirmesine yer veren Arseven yazısında Karakoç’un ifadelerini destekler görünmektedir. Bu değerlendirmede ilk olarak dikkati çeken husus; kontrolsüz göçe dair en küçük ihmali bile ulus devletin varlığına bir tehdit oluşturabileceği ihtimali üzerinde durulmasıdır. Değerlendirmeden çıkan sonuç ulus devletin varlığının doğal ve ideal görüldüğünü düşündürmektedir. Ulus devletin varlığının ideal ve doğal görülmesi ise onun yapısal olarak incelenerek ne gibi sorunlara sebebiyet verdiğinin anlaşılmasını imkansız kılmaktadır. Nitekim, yazıda dikkati çeken ikinci husus bu noktayı kanıtlar niteliktedir.

Serdar Arseven (2021, para.2-3):

Balkanlardan gelen göçle, Suriyeli/Afgan göçünü karşılaştırmak hem tarih ve coğrafya bilimleri, hem de siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini bakımından büyük hata. Çünkü, Balkanlardan göç edip gelenler bu ülkenin aslî unsurlarıdır. Devletin meşruiyetini dayandırdığı ulusun ta kendisidir! Ülkenin kaybedilmiş olan topraklarından, egemenliğin devam ettiği topraklara doğru yapılan bir göçtür ve mültecilik ya da mültecilik ile karıştırılmamalıdır. Amerika, Almanya ya da başka ülkelerin iş gücü oluşturmak amacıyla kontrollü bir şekilde, sayısını ve kapsamını kendisi belirlemek suretiyle aldığı göçle de kıyaslanamaz. Zira, entegrasyon süresi en başından çalışılmıştır., göçmenler ulusa da devlete de tehdit oluşturmazlar.

Karakoç, Türkiye’ye Balkanlardan gelen mültecileri bu ulus devletin asli unsuru olarak görmekte dolayısıyla bu insanların Türk toplumunun bir parçası olarak düşünmektedir. Karakoç’a göre bu kişiler Suriyeli mülteciler gibi farklı bir kültürden gelmedikleri için ulusa ve devlete tehdit oluşturmazlar. Bu değerlendirme kültürel olarak farklı oldukları gerekçesiyle Suriyeli mültecileri ötekiler haline getirmekte ve Altındağ olayı gibi pek çok olayın en temel sebebi olan yabancı düşmanlığını engellemek bir yana yabancı düşmanlığına zemin hazırlamaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi’nden Barış Doster’e göre de Suriye’den gelen göçte küresel ölçekte ABD emperyalizminin, ulusal ölçekte de iktidarın sorumluluğu vardır. Doster (2021, para.3):

Sorunun çözümü de öncelikle emperyalizmle mücadele etmekten, bölgemize yönelik saldırı ve işgallerini engellemekten, bölgesel iş birliğini ve dayanışmayı güçlendirmekten geçer. Bununla birlikte Türkiye’nin yardım kapasitesinin, geçici koruma altındaki mültecilere ayıracağı kaynağın, yapacağı ev sahipliğinin de bir sınırı, süresi vardır. Türkiye’yi mülteci deposu, göçmen kampı olarak gören ABD ve AB emperyalizminin tuzağına düşmemek gerekir. Bu konuda Türkiye’ye öğüt vermeye kalkışan Batılı liderlere, kendilerinin kaç mülteci aldıklarını sormak da zorunludur.

değerlendirmesinde bulunmuştur. Doster'in konuya ilişkin değerlendirmesi üçüncü bölümde daha detaylı anlatılacak olan ev sahibi ülke lehine değerlendirme kriterleri içerisine giriyor olsa da değerlendirmesine ABD ve Avrupa ülkelerini dahil etmesi bakımından önemlidir.

2.2 Göçün Siyasallaştırılması

Göçün siyasallaşması Soğuk Savaş sonrası dönemde göçün önemli bir karakteri haline gelmiştir. Ülkelerin ulusal politikaları, ikili ve çok taraflı ilişkileri ve uluslararası örgütlerle olan ilişkileri ve ürettikleri politikalar gitgide daha fazla şekilde göç tarafından şekillenmektedir. Çünkü göç olgusu bugün hala dünya sistemine hakim olan ulus devlet anlayışı ile süregelen bir çatışma halinde görülmektedir (Castles ve Miller, 2008). Göçün kamusal bir mesele olarak inşası diğer bir ifadeyle siyasallaşması birden fazla faktör arasındaki etkileşimin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aktörler hükümet ve muhalefet partilerinin davranışları, göçmenlerin fiili girişi ve bu olguların kitle iletişim araçlarında algılanması ve kamuoyu olarak sıralanabilmektedir (Gattenara ve Morales, 2017). Göçün sosyal bilimsel kısmı ile politik kısmını birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü göç toplumun genelini ilgilendiren her türlü değişim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Castles, 2010).

Uluslararası göçün ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olduğunu öne sürmek ve göçmenlerin bölgesel yoğunlaşmasına karşı çıkmak kamusal bir konuyu ele almanın oldukça farklı yollarıdır (Bourbeau 2011; akt Gattenara ve Morales, 2017). Bu sebeple göçün güvenlikleştirilmesi ve siyasallaştırılması süreçlerinde benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da bulunmaktadır. Bir konunun siyasallaşması, ilgili ülkenin siyasi figürlerinin o konuyu sorun olarak tanımlaması ile gerçekleşmektedir. Gündem belirleme olarak isimlendirilen bu süreç bir konunun siyasallaşıp siyasallaşmayacağına belirleyicisi konumunda görülmektedir. Bir konunun siyasallaşması sonucunu doğuran bir diğer önemli husus da o konunun belirginliği ve toplumda yarattığı kutuplaştırmadır. Kamuoyunu ilgilendiren önemli konularda iktidar mücadelesi veren gruplar arasında gitgide siyasallaştırması görülmektedir. Bu tarz siyasallaştırmanın olumsuz taraflarından en önemlisi iktidardaki baskın ideolojinin siyasallaştırılan konularda hakim olan söylem haline gelmesidir (Krzyżanowski, Triandafyllidou ve Wodak, 2018).

Ortak tarih ve kültür etrafında birleştiği düşünülen ulus anlayışına göç ve göçmenler birer tehdit olarak algılanmaktadır (Castles ve Miller, 2008). İç güvenlik

alanının inşası, kısıtlayıcı göç politikası, üye devlet vatandaşlarına iç pazarda ayrıcalık tanınması ve refah şovenizminin ifadelerini ve istikrar sağlayıcı bir faktör olarak kültürel homojenlik fikrini çoğunlukla dolaylı olarak destekleyen politikalar, göçmenlerin olumsuz siyasallaştırılmasını beslemektedir. Bu sebeple, göçmenleri, mültecileri ve mültecileri gayri meşru bir varlık ve günah keçisi olarak görmektedir (Huysmans, 2000). Toplumsal yapının geneli hakkında çıkarımlarda bulunmak isteyen araştırmacıların ve sosyal bilimcilerin çıkarım yaptıkları toplumdaki iktidar ile ilişkilerinden ve toplumdaki egemen ideolojiden azade bir çıkarım yapmaları olası görülmemektedir. İncelenen örneklerde de Türk toplumunun Suriyeli mültecilere karşı tutumu hakkında yapılan çıkarımlar ve değerlendirmeler açıkça köşe yazarlarının yazdıkları gazetenin ve kendilerinin iktidar ile olan ilişkilerine sıkı sıkıya bağlıdır (Mills, 2019). Hürriyet ve Sabah gazetelerinin 4 aylık yazılarının değerlendirildiği makaleye göre, Hürriyet gazetesinde gazetenin hükümet karşıtı tutumunu destekler nitelikte Suriyeli mültecilerin sorunlarına odaklanmak yerine kendi siyasi konumlarını tahkim eden bir şekilde mültecileri araç olarak kullandıkları ifade edilmiştir. Öte yandan, hükümete yakın konumuyla bilinen Sabah gazetesinde de mültecilerin insancıl bir bakış açısından değerlendiriliyor gibi görünerek aslında hükümetin politikasını meşrulaştıran bir analiz yapıldığına değinilmiştir (Çağlar ve Özkır, 2014). Türk medyasının siyasallaşmasının bir yansıması olarak görülen bu değerlendirmede gazetelerin iyi tanımlanmış bir ideolojiden ziyade salt hükümet karşıtı veya yanlısı bir tutumla mültecilere yönelik içerik ve söylem ürettikleri eleştirisinde bulunulmuştur.

Benzer şekilde Altındağ Olayı'nın değerlendirildiği köşe yazılarında yazarların yazdıkları Gazete'nin iktidara olan yakınlık derecesine paralel şekilde iktidar yanlısı veya iktidara muhalif bir genel tutum içerisinde olayı değerlendirdikleri görülmüştür. Her ne kadar yazarların ideolojik düşünce yapılarından azade bir yazı kaleme almaları gerçekçi görülme de sadece iktidarın politikalarını savunmak veya yermek amacıyla yazı kaleme almaları Altındağ Olayı gibi toplumun genelini ilgilendiren önemli bir olayı meydana getiren dinamiklerin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Örneğin, A Haber gibi hükümete yakın tarafta kalan haber kaynaklarında yer alan Memleket Meselesi isimli programda konuk olarak yer alan Gaffar Yakınca, Altındağ Olayı'nı değerlendirirken sadece muhalefeti suçlamakta ve Altındağ Olayı'nın provokasyon ve toplumu yanıltma amacıyla yapıldığının altını çizmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nden Nedim Şener (2021, para. 7, 10, 18) yazısında:

Bunun, üzücü bir olayı bahane eden provokatörlerin işi olduğu açık., Bazı muhalefet parti genel başkanları dahil bazı siyasetçilerin ve bazı gazetecilerin

sürekli gündemde tuttuğu “Suriyeli düşmanlığı”, artık en küçük olay ya da bir sosyal medya yalanı ile linç gruplarını harekete geçirmeye yetiyor., Oysa Türkiye, Suriye iç savaşından kaçanlara kucak açarak belki de dünya tarihinde eşine az rastlanan bir insanlık örneği sergiledi. Hele hele “insan hakları” konusunda dünyaya ders veren Avrupa ülkeleri bu insanlara kapılarını kapatırken, Türkiye’nin fedakârlıklarını tarih mutlaka yazacaktır.

İfadelerini kullanarak Türkiye’nin Suriyeli mültecilere yönelik politikalarını ülkenin fedakarlığı olarak değerlendirmektedir.

Sabah Gazetesi’nden Mahmut Övür (2021, para. 1-2):

Suriyeli göçmenler meselesine birkaçı hariç, ne yazık ki muhalefet partileri ağırlıklı nefret söylemiyle baktı., Asıl sorun, aylar, hatta yıllardır başta CHP ve İP olmak üzere birçok siyasi parti ve aktörün ısrarla Suriyeli göçmenlere karşı insani olmayan, ötekileştiren, hatta ırkçı diyebileceğimiz bir yaklaşım sergilemesidir. Önceki gün Ankara’da yaşanan vandalizmde, bazı parti ve siyasi aktörlerin yıllara yayılan söylemlerinin ciddi katkısı var.

Birgün Gazetesi’nden Melih Pekdemir (2021, para. 5,10):

İktidara güçleri yetmeyince veya düpedüz bilinçsizce mültecileri günah keçisi kılıyorlar. Ya sistem içi muhalefet? Onlar da sadece oy devşirmek peşindeler, sırf oy uğruna bu nefreti kullanmaktan geri durmuyorlar. Mültecileri ülkelere göndereceklermiş! Nasıl göndereceksiniz? Siyasi İslamcılar, onlar arasından cihatları için adam devşiriyorlar. Sermaye onlara köle emeği gözüyle bakıyor. Mültecilere yönelik nefret dalgasının, iktidarın kendi stratejisi yönünde, üstelik mülteci kisvesi altında getirdiklerini de seferber ederek kullanılacağından hiç şüphe yok.

İktidara muhalif kesimlerin yazdıkları yazılarda ise olay değerlendirilirken sıklıkla iktidarın göç politikalarının eleştirildiği görülmektedir. Fakat, her iki kesimin de yaptığı değerlendirmeler olayın meydana gelme sebeplerini anlamlandırmada yetersiz ve yüzeysel kalmışlardır. İktidara göre kendilerini konumlandıkları yere göre tek taraflı analizler kaleme almışlardır. Yeni Mesaj Gazetesi’nden Murat Cabas (2021, para. 2,3,9):

Halbuki bu elim hadise, yıllardır uygulanan kontrolsüz mülteci politikasının patlamaya hazır biriken neticesiydi. Siyasilerimiz yıllarca uyarıldılar ama bu uyarılara hiç dikkate almadılar, aynı yanlışlara devam ettiler. Ülkemizin hemen hemen her ilinde kaçak göçmenler gruplar halinde yakalanırken, yetkililerimiz sanki böyle bir şey yokmuş gibi açıklamalar yapıyorlar... Sayın Erdoğan’ın ifadelerine göre her şey kontrol altında hiçbir sıkıntı yok; Peki, o zaman illerde, ilçelerde yaşadığımız bu mülteci manzarası nedir? İstanbul’da Beylikdüzü’ne, Zeytinburnu’na otobüslerle gelen kamuflej kıyafetli Afganlar kimin nesidir?

Bu örnekte de iktidar karşıtı olan bir yorumcu olarak iktidarın mülteci politikaları eleştirilmiştir ve olayların sebebinin sadece iktidarın göçmen politikaları olduğu ima edilmiştir. Benzer şekilde, iktidarın göç politikalarının Altındağ Olayı’nın meydana gelmesinde etkili olduğunu vurgulayan Yaşlı ve İmrek ise olaya ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır:

Sol Gazetesi yazarı Fatih Yaşı (2021, para. 3):

Göçmen/mülteci meselesinin nasıl kolaylıkla manipüle edilebileceğini ve hem sokağı hem de siyaseti dizayn etmek için nasıl kolaylıkla kullanılabileceğini Ankara Altındağ'da gördük. Şaşırtıcı olmayan başka bir şey ise Suriyelilerin evlerine tekbirler eşliğinde saldırılmasıydı. Şaşırtıcı değildi; çünkü bu tür hadiselerin politik adresi Türk sağı, ideolojik adresi de on yıllar boyu Türk-İslam sentezi olmuştu ve yine öyle oldu.

Evrensel Gazetesi'nden Ender İmrek (2021, para. 13, 16):

AKP-MHP yönetiminin yanlış politikaları, muhalefetin ulusalcı-milliyetçi çıkışları içeride halkları karşı karşıya getiriyor ve ölümlerle sonuçlanan nefret dolu şiddeti belemeye devam ediyor..., İşsizliğin de yoksulluğun da sebebi 19 yıllık AKP iktidarı boyunca sürdürülen ekonomi politikalarıdır. Suriye savaşı ve milyonlarca Suriyelinin göç yollarına düşmesinin, ülkemizde 5 milyon dolayında olduğu söylenen Suriyelinin gelişinin esas nedeni AKP'nin Neo-Osmanlıcı politikalarıdır.

Her iki örnekte de görüldüğü üzere yabancı düşmanlığının somut bir örneği olan Altındağ Olayı'nın sebeplerini iktidarın politikaları olarak açıklamışlardır.

Medyascope/ Ankara Gündemi isimli programda Okan Yücel ve Murat Emir Altındağ olayını yorumlarken; Türkiye'deki iktidarın maceracı ve hayalci bir dış politika uygulayarak Suriyeli mültecileri yüklenmeye müsait olmayan Türkiye'ye aldıkları yönünde eleştirilerde bulunmuştur. Benzer şekilde KRT Kultur TV'de yayımlanan Söz Meclisi adlı programda konuşan Bülent Tezcan ve Bahadır Erdem ise sadece iktidar politikalarını eleştirmişlerdir.

Öte yandan iktidara yakın konumlanan gazetelerde yazan yazarlar ve yorumcular ise Altındağ Olayı'nı farklı değerlendirmektedir. Türkiye'de hakim olan iktidarın mültecilere yönelik söyleminde kriz kelimesinin yer almadığı görülmektedir (Sert, 2021). İktidarın bu baskın söylemi ise iktidara yakın konumda bulunan yazarların değerlendirmelerinde de görülebilmektedir. Bu durum ise Türkiye'de iktidarın Suriyeli mültecilere yönelik konuların kontrol altına alındığı imajını çizmek için kullandığını düşündürmektedir. Bu durum mültecilerin siyasileştirilmesinin bir yansıması olarak değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, medyada Suriyeli mülteciler kurban veya tehdit olarak temsil edilerek siyasileştirilmektedir. Hem iktidar yanlısı hem de muhalif yazarların mültecileri kimi zaman yardıma muhtaç mazlumlar olarak kimi zaman da toplumsal birlik ve bütünlüğe tehdit olarak temsil etmeleri yabancı düşmanlığı sorunu ile mücadele etme konusunda engel teşkil etmektedir.

2.3 Göçün Dışsallaştırılması

Küreselleşme, egemen devletin dünya siyasetindeki tekeli azaltmış olsa da, devlet, göçün düzenlenmesinde ve yönetiminde hala ana aktördür ve özellikle son zamanlarda popülist milliyetçiliğin yükselişi ve yeniden önem kazanmasıyla birlikte, muhtemelen böyle olmaya da devam edecektir (Adamson, 2019). Özellikle ulus devletlerin ortaya çıkmaya başladığı 1. Dünya Savaşı sonrasında ve küreselleşmenin ulaşım ve iletişim imkanlarını artırdığı günümüzde göçmenler bir sorun olarak algılanmışlardır (Wimmer ve Schiller, 2002). Ulus devletler göçü sıkı sıkıya kontrol etmeye çalışmaktadırlar. Günümüzdeki baskın siyasi söylem, göçü bir sorun olarak değerlendirerek bu sorunun çözümü için atılması gereken adımlara odaklanmaktadır (Castles, 2010). Göçmenlerden oluşan ulus devletler bile göçmenleri birer tehdit olarak algılamaktadırlar. Bu durum göçün dışsallaştırılmasının bir örneğidir (Wimmer, 2002). Örneğin, Erdoğan (2020) Suriyeliler Barometresi çalışmasında Türk toplumunun Suriyelilere yönelik en önemli endişelerinin başında Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve siyasal haklar tanınması geldiğini belirtmiştir. Mültecilere siyasal haklar tanınması ve vatandaşlık verilmesinin kamuoyunda en fazla endişe edilen konulardan olması göçmenlerin ülkeye dışsal, yabancı olarak görülmelerini ispatlar niteliktedir.

Castles (2010) makalesinde bir alıcı ülke ayrımcılığı etkisinden söz etmektedir. Bu ayrımcılık, göç alan ülkelerin göçe ve göçmenlere olan bakışının kendi ülkeleri lehine şekillenmesi olarak ifade edilebilmektedir. Ev sahibi ülkenin karar alıcıları ve vatandaşları göçü durdurmanın yolları, göçmenlerin ülkeye fayda ve zararının analiz edilmesi, mevcut göçmenlerin ülkeye entegre edilmesi gibi konulara odaklanarak göçmenlerin ve göç veren ülkenin bakış açısından konuları ele almamaktadır (Castles, 2010). Ulus devletler oluşurken ortak bir tarihe ve kültüre sahip olduğu düşünülen homojen bir yapı olarak görülen ulusa ait olmayan, başka bir ulusa ait olduğu düşünülen dolayısıyla bir yabancı ve tehdit olarak algılanan göçmenleri entegrasyon, asimile etme gibi farklı yöntemlerle mevcut topluma aidiyet duymaları sağlanmaya çalışılmaktadır (Wimmer ve Schiller, 2020).

Göç kontrollerinin dışsallaştırılması, mülteciler de dahil olmak üzere göçmenlerin, varış ülkelerinin veya bölgelerinin yasal yetki alanlarına veya bölgelerine girmelerini engellemeye veya koruma taleplerinin esası bireysel olarak dikkate alınmaksızın onları yasal olarak kabul edilemez hale getirmeye yönelik sınır dışı devlet eylemlerini ifade etmektedir. (Frelick, Kysel ve Padkul, 2016 s.193). Dışlayıcı göç

kontrolü politikaları ülkede istenmeyen mültecilerin sınırdan uzak tutulması amacıyla uygulanmaktadır. Bu amaçla uygulanan pratikler arasında geri itme operasyonları ve sınırdan çevirme uygulamaları en yaygınlarıdır. Bu uygulamalar insan hakları perspektifinden bakıldığında yaralanmalara ve ölümlere yol açması sebebiyle oldukça tartışmalıdır (Koca, 2015). Ayrıca, dışsallaştırma politikaları resmi göç politikaları ve vize uygulamaları yoluyla gerçekleşmektedir. Direkt olarak göçmenlerin ülkeye girişini engelleme yoluyla veya dolaylı olarak üçüncü aktörlerle göç konusunda iş birliği yaparak göç dışsallaştırılabilmektedir (Frelick, Kysel ve Padkul, 2016).

Bunların aksine bazı yazarlar, Altındağ Olayı'nı değerlendirirken Türkiye'nin sınırdan göçmenlerin geçişini durdurmaları gerektiğini dahası her türlü sınır ötesi hareketliliği önlemenin yollarının aranması gerektiğini belirtmişlerdir.

Aynı şekilde Akşam Gazetesi'nden Mustafa Kartoğlu da sınırdan mültecilerin girişini durdurulmasını önermiştir. (2021, para 10,11,13):

Türkiye'nin göç konusunda üç önemli sorumluluğu var: Sınırlarından girişi durdurmak. Sınırları ötesinde göçe neden olan gerekçeleri önlemek için diplomatik, askeri, mali girişimlerde bulunmak. Türkiye'de yaşayan göçmenlerin bir toplumsal gerginlik gerekçesi olmamasını sağlamak.

Yeni Mesaj'dan Murat Çabas Maltepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Ünal'ın olaya ilişkin görüşlerine yer verdiği yazısında (2021, para.24), *“Türkiye, sınırlarını koruyamaz bir ülke konumuna getiriliyor. Bu görüntüler beraberinde Türkiye'nin bir mülteciler cennetine döndüğünü gösteriyor. Türkiye, topraklarının mülteci cennetine dönüşmesine izin vermemelidir. Türkiye mülteci üreten coğrafyanın tam ortasındadır.”* diyerek yazıda mülteci sorunu ifadesi kullanılmaktadır.

Bu bakış açısı göçü dışsal bir olgu, çözülmesi gereken bir sorun olarak algılayarak toplumdaki yabancı düşmanlığını güçlendirecek potansiyele sahiptir.

Türkgün yazarı Yıldray Çiçek (2021, para.4):

Türkiye, Suriye'de güvenli bölge oluşturduğu yerlere Suriyelileri taşıyarak toplumsal rahatlatmayı gerçekleştirmelidir. Bu süre içinde de Türkiye'nin neresinde olursa olsun vatandaşlarımıza sosyal rahatsızlık veren Suriyeli, Afganlı kim olursa olsun anında sınır dışı edilmelidir.

değerlendirmesinde bulunarak alıcı ülke bakış açısının tipik bir örneğini sergilemiş ve göçmenleri suçlar bir tavırla “rahatsızlık çıkaran göçmenlerin derhal sınır dışı edilmesi önerisinde bulunmuştur.

Cumhuriyet'ten Mehmet Ali Güller (2021, para. 9, 11) de yazısında göçmenleri suçlayıcı ifadelerle yer vermektedir:

Yani AKP'nin başbakanı Binali Yıldırım, 5-6 milyon mültecinin Avrupa'yı istila etmek yerine kendi yönettiği ülkeyi istila ediyor olmasını, övünülecek bir politika olarak anlatıyor! AKP hükümeti, Türkiye'yi "son durak" yaptı: 16 Aralık 2013 tarihinde AB'yle imzaladığı "Geri Kabul Anlaşması"ndan sonra Türkiye artık "göçmen deposu" oldu!

CNN Türk kanalında yer alan Akıl Çemberi Programı'nda konuşan Hakan Bayrakçı Türk toplumunun misafirperverliğine değinerek ülkenin ev sahibi konumunu vurgulamaktadır. Aynı şekilde Star Gazetesi'nden Ersoy Dede de Suriyeli mültecilerin bu ülkede misafir olduklarını vurgulamıştır. "Misafirlerin" ülkede kalma sürelerinin artmasının da toplum nezdinde kaygıya ve tedirginliğe yol açması normal görülmektedir. Hürriyet'ten Mehmet Soysal (2021, para.11) *"Ve sınırlarımızdan giren mülteciler AB ülkelerine gidemedikleri için ülkemizde kalmayı tercih edenlerin sayısı gittikçe artış gösterince elbette halk bu tabloya isyan ediyor..."* ifadesini kullanarak göçmenleri sorunsallaştırmaktadır. Aşağıdaki örnekler de aynı şekilde göçü ve göçmenleri dışsallaştırmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'nden Yusuf Kaplan (2021, para. 19, 35): *"Merhametin ve adaletin zirvesi Osmanlı'nın çocukları bu kadar düşemezler!... Şu an Türkiye, bizim tarihimizde yaşamadığımız bir sorunla karşı karşıya: Mülteci sorunu. Göçmen, mülteci, mülteci kavramları arasındaki farklılık bu bağlamda tâlî bir mesele."*

T24'ten Metin Gürcan (2021, para.11): *"İktidar, makuliyet ve ahlakilikten uzak, günübürlük ve keyfî yaklaşımlarla ciddi sorunlar göz ardı etmekte ve acil çözüm gerektiren sorunlara, göçün insani boyutuna, Türkiye'nin ulusal güvenliğine ve toplumun kaygılarına kayıtsız kalmaktadır."*

Kültürel farklılığın bu şekilde dışsallaştırıcı ve ayrımcı bir kriter olarak kullanılması ırksal bir söylem olarak anlaşılabilir (İbrahim, 2005). Toplumun güvenliğini sağlamak amacıyla uluslar gelenekler geliştirmektedir. Göçmenler, topluma kendi geleneklerini ve değerlerini getirerek toplumun geleneklerine ve dolayısıyla güvenliğine bir tehdit olarak algılanmaktadırlar (İbrahim, 2005). Fakat, Erdoğan'ın (2020) çalışmasında sınır illerindeki yerli halkın Suriyelilere büyük ve merkez şehirlerde yaşayanlardan çok daha fazla tepkili oldukları görülmektedir. Kültürel olarak Suriyelilere daha yakın olan bu kişilerin Suriyeliler ile daha uyumlu olması beklenirken tam tersi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu durum, kültürel yakınlığın yabancı düşmanlığını önleyebileceğinin ve kültürel farklılıkların fazla olmasının yabancı düşmanlığına sebep olduğu düşüncesinin hatalı bir çıkarım olduğunu göstermektedir.

Göç politikası giderek siyasallaşan bir konu haline geldikçe, dışsallaştırma genellikle basit bir göç sınırlama ve kontrol stratejisi olmaktan ziyade, aldatıcı bir

şekilde bir güvenlik zorunluluğu ve hayat kurtaran insani bir çaba olarak çerçevelenmektedir (Frelick, Kysel ve Padkul, 2016). Aşağıdaki örnekte T24 Gazetesi'nden Metin Gürcan (2021, para. 11-12) iktidarın politikalarını eleştirirken Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesi gerektiğini ve bunun onların da insan onurunu koruyacak bir uygulama olacağını iddia etmektedir.

Suriyeli mültecilerin ülkelere geri dönüşü için artık Suriye'de kalıcı çözümlere odaklanmak şart. Suriye'deki sorunun bir parçası olan iktidar uluslararası girişimlerde bulunmamaktadır. AB ile yapılan mutabakat ve uluslararası yardımlar Türkiye'nin yükünü hafifletmediği gibi mültecileri insan onurunu zedeleyici bir pazarlık unsuru haline getirmektedir.

Göçün dışsallaştırılması ve toplumsal gelişimin olağan bir parçası olduğu gerçeğini yadsımak göçü ve göçmenleri birer sorun, ülkelerin refahına birer tehdit olarak algılanmalarına sebep olmaktadır. Bu durum, medya aracılığıyla geniş kitlelere mesaj olarak iletildiğinde ise kamuoyunda göçmenlere karşı olumsuz tavır ve tutumları artırmaktadır. Altındağ Olayı örneğinde görülen şiddet ve linç olaylarının önüne geçebilmek için göç olgusu ve göçmenler alıcı ülke perspektifinden bakmadan irdelenmesi gerekmektedir.

3. Mültecileri Homojenize ve Pasifize Eden Yaklaşım

Yabancı düşmanlığını besleyen tavır ve tutumların oluşmasına neden olan etmenlerden bir diğeri göçmenlerin homojen bir topluluk olarak görülmesi ve edilgen hale getirilmesidir. Özellikle medyadaki temsillerinde göçmenlerin yeterince temsil edilmediği, temsil edildiklerinde ise genellikle kurban, mağdur ve yardıma muhtaç olarak tasvir edilerek farklılıklarının görmezden gelindiği görülmektedir (Eberl, Meltzer, Heidenreich, Herrero, Theorin, Lind, Berganza, Boomgaarden, Schemer ve Strömbäck, 2018). Göçmenlerin gerek etnik kökenleri üzerinden gerek mağdur ve yardıma muhtaç homojen bir grup olarak değerlendirilmeleri onların farklı ihtiyaçlarının gözden kaçırılmasına sebep olmaktadır. Ayrıca, göçmenlerin sadece mağduriyetleri üzerinden değerlendirilmesi onların bireysel ve grupsal eylemliliklerini sınırlandırmakta ve toplumun gözünde edilgen hale getirilmelerine sebep olmaktadır. Göçmenlerin homojen bir grup olarak ele alınması ve eylemliliklerinin yok sayılması ise yabancı düşmanlığı sorununa kalıcı ve etkili bir çözüm bulmayı zorlaştırmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Altındağ Olayı değerlendirilirken göçmenlerin “Suriyeliler” genel başlığı altında nasıl ve ne şekilde ele alındığı ve bu durumun yabancı düşmanlığını ne şekilde beslediği ele alınacaktır.

3.1 Göçmenlerin Homojen Bir Topluluk Olarak Ele Alınması ve Genellemeler

Literatürde ve medyada genellikle göçmenler veya mülteciler gibi genel başlıklar altında değerlendirilen topluluklar aslında cinsiyetleri, sosyo-ekonomik durumları, eğitim düzeyleri, etnik kökenleri ve inançları bakımından farklılık gösteren bireylerden meydana gelmektedir (Holmes ve Castanada, 2016). Dolayısıyla bu topluluktaki bireylerin her birinin ihtiyaçları ve istekleri değişiklik göstermektedir. Sadece aynı olan özelliklerine odaklanılırsa göçmenleri birbirinden ayıran özellikleri ve bu özelliklerine bağlı ihtiyaç, istek ve hakları karşılanamayacaktır.

Türkiye özelinde de farklılıklarını silerek mültecileri sadece etnik kökenleri başlığının altında birleştirmek Türk toplumu ve Suriyeliler şeklindeki ikili gruplandırma ve ayrıştırmanın önünü açmaktadır. Genel bir kategori altında temsil edilmeleri Suriyeli mültecilerin bireysel veya küçük gruplar olarak yaşayabilecekleri sorunları ve deneyimlerin görmezden gelinmesi, temsil edilmemesi anlamına gelmektedir. Bu durum mültecilerin tehlikeli veya mağdur olarak sınıflandırılarak sorunlarının bu kategorilere indirgenmesine sebep olmaktadır (Pandır, 2021). Bu durumla mültecilerle ilgili sorunlar değerlendirilirken sıklıkla karşılaşılmaktadır.

Mültecilerin mazlum ve mağduriyet statüsü sosyal olarak inşa edilmiştir. Çünkü kimin mağdur olduğuna dair kamuoyu algısı baskın kültürel ve toplumsal değerler tarafından şekillenmektedir (Pandır, 2019). Ek olarak, medyanın mağduriyet statüsünü manipüle etme gücünden söz etmek gerekmektedir. Medyada kişilerin ve olayların temsil edilme biçimi ve bakış açısı toplumun algısını şekillendiren etkenlerden birisidir. Mültecileri bu bağlamda sadece savaş mağdurları olarak göstermek ve görmek sorunlu bir bakış açısıdır. Mültecileri savaş mağdurları olarak göstermenin onlara yapılan yardımları meşru kılma çabasıyla yapılmaktadır. (Pandır, 2019). Çünkü bu bakış açısından mültecilerin insani eylemliliği yani birer özne olarak eyleme geçme ve kendileri için sonuç üretme kapasiteleri görmezden gelinmektedir görülmeleri zorlaşmakta ve güçsüz, yardıma muhtaç bir topluluk olarak görülmesine hizmet etmektedir. Mülteciler, bir şekilde savaş ortamından kaçarak kendileri için güvenli bir ülkeye geçerek bu eylemliliklerini kanıtlamışlardır. Mülteciler de zamandan ve mekandan bağımsız olarak kurban olarak temsil edilmekte ve bu konuma indirgenmektedir. Bu durum mültecilerin bireysel farklılıklarını ve onları göçe zorlayan

sebepleri göz ardı etmeye neden olmaktadır. Medya içinde yaşanan sosyal dünyayı anlamlandırmada önemli bir rol oynamaktadır. Medyadaki temsiller kimlik inşası ve kamuoyu algısını şekillendirmede önemli rol oynamaktadır. Mülteciler özellikle acı çekme, yerinden edilme, kayıp yaşama ve ihtiyaç sahibi olma temaları üzerinden kurban rolüne sokulmaktadır (Pandir, 2019). Pandir (2019), makalesinde incelenen gazetelerin hükümete yakın gazeteler olduğunun altı çizilerek mültecileri acı çeken mağdur olarak göstermelerinin hükümetin açık kapı politikasının ve Suriyeli mültecilere yapılan yardımları meşrulaştırmak amacını taşıdığı söylenmiştir. Ayrıca mültecilere mağdur olarak görülmesinin bir başka sonucu da mültecilerin sorunlarının rasyonel ve siyasi zeminde çözüm bulunmasının zorlaşmasıdır. Bu durum mültecileri depolitize edilmesine diğer bir ifadeyle onların siyasi haklarının tartışılmasının geri plana itilmesi anlamına gelmektedir. Apolitikleştirme ve mağduriyet mültecileri güçsüz ve yardıma muhtaç kontrol edilmesi gereken gruplara indirgemektedir.

Ulus devletler ve medyanın mültecileri sıklıkla istatistiki verilerle ve sayılarla ifade etmesi topluluktaki bireylerin siyasal öznelliklerini ve bireyselliklerini ortadan kaldırarak yaşadıkları zorlukları ve verdikleri kolektif mücadeleleri göz ardı etmek anlamına gelmektedir (Stierl, Heller & de Genova, n,d). Diğer bir ifadeyle bu durum, homojenleştirilmiş temsiller üretmeye yardımcı olmaktadır.

Ulusal kimlikleri ve istatistiki verilerle göçmenleri adlandırmak insanlık dışıdır ve bu durum onları sabit bir statüye hapsetmektedir. Azınlık grupları milliyet, etnik köken ve dinlerine göre sınıflandırmak bu grupları farklı grupların manipüle etmesine zemin hazırlamaktadır (Baker, 2020). Bazı gruplar ev sahibi topluma bir tehdit olarak değerlendirilebilirler veya bazı grupların yardıma muhtaç oldukları dile getirilerek empati ve desteği hak ettikleri iddia edilebilir (Baker, 2020). Ayrıca göçmenlere yönelik yapılan araştırmalarda göçmenler kendi eğitim, gelir ve sosyo ekonomik durumundaki kişilerle karşılaştırarak ele alınmamaktadır. Ülkeden göç eden Türk vatandaşlarının veya ülke içinde göç eden Türk vatandaşlarının göçmenlerle karşılaştırıldığı örneklerle pek rastlanmamaktadır (Wimmer ve Schiller, 2002). Bireysel farklılıkları yok saymak, mültecilerin farklı ihtiyaçlarına cevap verme noktasında problemlere sebep olmaktadır.

Ayrıca, Suriyeli mülteciler “Suriyeliler” genel başlığı altında tektipleştirilmektedir. Homojen bir grup olarak algılanan Suriyeli mültecilere ile olumsuz özellikler atfedilerek bu yolla mültecilere karşı yabancı düşmanlığı beslenmektedir. Mültecilere atfedilen olumsuz özelliklerden biri onların vatanlarını savunmak yerine başka ülkelere kaçan “korkaklar” olarak nitelendirilmeleridir.

Özellikle 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminden sonra Türk toplumunda Suriyeli mülteciler ile kıyaslama yaparak Türklerin sokaklara dökülerek vatanlarını canları pahasına koruduğu fakat Suriyelilerin bunu yapamadıkları söylemleri mültecilere karşı olumsuz tavır takınılmasına sebep olmaktadır (Arıcan, 2019). İlaveten, göçmen topluluklarının içindeki bireysel farklılıkları yok sayarak onları homojen bir topluluk olarak görmenin, onları toplum nezdinde değersizleştirerek kötü göstermeyi kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Arıcan'ın (2019) makalesinde yer verdiği üzere, Türk toplumunun Suriyeli kadınların temiz ve ahlaklı olmadıklarına dair iddiaları bu duruma örnek gösterilebilir. Homojen bir bütün olarak değerlendirilen mültecilerle Türk toplumu arasında “biz” ve “onlar” ayırımına gidilerek “onlar” a olumsuz özellikler atfedilmesi kolaylaştırılmaktadır.

Mültecilerin tektipleştirilmesi ve farklılıklarının görmezden gelinmesi onlara kötü özellikler atfedilmesini kolaylaştırdığı kadar aynı zamanda onları sahip oldukları haklardan mahrum etmeye olanak sağlamaktadır. Soyut insalcıl düşünce yapısı mültecilerin heterojen yapılarını ve toplumsal sorunlarını göz ardı etmektedir. Mülteciler, göç geçmişlerine, ülkelerin iş gücü piyasasının durumuna ve ülkelerin göç politikalarına göre farklı sosyal ve ekonomik haklara sahiptirler (Solomos ve Chimienti, 2011). İncelenen analizlerde Suriyeli mülteciler hakkında takınılan insani tavır ve söylemlerin her ne kadar olumlu gibi görünse de aslında onlara yapılan yardımların ev sahibi ülkenin cömertliği, merhameti ve hoşgörüsünden kaynaklandığını ima etmektedir (Pandır, 2021). Diğer bir ifadeyle, Suriyeli mültecilere yapılan yardımların insani bir temele oturtulması, mültecilerin sahip olduğu hakları ve onları değerlendirirken hangi yasal çerçevede konunun ele alınması gerektiğini belirsizleştirmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi yazarı Yusuf Kaplan Altındağ Olayı'nı ele aldığı yazısında Türk toplumundan “biz” diye bahsederek ülkeye sığınan ve yardım eli isteyenleri geri çevirmediklerini ve bunu başaran tek medeniyetin çocuklarını vurgulayarak, mültecilere sağlanan bu desteği Türk halkının sahip olduğu güzel ahlak temelinde açıklamaktadır.

Akşam Gazetesi yazarı Mustafa Kartoğlu (2021, para. 20, 27, 41) : *“Yazık ki, 60 yıllık gurbetçi' deneyimimize rağmen empati/diğergamlık' tan da yeterince nasipli değiliz... Büyük harflerle 'Suriyelileri geri göndereceğim' dedikten sonra küçük harflerle 'ülkelerindeki durum düzelince' diye konuşan siyasetçilerin; ... Müslüman Türk milletinden beklenen ensar'lık kadar, Müslüman göçmenlerin de muhacirlik' özelliklerini göstermesi beklenir.”* İfadelerini yazısında kullanarak Türkiye'nin de göç verdiği gerçeğine değinmesine rağmen Suriyeli mültecilerin gönderilmesi gerektiğini

çünkü Müslüman göçmenlerin göstermesi gereken muhacirlik özelliklerini göstermediklerini belirtmiştir. Ayrıca, Kartoğlu bu ifadeleri ile mültecileri “Müslüman” genel başlığı altında toplayarak homojenleştirmiş ve onlara yapılan yardımların Türk toplumunun “ensar” özelliğine sahip olmasına bağlamıştır.

Milat Gazetesi’nden Ercan Ezgin Altındağ Olayını ele aldığı yazısında Suriyelileri mazlum olarak nitelendirmiş ve Türkiye’nin mazlumların umudu olduğunu ifade etmiştir.

CNN Türk’te yayınlanan Akıl Çemberi Programı’na konuk olan Hakan Bayrakçı Altındağ Olayına ilişkin değerlendirmede bulunurken Türk toplumunun misafirperver bir toplum olduğunu vurgulayarak ülkenin bir cazibe merkezi olduğunu belirtmektedir. Bu vesileyle ülkeyi yüceltip olumlu özellikler atfederken bir taraftan da Türk parasını yırtan bir Suriyeli mülteci örneği üzerinden mültecilere yerlerini bilmeleri gerektiğini ima etmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi’nden Mehmet Ali Güller (2021, para.16) göç konusunun mazlum göçmenlere kapı açma olayı olmadığını işin arka planında ABD ve AB gibi uluslararası güçlerin göç stratejisi olduğunu belirterek: “Sorunun kaynağı olan ABD, AB ve AKP yerine göçmenleri suçlamak ve mazlum göçmenle emperyalizm işbirlikçisi göçmeni aynı kefeye koyarak kategorik bir göçmen karşıtlığı yapmak büyük yanlıştır.” İfadelerini kullanmıştır. Kategorik bir göçmen karşıtlığı yapmanın hata olduğunu ifade eden Güller, aynı hataya kendisi de düşerek göçmenleri “mazlum” ve “emperyalizm işbirlikçisi” göçmen olarak soyut ve genel kategorilere ayırmıştır.

Diriliş Postası yazarı Fatih Duman (2021, para.4):

Mazluma umut olmayı kendine bir felsefe ve hatta varlığının şiarı sayan ecdadın mazlumların çocuklarını taşıyan torunları olmuş olmak hiç değilse bu kara lekeyi görmüş olmak kanıma çok dokundu. Şimdi biz o mazlumların duasıyla ayakta kalmışken -Ve gerçekten bizim yerimizde başka hangi millet olsa kalkamazdı o düştüğü yerden- ve yine onlara zulmedilirken yardımlarına gitmemekten ar etmeyecek miydik? Onlar halen dahi bizi o şanlı ecdadın torunları olarak görüyor ve bizden yardım bekliyorken, varil bombalarıyla öldürülen, enkazların altında ezilen çocukların, babaların, annelerin feryadını duymazdan mı gelecektik?

Cümlelerini kurarak Suriyeli mültecileri mazlum kategorisine indirgemıştır.

Yeni Akit Gazetesi yazarı Ali Karahasanoğlu (2021, para. 20,21,44-46):

Her zaman övündüğümüz.. İslam’ın ensar-muhacir yardımlaşmasının yanı sıra.. Türk’ün de örfünde var olan yardımseverlik ruhuna rağmen.. Ülkemizde misafir olarak bulunan bir Suriyeli, bilincindedir veya değildir, bilemem.. Ama belirtmemiz gerekir ki, büyük bir nankörlük yaparak.. Bir Türk gencini bıçaklayarak ölümüne sebep oldu..

Kelimeleriyle kaleme aldığı yazısında Suriyeli mültecilerin misafir olması sebebiyle nankörlük yaptığını vurgulayarak ve Türk toplumunun yardımseverliğini İslam özelinde temellendirmeye çalışarak Altındağ Olayını değerlendirmiştir.

Youtube’da yayınlanan SuperHaber isimli programda, Metehan Demir ve Barış Özkan da benzer şekilde Suriyeli mültecilerin ülkede misafir olduklarını ve Türkiye’nin “yüce gönüllülük” göstererek kim olduklarını bilmeden ülkeye aldığını ifade etmektedir.

Sözcü Gazetesi’nden Yılmaz Özdi Suriyeli mültecilere olumsuz özelliklerinin atfedilmesinin bir örneğini sergileyerek Suriyelileri kendi vatanını bırakıp kaçan korkaklar olarak değerlendirmiş mültecilere hakaret eden ithamlarda bulunarak onları cahil olduklarını öne sürmüştür.

Hürriyet Gazetesi yazarı Mehmet Soysal Suriyeli mülteciler ile Türk toplumu arasında meydana gelmiş Altındağ Olayını ele alırken Afganistan’dan gelen mültecileri da olaya dahil ederek Afganlı mültecilerin “Vatanını savunmayan ve Taliban örgütünden kaçıp ülkemize gelen, genç ve dinamik bir topluluk olduklarından” söz etmektedir. Ayrıca, Türk toplumunun “haklı” olarak bu grubun ne amaçla ülkeye geldiğinden endişe duydukları belirtilmiştir. Bu ifadelerden de açıkça görüleceği üzere mültecilerin genç olması toplum nezdinde onları “mağdur” ve “yardıma muhtaç” olmalarını engellemektedir.

T24 Gazetesi yazarı Hasan Cemal (2021) Altındağ olayını değerlendirirken mültecilerin evlerinden koparak ve sahip oldukları her şeyleri arkalarında bırakarak Türkiye’ye sığındıklarının altını çizerek onların acılarını ve korkularını anlamak adına empati kurulması gerektiğini belirtmiştir. Fakat, Cemal bu olayı değerlendirirken insani ve vicdanlara seslenen bir tavır takınmıştır. Halbuki mültecilerin haline üzülp acıyarak değil mülteci olarak sahip oldukları haklardan söz etmek yabancı düşmanlığı sorununun çözümünü bulma noktasında asıl etkiyi yaratacak husus olarak değerlendirilmektedir.

Yeni Mesaj Gazetesi’nden Prof. Dr. Ali Ünal Emiroğlu (2021, para.3-4), , mültecilerin statülerinin belirsizliğinin altını çizerek:

Sadece Suriyeliler mi? Suriyeli olmayan düzensiz göçmen ve mülteciler de bir başka devasa sorun. Afganlar, Pakistanlılar, Iraklılar... Bunların hukuki statüsü nedir? Ne mülteci, ne mülteci... AKP iktidarı uyduruk bir isim buldu bu göçmenlere: "Şartlı mülteci". Ne insan hakları hukukunda ve ne de mülteci hukukunda, konuyla ilgili literatürde böyle bir deyim var!

ifadelerini kullanmıştır. Emiroğlu ayrıca, Altındağ Olayını değerlendirdiği yazısında Altındağ Olayını mülteciler arasında milliyetçiliğin artması ile ilişkilendirmiştir. “İşin en tehlikeli yanı göçmenlerin kendi aralarında milliyetçiliğin

yükseliyor olması. Bunun sonu iç çatışmadır. Son Altındağ olayından ders çıkarmamız gerekiyor". İfadeleriyle mülteciler arasında milliyetçiliğin yükselmesinin Altındağ Olayı'nı meydana getiren etmenlerden biri olduğunu belirtmiştir.

Türkgün Gazetesi yazarı Mine Güler (2021, para. 2,4,5):

Türkler insanları ten renkleri ile sınıflandırmış mıdır..? Türkler bir zenciye insanlık dışı muamele yapmış mıdır..? Türkler, kendi milletinden olmayana soykırım yapmış mıdır..? Var mıdır tarihimize, biz tarafından yapılmış bir soykırım..? Türk tarihinde, insanı insandan ayıran bir muamele var mıdır..? Yoktur! Türkler soykırımlara maruz kalan taraf olmuştur, zulme uğrayan taraf olmuştur... Bu yüzden Türklerin ırkına sevgisi, bir savunma içgüdüsüdür . Nitekim milliyetçi refleksimiz yoğunlukla bir tepki yahut tehlike karşısında atağa geçmiştir.Peki kendi vatanına vefa duymayan, bizim vatanımıza vefa duyacak mı..? Yani yarın ne olacak..? İşte milliyetçilerin tek derdi budur. Şu içinde bulunduğumuz durum karşısında gösterilen en masumane tepki...Elbette ki Türk devleti olarak tarihte olduğu gibi zalimin karşısında ve mazlumun yanında olmalıyız. Türkler gittikleri yere hoşgörü ile gider, huzur götürür ve mazlumlara da her daim bağrını açar, huzur tesis eder. Vatanında kalıp savunması gerekirken annesini, karısını, çoluğunu çocuğunu bırakıp kaçanlar bizim için bir tehdit. Her şey bir tarafa, Türk töresince hoş görülemeyecek bir durum bu. Bizler vatani terk etmeyi bilmeyiz, vatan için can vermeyi biliriz. Vatandaşlarımıza yönelik saldırılar gerçekleşiyor. Haberlerde "Suriyeli mahallesi" gibi bir tabir geçiyor... Biz bu insanları misafir ediyoruz, kalmaları gereken yerler "kamplar" ama maalesef memleketi yayılmaları engellenemedi... Görünen o ki mahalleleşme oluyor ve bu mahalleleşmeler Tarlabası tarzında gerçekleşiyor."

Değerlendirmesini kaleme almıştır. Güler, Suriyeliler ve Türkler olarak ikiye ayırdığı toplulukları homojen bir bütün olarak ele alarak, Suriyelilere kötü ve olumsuz özellikler atfetmiş Türkleri ise oldukça olumlu özelliklerle değerlendirmiştir. Ayrıca, yazısında Suriyelileri sıklıkla "mazlum", "misafir" olarak nitelendirerek mültecilerin kamplarda kalması gerektiğinin altını çizmiştir.

Sabah Gazetesi yazarı Hilal Kaplan (2021, para.4- 7),:

Ancak evini barkını terk edip bize sığınan sabilerin evlerini bir de burada başlarına yıkmak çare değil., "Suriyeli" öznesi ile tüm kötülükleri eşdeğer tutan bir dil var. Yıllarca halkın öfkesini biletiler, yanlış görülen her şeyi bu muğlak özneye yüklediler, kışkırttılar, hedef gösterdiler ve nihayet pimin çekilmesiyle sokağa çağırdılar., Göç konusunda hükümetin yapılan denetimleri ve alınan önlemleri daha aktif anlatması, halkın hassasiyetlerine dönük refleks göstermesi lazım. Ancak bununla yetinilmemeli. İkinci bir 6-8 Ekim katliamı yaşatmaya kalkan her türden sorumsuz açıklama, yalan haber, iftira da karşılığını bulmalı. Yüzüne bakmadığımız işlerde çalışıp köpek bağlanmaz evlerde yaşayan insanlar için "İşlerinizi yapıyorlar, sefa sürüyorlar" diyen muhalefetten, "Suriyeli" öznesiyle otu botu haber yapan, garibanı hedef gösteren fondaş medyaya... Biliyorum umurunuzda değil ama evleri-araçları geçtim; kırılan her küçük kalp için suçlusunuz.

Altındağ Olayı'nın ardından bu cümlelerle bir analiz yapmıştır. Kaplan, Suriyeli genel başlığı altında mültecilerin hepsini suçlar nitelikte bir tavır takınılmasının yanlış

olduğunu vurgulamıştır. Fakat, bunu yaparken mültecilerin yasal hakları temelinde değil mazlum olmaları, yardıma muhtaç olmaları temelinde çıkarımlarda bulunmuştur.

Milliyet Gazetesi'nden Didem Özel Tümer (2021, para.: 1-6):

Anadolu toprakları yüzlerce yıl boyunca yüzbinlerce, hatta milyonlarca kişiye sığınak oldu. Mübadeleyi yaşadı aynı topraklar Saddam'ın Halepçe mezaliminden kucaklarında bebekleriyle kaçarak ve Körfez Savaşı sonrası arkalarına bakmaksızın gelenlerin görüntüleri için biraz Youtube belgeseli taranabilir. Bu ülkenin dört bir bucağından yüzlerce insan da çalışmak için Almanya'dan başlayın da Hollanda, Fransa, Kanada'ya ezcümle dünyanın dört bir tarafına gitti. Dördüncü kuşağa gelindi neredeyse. "Uyum" uğruna çok bedeller ödediler ama bugün siyasette, bilimde, sanatta adlarını duyuranlar var. Yine de hâlâ zaman zaman ırkçı saldırıların hedefi haline geliyorlar. Türkiye bir muhacirler ülkesidir de dedeleri, nineleri bu topraklara göçenlerin torunları ya da torunlarının torunları, hiç değilse bazısı, artık daha fazla göçe tahammüllerinin kalmadığını söylüyor. Neden? "İşimizi, aşıımızı alıyorlar" şikayetleri bir yanda, kültürel farklılıkların, gündelik yaşamın içinde yarattığı çatışma ayrı yanda. Suriye topraklarında verilen her şehidin ardından sosyal medyada sahildeki genç Suriyeli erkeklere ait fotoğraflar "Neden onlar yerine bizim çocuklarımız ölüyor?" diye paylaşıyor. Bayramda Suriye topraklarına gidip sonra geri dönmelerine gösterilen tepkiye "böylece bir gün dönebilecekleri umudunu koruyorlar" demek, artık bazı yürekleri soğutmaya yetmiyor. Taliban'ın ülkede etkisini artırmasının sonucu Van'ın, Tatvan'ın yol boylarına yansıyor. Afganların son dönem düzensiz göçüne gösterilen tepkinin ardında da Suriyelilerin on yıldır süren, nasıl ve ne zaman biteceği belli olmayan "misafirliliği" var gibi. Sürekli "misafirliliğe" vurgu yapılıyor, oysa Suriyelilerin birçoğu artık misafir gibi yaşamıyor. Evlenenler, iş kuranlar, mülk edinenler var. "Gettolar" çoktan oluştu. Birçoğunun geri dönmeyeceğini akademisyenler de siyasetçiler de söylüyor.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere Suriyeli mülteciler genellikle kurban ve mağdur olarak veya bir tehdit olarak tasvir edilmektedir. Bu durum yabancı düşmanlığını beslemektedir. Yabancı düşmanlığını besleyen bir diğer etmen ise göçmenlerin eylemliliklerinin göz ardı edilmesidir.

3.2 Göçmenlerin Eylemliliklerinin Göz Ardı Edilerek Pasifize Edilmeleri

Çağdaş göçler, kendine özgü dinamikleri olan toplumsal bir süreç olarak geniş bir göç anlayışı çerçevesinde analiz edilmelidir. Bu anlayış içinde göçmenlerin eylemliliği önemli bir yere sahiptir (Castles, 2004). Göç ve göçmenlerle ilgili konuları çalışırken sıklıkla yapıldığı düşünülen hatalardan birisi göçmenlerin eylemliliklerini göz ardı etmektir. Eylemlilik ile kastedilen göçmenlerin kendi yaptıkları eylemlerden sonuç yaratabilme kapasiteleridir. Göçmenlerin eylemlilikleri göz ardı edildiğinde pasif bir konuma indirgenmiş olmaktadır. Göçmenler, bu şekilde pasifize edildiklerinde kendileri tarafından herhangi bir sonuç yaratan eylemde bulunmadıkları sadece onlara

karşı ve onlar için başka aktörlerin eylemlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Halbuki, göçmenler piyasanın teşviklerine ve bürokratik kurallara tepki veren izole bireyler değil, göç sürecini aktif olarak şekillendirerek kendileri, aileleri ve toplulukları için daha iyi sonuçlar elde etmeye çalışan sosyal varlıklardır (Castles, 2004). Göçmenlerle ilgili yabancı düşmanlığı gibi sorunları meydana getiren dinamiklerin anlaşılıp uygun çözümlerin üretilmesi için göçmenlerin aktif birer sosyal varlık oldukları gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Önceki bölümde de değinildiği üzere siyaset ve göçmenler konusuna ulus devlet perspektifinden bakılması neticesinde günümüzde göçmenler ve siyaset sorununun geleneksel olarak göçmenlerin siyasetin öznesi yerine nesnesi olarak yorumlanmasına neden olmuştur. Bunun neticesinde de göçmenler alıcı devletin ulusal çıkarlarına hizmet etmesi amacıyla disiplin altına alınma, yönetilme ve kontrol altında tutulma politikalarına maruz kalmışlardır (Pero, 2010). Göçmenlerin siyasi bir aktör olarak algılanmamasındaki diğer bir sebep sosyal bilimlerde yaygın ve baskın olan oy verme ve vatandaş olma ile sınırlı olan siyaset anlayışıdır. Buna göre oy verme hakkı olmayan göçmenler pasif ve hareketsiz görülmektedir (Pero, 2010). Türkiye'deki mülteciler siyasi, ekonomik ve sosyal haklarını korumak için çifte vatandaşlık istemektedirler (Akçapar & Şimşek, 2018). Bu durum Suriyeli mültecilerin edilgen olmak istemediklerini ve eylemliliklerini korumak istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Göç ettikleri ülkelerde eylemlilikleri yok sayılan mülteciler ise zaman içinde depolitize olmakta ve eylemliliklerini kaybetmektedir. Haksızlığa uğradıklarında devlet kurumlarına başvuran Suriyeli mülteciler, bu kurumlarda gerekli işlemler yapılmadığından dolayı hakları ihlal edildiğinde genellikle sessiz kalmayı tercih etmektedirler. Bu durum da mültecileri pasifize etmekte ve sindirmektedir (Saraçoğlu, 2021). Kendi eylemliliklerinin ve haklarının görmezden gelindiğini deneyimleyen mülteciler göç ettikleri ülkelerde de sadece hayatta kalmaya çalışmaktadır.

Saraçoğlu (2021) Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteciler üzerinde yaptığı çalışması sonucunda toplum ve devlet tarafından depolitize edilen Suriyeli mültecilerin mekânsal olarak görünür olmaktan kaçındıkları sonucuna ulaşmıştır. İncelenen Altındağ Olayı analizlerinde açıkça görüldüğü üzere Suriyelilerin mekânsal dışlanma yoluyla görünmez olmalarını isteyen Türk toplumu onlarla iletişim kurmayı istememektedir. Bu isteklerini de Suriyeli mültecilerin kamplarda yaşaması gerektiği iddiaları ve kamusal alanlardaki varlıklarından duyulan rahatsızlık söylemleriyle aktarmaktadırlar. Bazı Suriyeli mültecilerin ise bu durumdan kendilerini sorumlu tuttukları ve suçlu

olduklarına inandıkları görülmektedir (Saraçoğlu, 2021). Gündelik hayatlarında Suriyeli mültecilerle sıkça karşılaşan yerli halk Suriyelilerle ilgili daha olumsuz görüşlere sahiplerdir. Öte yandan Suriyeli mültecilerle temas etmeyen kişiler arasında Suriyelileri mazlum olarak tanımlayanların sayısı fazladır (Erdoğan, 2020).

Tezin konusunu oluşturan olayın geçtiği ilçe olan Altındağ'da çalışma yapan Arıcan'ın (2019) bulgularına göre bölgede yaşayan ve iktidarın söylemleri sebebiyle misafir olarak görülen Suriyeli mültecilerin gündelik hayatlarını devam ettirirken yaptıkları rutin davranışları yerel halkı rahatsız etmektedir. Yerel halkı rahatsız etmemek ve olası sorunların önüne geçmek amacıyla, Türkçe bilmeyen mültecilerin Türk toplumunda daha az görünür olmak amacıyla kendi aralarında sessizce Arapça konuştukları görülmektedir (Diker & Karan, 2021). İlaveten, Suriyeli mültecilerin kötü muamelelerle başa çıkma yöntemi olarak evlerine Türk bayrakları astıkları, hastane vs gibi hizmet almak istedikleri yerlere giderken yanlarında Türkçe bilen insanlar götördükleri bilinmektedir (Arıcan, 2019). Benzer şekilde Ankara'da yaşayan Suriyeli mülteciler üzerinde çalışma yapan Diker ve Karan (2021) ayrımcılığa maruz kalan Suriyeli mültecilerin çeşitli taktikler geliştirerek bununla baş etmeye çalıştığı sonucuna ulaşmıştır. Örneğin, Suriyeli mültecilerin mekansal olarak dışlandıklarında sessiz kalma, çatışmadan kaçınma gibi taktikler uyguladığı, ekonomik olarak ayrımcılığa uğradıklarında ailedeki tüm üyelerin çalışmasını sağlama ve tanıdıklarından borç alma gibi pratiklere başvurdukları belirtilmiştir (Diker ve Karan, 2021). Suriyeli mültecilerin pasifize edilmesinin bir örneğini teşkil eden bu tavırlar aynı zamanda Suriyeli mültecilerin olaylar karşısında çözüm üretebilen ve eylemlilikleri olan bireyler olduklarını göstermektedir.

Özlem Gürses ve İsmail Saymaz'ın (2021) Altındağ Olayı sonrasında Youtube üzerinden yaptıkları değerlendirmede Türkiye'nin bir "göçmen cenneti" olmaması gerektiği ve Suriyeli mültecilerin vatanlarına dönmelerinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Göçmenlerin sınıra yığılmasına sebep olacak politikalar ve muhacir söylemi her ne kadar eleştirilmiş olsa da sorunun çözümünün mültecileri ülkelerine göndermek olarak gören yaklaşım problemli görülmektedir.

Milat Gazetesi'nden Tayyar Tercan (2021, para. 1,6,7,12):

Altındağ'da bir insanımızın hayatını kaybettiği, bir kişinin de yaralandığı elim hadise sonrası yaşanan kaotik ortamın tek sebebi, aylardır mülteciler üzerinden faşist duygularını kusan, paralı veya gönüllü olarak Batı'nın veya Esed'in Şebbihası olmayı sürdüren, ülkemizde huzursuzluk çıkartmak için her türlü yalanı hiç çekinmeden servis eden faşist zihniyettir. Mülteci düşmanlığı yapanların çoğu, daha önce ülkemize mülteci olarak gelmiş olanlar. Bundan

daha tabii ne olabilir. İmparatorluk bakiyesi olan coğrafya, fiziki sınırlarıyla ayrı olsa da, tarihi ve kültürel olarak zaten birbiriyle iç içe. Ama bunların düşmanlık ettikleri mülteciler mazlum Müslüman Coğrafyadan gelenler. Batıyla, Batılıyla hiç dertleri yok bunların. Anadolu bin yıldır mazlumların sığınağı olmuş bir vattandır. Ana dolu... Merhametin remz şahsiyeti annedir. Ana doludur bu topraklar. Ama Anadolu ruhuna düşman olan ve sesi çok çıkan o kadar müptezel var ki, her meseleyi yalan yanlış millete zehir olarak zerk etmeyi vazife bellemişler. Mazluma sahip çıkmak zorundayız. Bu hem İslâmî hem insanî vazifemiz. Batı ülkeleri gibi, meselâ Yunanistan gibi gemisini batırıp insanları ölüme yollayacak vicdansızlık yok bu millette.

İfadelerini kullandığı değerlendirmesinde Anadolu topraklarının her zaman “mazlumlara” kucak açtığını, zor durumdaki insanları geri çevirmediğini belirtmiştir. Mültecileri mazlum ve dolayısıyla sahip çıkılması gereken insanlar olarak ele almış ve onların eylemliliğini yok sayarak pasifize etmiştir.

Aydınlık Gazetesi’nden Atakan Hatipoğlu (2021, para.2,4,6) Suriyelilerin geri gönderilmesinin Türk toplumunun rahatlatılması için ön koşul olduğunu belirterek:

Hükümetin “kapılarımızı mazlumlara açtık” savunması ya da AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Yasin Aktay’ın “zaten bütün Anadolu göçmen sayılır, mesele edecek bir şey yok” türünden çocukça açıklamaları, hükümetin işi belirsiz bıraktığını, ipe un serdiğini ve bu işin nasıl sonuçlanacağını kendisinin de bilmediğini düşündürüyor. Türkiye’nin kucak açtığı yabancı mülteciler meselesi artık tohuma kaçtı. 10 yılı aşkın süredir dört milyon Suriyeli mülteci ülkenin her yerine dağılmış, kendi ekonomilerini, toplumsal ilişki ağlarını ve yaşam mekânlarını kurmuş durumdalar. Yıllar önce “Suriyeli gettosu” tehlikesine dikkat çeken bir yazı yazmıştım. Gettolaşma, toplumun geri kalanıyla karışmama-kaynaşmama anlamına gelmekle kalmaz, aynı zamanda ona meydan okuma eğilimlerini de teşvik eder. Eğer sayıca çok az olsalar, kendi iç gruplarından referans alma şansları az olsa, uyum için daha istekli olurlardı. Ama kendi gettolarında isterlerse aylarca Türklerle muhatap olmadan yaşayabilecek bir çoğunluğa ulaştıklarında, kimseyi “takmama” eğilimleri de geliştirirler. Yaşlılarda ve iş gücü sahibi olanlarda kendilerine kucak açan topluma karşı minnet ve saygı duyguları daha güçlüyken toplumsal bütünleşme düzeyi düşük olan gençlerde bu duygular daha zayıftır. Kendi kültürü ile bile henüz düşük düzeyde bütünleşmiş, kuşak çatışması yaşayan Suriyeli gençlerin Türk toplumuna ve kültürüne saygı duyması, uyum sağlaması daha zordur. Nitekim Türk-Suriyeli çatışması ya da Türk kamu düzenine saygısızlık anlamına gelen olayların faillerinin hep genç, çoğunlukla eğitimsiz ve niteliksiz kimseler olduğu görülüyor. Ancak sosyolojik bir realitedir, kamuoyunun dikkati böyle durumlarda hep “biz” ve “onları” ayıran kültürel sınırlara yoğunlaşır.. Mülteciler sorunu ya da uluslararası kaçak göçler yönetilmesi değil, engellenmesi ve giderek gündemimiz olmaktan çıkarılması gereken sorunlardır..

Değerlendirmesinde bulunmuştur. Mültecilerin kendilerine kucak açanlara minnet göstermesi gerektiği, mültecilerin özellikle genç kesimin Türk toplumuna saygı duyması ve bir şekilde uyum sağlaması gerektiği ifade edilerek mültecilerin kendi özgün eylemlilikleri ve tercihleri göz ardı edilmiştir. Ayrıca, kaçak göçlerin mutlaka

engellenmesi gerektiğine dair görüş göçün kendi dinamik doğasını ve göçmenleri edilgen hale getirmektedir.

T24 Gazetesi'nden Tolga Şardan (2021, para:37,40):

...Büyük kentlere gettolar oluşmaya başladı. Suriyeli mülteciler, Türkiye'ye uyum sağlamak yerine kendi yaşam tarzlarını uygulayabilecekleri alanlar yarattılar. Fakat iktidarın yasaları istismar eden Suriyelilere karşı “alttan alır” tarzda yaklaşımda bulunması, günlük yaşamda Türk halkı ile mültecileri en basit konularda bile karşı karşıya getiriyor.

İfadelerini kullanarak Suriyelilerin kendi hayat tarzlarını oluşturmalarını “alttan alan” politikaları ve Türkiye'ye uyum sağlamamalarını eleştirmiştir.

Türkgün Gazetesi'nden Yıldırım Çiçek(2021, para.3-4):

Masuma ve mazluma saldırmak Türk'ün karakterinde olan bir davranış değildir. Ama çözüm bu şekilde olmaz. Irkçı duygularla Suriyelilere saldıran varsa, onlar da unutmamalıdır ki, Suriyeliler için ülkemize gelen birçok Türkmen aile vardır. Kaldı ki, mazlunun, masumun ırkı, etnik kökeni de olmaz., Türkiye, Suriye'de güvenli bölge oluşturduğu yerlere Suriyelileri taşıyarak toplumsal rahatlatmayı gerçekleştirmelidir. Bu süre içinde de Türkiye'nin neresinde olursa olsun vatandaşlarımıza sosyal rahatsızlık veren Suriyeli, Afganlı kim olursa olsun anında sınır dışı edilmelidir.

Çiçek yazısında Suriyeli mültecileri mazlum olarak sınıflandırmış ve toplumda rahatsızlık yaratan her kim olursa olsun sınır dışı edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Türkgün'den Yıldırım Çiçek, Altındağ olayı esnasında öldürülen Emirhan Yalçın'ı öldürenlerin “Suriyeliler” olduğunu yazarak gettolaşan Suriyeli ve Afganların başıboş ve dengesiz olduklarını ifade etmiştir. İlaveten Çiçek, “masuma ve mazluma saldırmak Türk'ün karakterinde olan bir davranış değildir” cümlesini kurarak hem Suriyelileri genelleyerek pasifize etmiş hem de Türkleri genel ve homojen bir kategori olarak değerlendirmiştir.

Yeni Şafak yazarı Hasan Öztürk (2021,para.1,3,9):

Yetinmedik, Türkiye'de kalacak “misafirlerimiz” için, hiç olmazsa “kabahatler kanunu” uygulansın ki toplumsal düzenimiz bozulmasın” dedik. Söylediklerimizden sonra yakın çevremiz dahil bir çok “dostumuz” tarafından, “faşist” olmakla, “Arap düşmanı” olmakla, “yabancı karşıtı” olmakla, “ümme düşmanı” olmakla itham edildik... Ankara Altındağ'da yaşanan son hadiseler, Türkiye'nin birçok ilinde ve ilçesinde yaşanabilir. Zira, milletimizin sağ duyusu ve basiretine rağmen, misafirlerimizin çoğunun “mazlum” ve uyumlu olmasına rağmen, birçok “servis” elemanının ve kötü niyetlilerin kaşıyacağı birçok sorunlu alan oluşmuştu. “Suriye'nin kuzeyinden Türkiye'ye sürülenlerin gettolaşma meselesini”ni de Türkiye'nin “Osmanlı iskan tecrübesi”ni ıskalamasını da konu ettik. “Doğu kapılarımız açıksa batı kapılarımız da açılsın. Geri kabul anlaşması sonlandırılınsın” dedik. Suriye'nin kuzeyinin bilinçli olarak boşaltıldığını ve boşaltılan alana PYD/YPG-PKK terör grubunun yerleştirildiğini belirttik.

Yazısında Suriyeli mültecileri “uyumlu”, “mazlum” ve “misafir” olarak nitelendirmiştir. Öte yandan Türk toplumuna ise sağ duyulu ve basiretli olarak betimlenmiştir. Yapılan bu yorumla, Türklerin Suriyeli mültecileri ülkelerine kabul ederek alçakgönüllülük ve hoşgörü sergilediği ima edilmiştir.

Yeniçağ (Gazete) Selcan Taşçı (2021, para 1,8,17,29,30)

Bir Türk genci daha "Suriyeli terörü" nün kurbanı oldu; kullandığım tanımlamanın ırkçılıkla, yabancı düşmanlığıyla ilgisi yok; vakıa... Sokak sokak yayılan ve başlı başına bir sosyal rahatsızlık sebebi olan, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının teşne olmadığı bütün Ortadoğululuk alametleri...Demek ki ortada, provoke edilmeye, kaşınmaya, kanıtılmaya, kışkırtılmaya müsait bir yara, sorun, sıkıntı var; onu ortadan kaldırmadan nasıl başa çıkacaksınız "provokasyon" larla! Bu konu üzerinde çok uzun süredir çalışan Dr. Sinan Oğan, "Bu insanlara tanıdığınız 'ayrıcalıklara' son verin" ve "Kamlara yönlendirin" diyor. Siz onlara, ülke vatandaşlarının dahi sahip olmadığı ayrıcalıklı koşullar oluşturmaz, "geçici mülteci" olarak "yerleşik vatandaş" gibi yaşayamayacaklarını, ancak onlar için oluşturulmuş kamplarda barınabileceklerini tavizsiz bir iradeyle ortaya koyarsanız, o bayram ziyareti, eş-dost-akraba gezmesi ekibi, zaten, Türkiye'yi terk etmekten yana kullanacaktır tercihlerini.

Bu örnekte Taşçı, Suriyeli mültecileri genel olarak bir suçlu başlığı altında değerlendirmektedir. Tek bir Suriyeli mültecinin işlediği suçu tüm Suriyeli mültecilere atfederek hepsinin eylemlerini “Suriyeli terörü” olarak ifade etmektedir. Dahası, karakter özelliklerini ve davranışlarını Suriyeli genel başlığını daha genel bir başlık olan Ortadoğululuk ile ilişkilendirerek açıklamaya çalışmaktadır. Mültecilerin yerleşik vatandaşların sahip olduğu haklara hiçbir zaman sahip olamayacakları belirtilerek onların “sorun çıkarmayacakları ve kimsenin gözüne görünmeyecekleri” şekilde kamplarda yaşamasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu değerlendirme hem mültecileri homojen bir grup olarak görme hem de onları pasifize etmesi bakımından yabancı düşmanlığını tetikleyici bir pozisyonda değerlendirilmektedir.

BÖLÜM 8

4. Altındağ Olayı'nı Bütüncül Bir Kavrayış İçerisinde Ele Alan Değerlendirmeler

Önceki bölümde Altındağ Olayı'nı meydana getiren dinamikleri sosyolojik tahayyül kavrayışıyla ele alamayan, eksik ve hatalı görülen analizlere yer verilmiştir. Fakat, incelenen değerlendirmelerin bir kısmında ise olayı meydana getiren tarihsel ve yapısal gelişmeler analiz edilmiş, göçü güvenlikleştiren ve göçmenleri edilgen hale getiren yorumlardan kaçınılmıştır. Nasıl ki yetersiz görülen değerlendirmelerin eksik tarafları eleştirilmiş ise olaya eksiksiz bir bakış açısından bakan değerlendirmelerin de gösterilmesi önemli görülmektedir. Kamuoyunu bilgilendirme ve toplumun fikirlerini şekillendirme imkanına sahip olan medyada yer alan doğru içeriklerin, Altındağ Olayı'na benzer başka şiddet olaylarının yaşanmasının önüne geçmede yararlanılabilecek araçlardan olduğu düşünülmektedir.

4.1 Tarihsel ve Yapısal Arka Planı Dikkate Alan Yazılar

Göçü etkileyen küresel tarihi gelişmelerin ele alındığı yukarıdaki bölümde, küreselleşme, iklimsel değişiklikler, kapitalizm ve neo-liberalizm politikaları, ulus devletlerin oluşma süreçleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan aşırı milliyetçilik ve yabancı düşmanlığı gibi sorunlara yer verilmiştir. Altındağ Olayı'nı değerlendiren bazı yazarlar ve yorumcular söz konusu küresel tarihsel dinamikleri değerlendirmelerinde kullanmışlardır.

4.1.1 Küresel Tarihi Gelişmeleri Göz Önüne Alan Değerlendirmeler

İncelenen bütün analizlerin içinde Altındağ olayını değerlendirirken bütüncül bir bakış açısıyla konuyu ele aldığı düşünülen Evrensel Gazetesi yazarıERCÜMENT AKDENİZ'in yazdıkları konunun küresel boyutuna ışık tutmaktadır. Akdeniz; kuraklık, savaşlar, küresel iklim değişikliği gibi gelişmelerin göçmenlerin hacmini artıracığına vurgu yaparak uluslararası kapitalizmin aynı zamanda göçmenlerin emek transferinden faydalanacağı öngörüsünde bulunmaktadır. ERCÜMENT AKDENİZ (2021, para.7)

göçmenleri hem ucuz emek deposu olarak gören hem de kriz zamanlarında günah keçisi ilan eden uluslararası kapitalizmle ilgili önemli tespitte bulunmuştur:

Dünya genelinde 270 milyon insan yerinden yurdundan edilerek göçmen durumuna düştü. Bu kitlenin 164 milyon kadarı işçidir. Küresel iklim değişikliği, kuraklık, pandemi, savaşlar vs göçmenlerin sayısını daha da yukarı çıkaracak. Ama uluslararası kapitalizm durmuyor. Göçü her defasında fırsata çevirmek istiyor. Sermayenin ihtiyacı olan ucuz ve güvencesiz emek transferi göçmenler üzerinden sağlanıyor.

Akdeniz, göçmen emeğine ihtiyaç duyan bu sebeple de göçün gerçekleşmesine sebep olan kapitalizmin, kriz anlarında göçmenleri bir tehdit ve sorun olarak nitelendirdiğini gözler önüne sermektedir.

Ayrıca, Akdeniz küresel ve ulusal dinamikleri birbiriyle ilişkilendirerek Altındağ Olayı'nın zeminini hazırlayan nedenleri değerlendirmiştir. Akdeniz (2021, para. 7-8):

Sermaye stratejistleri “Yeni Göç Rejimleri” üzerine harıl harıl çalışıyorlar. Buna göre Türkiye sadece AB'nin göçmen deposu olmayacak, kalifiye göçmen işçi yetiştirip Avrupa'da satışa çıkaracak bir üssü de olacak. Türkiye'de doğan 700-800 bin Suriyeli çocuğa da bu gözle bakılıyor! AB Göç ve İltica Paktı'nın mahiyeti budur. TÜSİAD ve TİSK de bu pastadan kendi fabrikalarına kalifiye göçmen işçi istiyor. Enformel sektörlerde ise en ağır, en tehlikeli, en ucuz işlerden boşalan yerlere Afganistan'dan gelen göçmenlerin doldurulması öngörülüyor. Altındağ'da yerli ve göçmen işçiler birbirine kırdırılırken yeni sömürü rejimi işte böyle inşa ediliyor. Sonuç olarak, Altındağ'dakine benzer linç girişimleri, mültecilere yönelen şiddet sadece bizim sınırlarımız içinde değil küresel bir hadise olarak yaşanıyor.

açıklamasıyla yabancı düşmanlığı sorununun küresel boyutuna ışık tutmuştur.

Bir diğer örnek Duvar Gazetesinden Sevilay Çelenk'e aittir. Çelenk (2021, para.8): “*Dünya tarihi yer değiştirmelerin ve yerinden etmelerin tarihi maalesef. İstilaların olduğu kadar göçlerin ve ilticaların tarihi*” cümlesini kurmakta ardından da Amerika ve Avrupa'nın göçmenlerden oluşan toplumlarına değinmektedir. Çelenk yazısında küreselleşmenin, kapitalizmin, yükselen milliyetçilik dalgasının insanları göç etmeye nasıl ittiğini sorgulamadıkça mültecilik konusunun anlaşılamayacağından söz etmektedir. Mültecilere yönelen öfkenin adresini şaşırmış bir öfke olduğunu vurgulayan Çelenk'e göre öfkenin doğru adresi ikiyüzlü göçmen politikaları uygulayan ülkeler olmalıdır. Altındağ'da yaşananları ulusal ve yerel bağlamlarda değerlendirmede için bütüncül bir bakış açısıyla ele alamamış olsa da Çelenk'in yakın tarihte yaşanan küreselleşme, yükselen milliyetçilik ve kapitalizmin değişimine değinmesi ayrıca mültecilere duyulan öfkenin yöneltilmesi gereken adresin ikiyüzlü politikalar geliştiren ülkeler olması gerektiği tespiti yerinde görülmektedir.

Konunun küresel boyutuna ışık tutan bir diğer örnek ise Göç Araştırmaları Derneği (GAR) Başkanı Doç. Dr. Didem Danış'ın (2021, para.34) Duvar Gazetesi'ne verdiği röportajda şu şekilde yer almaktadır: *“Küresel eşitsizlikler zaten derinleşiyordu, pandemi bunu hızlandırdı. Dünya ölçeğinde yoksulluk, gelir eşitsizliği artıyor. Bunlar insanlık tarihinin bir parçası olan göçün önümüzdeki dönem artarak devam edeceğini gösteriyor.”* Küresel çapta meydana gelen değişimlerin göç süreçlerinin artarak devam etmesine neden olacağı öngörüsü gerçekçidir. Sadece niceliksel değil niteliksel anlamda da göç olgusunun değişime uğradığı görülmektedir.

Didem Danış buna ilaveten, Avrupa ülkelerinde göçmenlere karşı takınılan ikili tutumu yazısında kaleme almıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra güçlenen sosyal devlet anlayışının 1970'lerde sonlandığını belirtmiştir. Danış, Avrupa'da neo liberalizm politikalarının benimsenmesi ile sonuçlanan sürecin sorumlusu olarak gösterilen göçmenlerin sadece kolay hedef oldukları için günah keçisi ilan edildiklerini ifade etmiştir.

Günümüzde ise hala kriz zamanlarında kolay hedef olarak göçmenlerin suçlandığına şahit olmaktadır. Didem Danış'ın (2021, para.36) günümüzde göç olgusuna ve göçmenlere bakışı şekillendirdiğini düşündüğü etmenlere dair tespiti yerinde bulunmaktadır. Buna göre:

Vatandaşlar ile göçmenler arasındaki ilişkiler halen ulus devlet modeliyle yürütülmeye çalışılıyor. Bugün yaşadığımız dünyada sermaye ve fikirler sınırsızca dolaşıyor ama insanların dolaşımı engellenmeye çalışılıyor. Bu durum Avrupa'da aşırı sağın yükselişine yol açtı, ırkçılığa varan derin bir yabancı düşmanlığı ve İslamofobi gelişti. Bu krize elbette neo-liberalizmin de büyük katkısı var.

Danış'ın günümüzde hala ulus devlet modelinin normal sayılmasının ve neo-liberalizmin sebep olduğu eşitsizliklerin yabancı düşmanlığını artırdığı yönündeki tespiti önemli görülmektedir. Karmaşık dinamiklerden oluşan göç olgusuna ilişkin sorunlar sadece ulus devlet düzeyindeki değerlendirmeler ile çözülemeyecektir. Didem Danış'ın bu konudaki düşünceleri önem arz etmektedir. Danış aynı zamanda, uluslararası alanda mültecilerin haklarını korumak üzere hazırlanan Cenevre Sözleşmesi'nin ise halihazırda mültecilerin haklarını gözetme konusunda yetersiz kaldığını bu sebeple de günümüze uyarlanması gerektiğini kaleme almıştır. Didem Danış (2021,para.34):

Ama evet, içinde bulunduğumuz küresel dönemin ruhuna uygun bir göç politikası göremiyoruz. Cenevre Sözleşmesi, İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra, iki kutuplu dünyada Batı'nın “komünizm tehdidinden kaçanlar” için geliştirdiği uluslararası bir sığınma mekanizmasıydı. Dediğiniz gibi, hâlâ

Cenevre Sözleşmesi'nin tanımladığı uluslararası koruma üzerinden sistemi yürütmeye çalışmak çok eksik kalıyor.

Bazı değerlendirmelerin ise ABD ve başka ülkelerde yakın zamanda yaşanan tarihsel gelişmelerin göç hareketlerine etkisi analiz edilmiştir. Bu değerlendirmelerden biri Kenan Alpay'a aittir. Yeni Akit Gazetesi yazarı Kenan Alpay'ın (2021) olaya ilişkin değerlendirmesinde, Suriye'de ve Afganistan'da yaşanan savaşların ve iç karışıklıkların meydana gelmesinde payı olan ABD, İngiltere, Rusya gibi gelişmiş ülkelere de söz edilmiştir. Tek taraflı ve mültecileri suçlar tarzda söylemlere karşı zorunlu göç halinin ortaya çıkmasının en büyük sebeplerinden olan bölgesel karışıklıklara değinilmesi tek başına yetersiz ama faydalı bir çıkarım olmuştur.

Göç hareketlerini ve yabancı düşmanlığını ortaya çıkaran ve besleyen küresel tarihi gelişmelere ışık tutan yukarıdaki değerlendirmeler, yabancı düşmanlığı sorununun temeline inilerek etkili ve köklü çözüm üretilmesine katkı sağlamaktadır.

4.1.2 Türkiye'nin Özgül Tarihi Koşullarını Göz Önüne Alan Değerlendirmeler

Altındağ Olayı'nın gerçekleştiği dönemde Türkiye genelinde yaşanan pandemi, ülkenin güneyinde mücadele edilen orman yangınları, kuzeyindeki seller ve ülkenin gündeminde kendine geniş yer bulan Afganlı mültecilerin ülkeye gelmeleri gibi gelişmelerin yabancı düşmanlığına etkileri tartışılmıştır. Ek olarak, iktidarın AB ile imzaladığı mutabakat ve Suriyeli mültecilere yönelik politikalarının da Altındağ Olayı'na etkileri kaleme alınmıştır.

Ercüment Akdeniz (2021, para.3) Altındağ Olayı'nın yaşandığı tarihe kadar Türkiye'nin yakın geçmişinde deneyimlediği önemli olayları kaleme almıştır:

Ülke içinde hem yurttaşların hem mültecilerin göç hareketi sürekli biçimde devam ediyor, yerinde durmuyor. Pandemi şartları, hastalıkta dahi yaşanan sınıfsal uçurum, ekonomik kriz ve buna bağlı olarak artan işsizlik, kırdan ve taşra kentlerinden büyük sanayi kentlerine doğru göçü hızlandırdı. Son olarak Manavgat'tan Milas'a ülkeyi kasıp kavuran orman yangınları, Kastamonu, Bartın ve Sinop'ta yaşanan seller Hükümetin ve rantıye sermaye sınıfların politikalarıyla yıkıma dönüştü. Zaten yıpranmış olan tarım ve hayvancılık ciddi yara aldı. Bütün bu gelişmeler demografik yer değiştirme ve yeni göçlerin habercisi.

Ercüment, pandemi şartları, yaşanan doğal afetler ve artan göç dalgası gibi Türkiye'nin gündemini meşgul eden önemli konulara değinmiş ve bu etmenlerin yaşanacak göç hareketlerine etkilerini kaleme almıştır.

Yeni Akit gazetesi yazarı Kenan Alpay (2021) da, Altındağ olayının yaşandığı tarihlerde Türkiye'nin gündeminde yer alan pandemi, orman yangınları, seller ve

medyada sıkça değinilen Afgan mülteciler konularına Altındağ olayı analizinde değinmektedir. Her ne kadar söz konusu olaylara muhalefetin gündem yaratma ve halkta korkuyu tetikleme amacı güderek katkıda bulunduğunu ifade ederek konunun iktidarı ilgilendiren kısımlarına değinmese de Türkiye genelinde yaşanan aynı dönemdeki konularla Altındağ olayları arasında ilişki kurmuş olması önem arz etmektedir.

Bazı değerlendirmelerde Türkiye'nin yakın tarihinde yaşadığı göç deneyimleri ele alınmış ve başka ülkelerin deneyimleriyle karşılaştırılmıştır. Örneğin, Karar Gazetesi'nden Mikdat Karaalioglu (2021, para.5) Almanya'nın göç deneyimi ile Türkiye'nin göç deneyimini kıyaslamıştır:

Avrupa'nın ve özellikle Almanya'nın yaşadığı örnekleri iyi analiz etmek bizim de işimize yarayabilir., Bizden daha uzun bir göçmen tecrübesi olan Avrupa'da hızla gelişen ırkçılığın ve aşırı sağın ana malzemesi de artan ulusal bilinç değil, yabancı nefretiydi. Avrupa'nın ve özellikle Almanya'nın yaşadığı örnekleri iyi analiz etmek bizim de işimize yarayabilir. Almanya hem sürekli mülteci alan bir ülke ve hem de bu ülkeye yasal yollarla gelen milyonlarca göçmen var. Elbette bu durum Türkiye ile birebir uyuşmuyor. Ancak Almanya'nın, yaşanan tüm sorunlara ve yapılan hatalara rağmen, yabancıları entegre etme yöntemini bizim de önyargısız olarak anlamaya çalışmamızda fayda var.

Cümleleriyle Altındağ Olayı'nın sonrasında çıkarılan genelge ile sorunu çözme noktasında ilerleme kaydedilmediğini belirterek iktidarın bu uygulamasını eleştirmiştir.

Türkiye'nin AB ile imzaladığı mutabakat ve göç politikaları da ulusal tarihi koşullar bağlamında yabancı düşmanlığını besleyen dinamikler arasında değerlendirilmiştir.

Medyascope'tan Ruşen Çakır, Türkiye-Avrupa Birliği Mutabakatı çerçevesinde değerlendirmede bulunmuştur. Çakır'ın konuya ilişkin değerlendirmesi mutabakatın ve mutabakatın konusu olan mültecilerin bir pazarlık konusu yapıldığına ilişkin fikri ileri sürmektedir.

Didem Danış (2021, para.14,16,18,20,22,24) ise AB ile Türkiye arasındaki mutabakatın tarihsel arka planına ilişkin önemli bir analiz yapmıştır. 2015 yazında Avrupalı ülkelerin Suriyeli mültecilerin ülke sınırlarından geçmesini engellemek için Türkiye ile mutabakat imzaladığı belirtilmiş ve mutabakata dair eleştirilerini sıralamıştır.

Mart 2016'da ünlü AB-Türkiye mutabakatı yapıldı. Bu mutabakata dair sayısız eleştiriler yaptık. Bunun uluslararası hukuk, etik, dış politika açısından ne kadar problemli olduğuna dair bizler de kapsamlı bir dosya hazırladık. Ama sonuç ortada. Mutabakatın temeli Avrupa'nın 1990'lardan beri yapmaya çalıştığı düzensiz göçle mücadeleyle dayanıyor. Ama bununla sınırlandırılmadı. Özetle Avrupa Türkiye'ye “düzensiz göçü engelleyin, aynı zamanda mültecilerin

Türkiye’de kalmasını sağlayın” dedi. Tabii hiçbir devlet bunu hemen kabul etmez. Bunun karşılığında çeşitli imkânlar vaat edildi ama bunlardan yalnızca bir tanesi hayata geçti. Türkiye’de kalacak mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanması için 3+3 milyar Euro’luk malî fon vaadi yerine getirildi. Fakat bu para da çok parça parça ve uluslararası kurumlar aracılığıyla verildi. Türkiye hükümeti bu paranın doğrudan kendi eline verilmesini istedi ama AB bunu yapmadı. Parayı mültecilere yönelik projeler uygulayacak kuruluşlara verdi. Bu da hükümetin hoşuna gitmedi... Türkiye çok uzun süre bu anlaşmayı imzalamadı. 2013 yılında imzaladıktan hemen sonra da uygulamadı ama 2015 yazındaki kriz olunca AB yoğun çabalar sonucu anlaşmanın uygulamaya girmesini sağladı.

Didem Danış ayrıca, Duvar Gazetesi’ne verdiği röportajda Altındağ olayından birkaç hafta önce medyada geniş yer bulan ana muhalefet partisi başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun ve diğer muhalefet partisi siyasetçilerinin mülteci karşıtı açıklamaları ile toplumu kışkırttıklarını ileri sürmektedir. Buna ek olarak da iktidarın göçmenlerin durumuna ilişkin tatmin edici hiçbir açıklama yapmamasının Altındağ’da yaşananlara sebep olduğunu iddia etmektedir. Danış, ayrıca Altındağ olayının yaşanmasından önce medyada sıklıkla yer bulan mülteci karşıtı söylem ve tutumların mültecileri halkın öfkesinin odağına yerleştirdiğini belirtmektedir. Didem Danış (2021, para.56):

Geçtiğimiz haftalarda mülteci karşıtı söylemler başlayana kadar toplumda zaten bu rahatsızlık vardı. Pandemi dönemiyle birlikte eşitsizliğin, yoksulluğun artması, Türkiye’nin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik kriz bu öfkeyi daha da artırmıştı. Ama siyasetçilerin bunu açık bir şekilde sosyal medyadan dile getiriyor olması toplumda var olan ama çok fazla kamusallaşmamış öfkenin serbest kalmasına sebep oldu. “Siyasetçiler konuşuyorsa biz de içimizdekini artık söyleyebiliriz” diye düşünmeye başladı insanlar.

değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu analiz, hükümetin sessiz kalması, muhalefetin mülteci karşıtı açıklamaları ve pandeminin olumsuz etkilerini harmanlayan kapsayıcı bir analiz olması bakımından önemlidir.

Evrensel Gazetesi’nden Ercüment Akdeniz (2021, para.5) de Türkiye’nin yakın geçmişinde yaşanan ve Altındağ olayına zemin hazırlayan olayları kaleme almıştır.

Altındağ’daki linç saldırılarını öncesiz ve sonrasız düşünemeyiz. “Sessiz İşgale Hayır, Ülkemde Mülteci İstemiyorum” kampanyasına bilerek ya da bilmeyerek destek veren herkes yangının büyümesine neden olmuştur. Daha vahimi, sağ ya da “sol” partilerin tabanlarındaki çok önemli bir kitlenin bu kampanyada birleşmiş olmasıdır. Süper Lig açılış maçında Beşiktaş tribünlerinden yükselen “Ülkemde Mülteci İstemiyorum” sloganı ise Altındağ vahametinin, onunla şekillenen şoven nefretin bitmediğini, ülke sathında devam ettiğini/ettirildiğini göstermektedir. Peki emekçiler kendilerini bu tehlikeden nasıl koruyacaklar? Yanlış olan “Ülkemde Mülteci İstemiyorum” sloganıdır. Doğru slogan ise “AKP’nin çarpık göç ve mülteci politikasını istemiyorum” olmalıdır.

Akdeniz, mültecilere yönelen öfkenin somut örneklerini sıralamış ve bu öfkeyi doğuran en önemli nedenin hükümetin göç politikası olduğunun altını çizmiştir.

Cumhuriyet Gazete'sinden Barış Doster (2021), mültecilerin, Türkiye'nin devlet kapasitesini aşacak ölçüde çoğalmasının, hem izlenen yanlış dış politikanın hem de ABD adına sorunlara müdahil olmanın neticesi olduğunu düşünmektedir. Hükümetin politikalarının irdelenmesi yabancı düşmanlığı sorununun çözümü için önemli bir basamak olacaktır.

Altındağ'da gerçekleşen linç girişimi sonrasında İçişleri Bakanlığı'nın bölgede Suriyeli mültecileri azaltmaya yönelik bir genelge yayınlandığı yukarıda belirtilmişti. Genelgenin yayınlanmasının ardından hükümet tarafından alınan bu karara pek çok eleştiri getirilmiştir. HaberTürk yazarı Fatih Altaylı (2021, para. 5-13) Altındağ olayının ardından alınan karara ilişkin değerlendirmesini şu şekilde yapmıştır:

Bu olaylardan sonra bir karar alınmış ve artık Ankara'ya göçmen sokulmayacakmış. Afgan veya Suriyeli fark etmez. Artık Ankara "Ensara ve muhacire" kapandı. Ankara için bunlar "Ensar ve muhacir" değil artık sadece yasadışı göçmen. Kapanmayı bırakın, mevcutlar da yakalanacak ve kayıtlı oldukları illere geri yollanacaklar. Kayıtsızlar ise muhtemelen başka illerde kayıt altına alınacaklar. Merkezi hükümet Bolu Belediye Başkanı'nın hayalini Ankara'da gerçekleştirecek anlayacağınız. Aslında Ankara'daki bu uygulama ile verilen mesaj çok ama çok kötü bir mesaj oldu. Bir sonraki adım bu göçmenleri CHP'li belediyelerin iş başında olduğu yerlere yollamak olabilir.

Didem Danış ise iktidarın göç politikasını değerlendirmiştir (2021, para.1):

Hem Ortadoğu politikaları hem de AB ile girdiği mutabakat neticesinde Suriyeli mültecilere açık kapı politikası uygulayan iktidar artan mülteci-karşıtı, ırkçı dalgayı dindirmeye niyetli görünmüyor. Zira kamuoyuna ne izlenecek yol haritası sunuluyor, ne de mültecilerin "maliyetinin" aslında AB'den gelen fonlarla karşılandığı açıklanıyor.

Dahası iktidarın göç politikasının belirsizlikle yönetildiği bu sebeple söylemlerinin ve politikalarının belirsizliği ortaya koyar nitelikte olduğu bazı değerlendirmelerde ifade edilmiştir. Bu değerlendirmelerden biri Didem Danış'a (2021, para.8) aittir: *"Türkiye'de göç politikası belirsizlikle yönetiliyor. Mültecilere kalıcı bir statü verilmiyor, örneğin Suriyeliler geçici koruma statüsüyle ne zaman ve nasıl biteceği belirsiz bir geçiciliğe hapsediliyorlar. Dolayısıyla her zaman hükümete mahkûm ediliyorlar."* Analizi ile Suriyeli mültecilerin misafir olarak adlandırılmalarının sebebinin de hükümetin belirsiz göç politikaları olduğu yazıda açıkça ifade edilmiştir.

Medyascope'tan Ruşen Çakır konuya dair değerlendirme yaparken iktidarın Suriye politikasına dair önemli tespitlerde bulunmuştur. Çakır'a göre Suriye Savaşı'nın ilk yıllarında hükümet Suriye'de Esat rejiminin yıkılacağını düşünerek hareket etmiştir. Duvar Gazetesi'ne verdiği röportajda Didem Danış (2021,para.12,14) da iktidarın Suriye Savaşı'na ilişkin beklentilerini şu şekilde açıklamıştır:

Suriye’deki siyasi kriz ve ardından 2013-14’te hız kazanan büyük Suriye göçünde Türkiye açık kapı politikası izledi...Esad’ın çok hızlı bir şekilde düşeceği ve Türkiye’ye sığınan kişilerin de ülkelerine döndükten sonra Türkiye ile gönül bağı koruyarak Türkiye’nin himayesinde kalacak bir kitleye dönüşeceği hesaplanıyordu. Esad’a karşı ayaklananlar ağırlıklı olarak Müslüman Kardeşler’di ve onlar da AKP’nin Ortadoğu siyasetinin önemli bir ayağıydı. Ama AKP iktidarının bu beklentisi gerçekleşmedi. Bununla beraber Suriye’deki savaş nedeniyle Türkiye’ye gelen mülteci sayısı hızla artmaya başladı.

Evrensel Gazetesi yazarı Ender İmrek (2021), Suriyeli mültecilerin sayısının fazlalığına değinerek mültecilerin ülkede bulunmasının esas sebebinin iktidarın neo-Osmanlıcı politikaları olduğunun altı çizilmiştir. Suriyeli mültecilerin sayılarının fazlalığı bazı değerlendirme yazılarında dikkate alınmıştır. T24’ten Zeynel Lüle (2021) de İmrek’in değerlendirmesine benzer şekilde ülkedeki Suriyeli mültecilerin sayısının 6 milyonu bulduğunu bu durumu da ülke vatandaşlarını mutsuz ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, iktidarın göç politikasının olmamasının ülkede yabancı düşmanlığını artırdığını ifade etmiştir.

Hem Lüle hem de Danış iktidarın bir göçmen politikasının olmadığına, göç sürecinin belirsizlikle yönetildiğine işaret etmişlerdir. Fakat Danış bu durumun sebeplerini küresel ve ulusal boyutta yaşananlarla açıklarken Lüle mültecilerin artan sayısına vurgu yapmıştır.

Mültecilere yönelik şiddet sorunu küresel bir sorundur. Dolayısıyla sorunun çözümü için küresel ve bölgesel iş birlikleri gereklidir. Mültecilere yönelik şiddet konusunda alınması gereken kararların uluslararası düzlemde olması gerektiğinin altı birkaç değerlendirmede çizilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi’nden Barış Doster (2021), Altındağ olayını değerlendirirken yabancı düşmanlığı sorununun çözümü için emperyalizmle mücadele etmek adına bölgesel iş birliklerinin güçlendirmekten geçtiğini ifade etmektedir. Mevcut sorunun çözümünde küresel ve bölgesel düzeydeki gelişmelerin önemine vurgu yapması ve soyut düzeyde de kalsa bir çözüm yolu sunması bakımından önemli görülmektedir.

İktidarın politikalarının ülkenin genel olarak siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısal ilişkilerini etkilediği savunulmaktadır. Bu konuda en genel ve kapsamlı değerlendirmeyi kaleme alan Ercüment Akdeniz’in analizi ile olayın ulusal boyutuna ilişkin bölümü sona erecektir. Ercüment Akdeniz (2021, para 6):

Türkiye’de tek adam yönetiminin baskıcı, yasakçı tutumu nedeniyle halk taleplerini meydanlarda dile getirme konusunda zorlanmaktadır. Burjuva siyasi muhalefet ve bürokratik sendikal anlayışlar da kitle hareketini geri çekmektedir. Bu durum AKP’nin çarpık ve fırsatçı göç politikalarına karşı mücadeleyi de sekteye uğratmakta, saptırmaktadır. Örneğin, Türkiye halkını ve mültecileri çift taraflı mağdur eden “Geri Kabul Anlaşması” gibi kararlara karşı demokratik

eylemler yapmak varken, burjuva muhalefet bundan kaçınmaktadır. Bu sakat anlayış kolay olana sarılmakta, konfora kaçarak mültecileri hedefe koymaktadır. İşçi sınıfı ve emekçiler bu anlayışa destek vermemelidir. Bugün ihtiyaç olan şey AKP ve sermaye iktidarına karşı her alanda talepler etrafında birleşik bir mücadelenin örgütlenmesidir. Türkiye'nin "göçmen deposu" olmaması, mülteciler için yarı açık cezaevine dönüşmemesi ve ayrımsız bütün emekçiler için insanca çalışma koşullarının sağlanması bu taleplerin bir parçası olmalıdır. Örgütlü halk sermayeye, ırkçılığa ve şovenizme karşı panzehirdir. Altındağ korku filminden çıkarılması gereken derslerden biri de budur.

4.1.3 Yerel Bağlamı Göz Önüne Alan Değerlendirmeler

Altındağ Olayı'na ilişkin incelenen değerlendirmelerde genellikle olayın yerel boyutuna değinilmediği görülmüştür. Öte yandan, aşağıda örnekleri verilecek olan bazı gazeteciler Altındağ özelinde konuya dair değerlendirmelerde bulunmuştur.

BirGün Gazetesi yazarı Tarık Şengül (2021, para.4-5) Altındağ'ın bugünkü durumunu değerlendirmektedir.

İlçe, kent içindeki merkezi konumuna karşın çok uzun bir süredir Ankara'nın en az gelişmiş bölgelerinden biridir! Orta sınıfını yıllar önce kaybeden Altındağ'ın, uzunca bir süredir nüfusu da azalıyor. İlçe sınırları içinde yer alan bir zamanların ihtişamlı Dışkapı-Ulus-Anafartalar'dan Çıkrıkçılar Yokuşu'na uzanan ticaret aksı artık tanınmayacak halde! Türkiye'de mobilya üretiminin doğduğu mekân Siteler ölmesede hasta yatağında! İlçenin yaşadığı gerileme, konut ve taşınmaz fiyatlarında da kendini gösteriyor. Bu yüzden Ankara'ya gelen göçmen ve mültecilerin de uzunca bir süredir yığıldığı yer haline geldi. O nedenle de patlama Altındağ'da oldu.

Şengül'ün değerlendirmesine baktığımızda Altındağ olayının yaşandığı tarihlerde bölgenin genel durumuna dair bilgiler edinilebilmektedir.

Fakat Altındağ olayı hakkındaki en kapsamlı değerlendirmeyi T24 Gazetesi yazarı Gökçer Tahincioğlu yapmıştır. Tahincioğlu, hem T24 Gazetesindeki yazısında hem de Vakayiname adı verilen podcastine verdiği röportajda Altındağ'daki IŞİD yapılanmasından söz etmektedir. Altındağ olayını değerlendirilirken çoğunlukla görmezden gelinen Altındağ'ın tarihi ile ilgili bu konuya dair önemli bilgiler vermektedir. Tahincioğlu (2021, para.13) yazısında Altındağ ve Suriye arasındaki insan trafiğinden söz etmektedir: "Altındağ'dan insanlar Suriye'deki yıkıma ortak olmaya başlarken, kaçan Suriyeliler de Altındağ'ı keşfetti. Altındağ'ın bazı yerlileri Suriye'deydi ve onlar Suriye'de olduğu için Suriyeliler mahalleye geliyordu." Tahincioğlu, Altındağ'da yaşayan yerleşik halkın ve IŞİD'in arasındaki bağlantıya ışık tutmaktadır. Tahincioğlu, Suriye Savaşı'nın ilk yıllarında, Altındağ'da IŞİD'in Türkiye

hücrelerinin örgütlenmekte olduğunu ve Altındağ'da yaşayan yerli halkın, para kazanmak için Suriye'ye savaşmaya gidip geri döndüklerini belirtmiştir.

Ek olarak Tahincioğlu (2021, para. 14, 20) yukarıda temas edilen bölgenin kentsel dönüşüm sürecine de değinmektedir:

O yıllarda Ankara'nın göbeğindeki Altındağ'ın merkez mahalleleri Hacıbayram, Önder, Battalgazi'deki binaların büyük bölümü kentsel dönüşümüne sokulmuş, evlerin bir kısmı yıkılmıştı. Hükümetin açık kapı politikasından dolayı akın akın Türkiye'ye gelen Suriyelilere, buradaki yıkık dökük evler fahiş fiyatlara kiralandı... Mahallenin tek okulu bile kentsel dönüşümüne sokulmuş, çocuklarını uzaktaki okullara göndermek zorunda kalan Altındağ'ın yerlisi, Türk, Kürt, Roman aileler mahalleleri terk etmeye başlamıştı. Terk edilen yerlerin Suriyelilere kiralanmasında kimse sakınca görmedi. Altındağ'ın merkez mahalleleri evet Halep gibiydi artık. Birkaç yılda dönüşmüştü.

Tahincioğlu'nun da yazısında ifade ettiği üzere bölgeden Suriye'ye para karşılığı savaşmak için giden insanlar sebebiyle Suriye'den göç eden insanların Altındağ'a yerleşme sebeplerinden en önemlisi belki de bölgeye aşina olmalarıdır. Bu durum bölgede sayıları ve görünürlükleri artan Suriyeli mültecileri ve bu mültecilerin yerel halkla aralarındaki artan gerilimlerin anlamlandırılmasında önemli görülmektedir.

Kentsel dönüşümün yerleşiklerin bölgeden ayrılma kararı üzerindeki etkisine örnek vermek gerekirse T24 Gazetesi köşe yazarı Gökçer Tahincioğlu'nun 2021 tarihli yazısında Altındağ'da kentsel dönüşümüne sokulan okullardan birinin kapanmasının yerleşik halkın bölgeden taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Ek olarak, Vakayiname adlı programa röportaj veren Tahincioğlu Altındağ'ın yoksul kesimlerin oturduğu bir bölge olduğuna, kentsel dönüşümüne sokulmuş olmasına değinmiştir ve aslında bölgedeki organize sanayi bölgesinin ve esnafların Suriyelilerin ilçede yaşamasından ekonomik anlamda memnuniyet duyduklarını belirtmiştir.

Evrensel Gazetesi yazarı Ercüment Akdeniz (2021, para. 4) ise yazısında Altındağ'ın iç göçlerle oluşmuş bir mahalle olmasına değinmektedir:

Hüseyingazi, Örnek, Barbaros gibi Altındağ'ın yoksul mahalleleri, aslında iç göçle oluşmuş mahalleler. Çoğunlukla iç Anadolu'nun taşra kent, kasaba ve kırlarından gelen ailelerin yerleştiği ve Ankara burjuvazisi tarafından ucuz emek deposu olarak görülen bir yerleşim biriminden söz ediyoruz. Roman, Kürt ve son dönemde Suriyelilerin yoğun yaşadığı bu mahalleler Ankara Mobilyacılar Sanayi Sitesi'nin emek deposudur.

Bu analiz Suriyeli mültecilerle Altındağ arasındaki tarihsel ve yapısal geri planı anlamak ve yaşanan linç girişimini anlamlandırmak açısından önemlidir. Benzer şekilde Suriyeli mültecilerin Altındağ'da artan sayısına dikkat çeken T24'ten Gökçer

Tahincioğlu zaman içinde değişen Altındağ'ın yapısal dinamiklerine ilişkin değerlendirmede bulunmuştur.

T24 Gazetesi yazarı Tolga Şardan Altındağ olayını değerlendirirken bölgede yaşayan insanların düşük gelirli olduklarının altını çizerek ülkeye gelen mültecilerin Altındağ'a yerleşerek sayılarının zaman içerisinde hızla arttığından söz etmektedir. Aynı zamanda bölgeye yerleşen mültecilerin çoğunun kaydının tutulmadığını bu sebeple terör örgütü bağlantılı kişilerin dahi bölgeye rahatça yerleştiğini ifade etmiştir. Şardan Suriyeli mültecilerin gettolaştığını öne sürmüştür.

Duvar Gazetesi'nde Altındağ Olayına ilişkin değerlendirmede bulunan Didem Danış (2021, para.40):

Türkiye'deki göçmenlerin büyük bir kısmı kent yoksullarının yaşadığı mahallelerde emek ve konut piyasasına katılıyor. Göçmenler, kendilerinden önce yine göçle gelmiş ama o ülkenin vatandaşı olan alt sınıflarla bir arada yaşıyor. Bu durum da yerli işçi sınıfının koşullarını daha da ağırlaştırıyor. Zorunlu göçle gelmiş, hiçbir şeyi olmayan ve her şeyi kabul etmeye mecbur bir topluluğu kendisine rakip ve hatta bir tehdit olarak görüyor. Hele bir de ekonomik kriz durumunda kendisi deklase olurken, yeni gelenlerin kendisiyle eşitlenmesine dair işaretler görünce, tepki daha da artıyor.

Olayı bütüncül bir bakış açısıyla ele almayı başaran Evrensel Ercüment Akdeniz (2021, para.4) linç girişimi olayının neden Altındağ'da gerçekleştiğine ilişkin yapısal bir değerlendirmede bulunmuştur.

...örgütsüz, sendikası, en dipte yarıştıran ve rekabete zorlanan emekçiler, çarpık kentleşme ve gettolaşmanın da etkisiyle Altındağ'da ırkçı-şoven kışkırtmaların hedefi haline geldiler. En alttakilerden oluşan ve en alttakilerin birbirine düşürüldüğü mahallelerin öyküsüdür Altındağ. O sadece Ankara'nın değil bütün bir memleketin resmidir.

Yukarıdaki kesitte de görüldüğü üzere Altındağ'da yaşayan insanların sosyal konumları ve ekonomik durumlarının yabancı düşmanı tutum ve davranışlarının ana nedeni olduğu düşünülmektedir. Sınırlı iş imkanları için rekabet etmek zorunda kalan Suriyeli mülteciler ve Altındağlı yerleşikler arasında gerilimin oluşması doğal karşılanmaktadır. Aynı şekilde T24 Gazetesi'nden Zeynel Lüle de mültecilerin sermaye sahipleri için ucuz ve sosyal haklardan mahrum iş gücü yani kazanç olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Altındağ'ın ideolojik yapısal özelliklerine dikkat çeken değerlendirmeler bulunmaktadır. Medyascope'tan Berk Esen değerlendirmesinde Altındağ'da yaşayan insanların muhafazakar ve milliyetçi olduğundan, son seçimlerde ilçede iktidar partisine %65'e yakın oy çıktığından söz etmektedir. Karar Gazetesi'nden Yıldırım Oğur (2021,para.66) da Altındağ'ın yerleşiklerinin muhafazakar ve milliyetçi yapısına dikkat

çekmektedir. “... Altındağ’da AK Parti; 7 Haziran 2015’de yüzde 54, 1 Kasım 2015’de yüzde 63, 2017 referandumunda yüzde 63, Cumhurbaşkanlığı seçiminde yüzde 65 ve son yerel seçimlerde yüzde 64 destek görmüş.” Dolayısıyla, Cumhuriyet Gazetesi’nden Miyase İlknur’un yaptığı değerlendirmede çıkardığı sonuç yerinde bulunmaktadır. İlknur’a göre Altındağ’da yaşanan yabancı düşmanı karşıtı eyleme katılanlar AKP seçmenidir. Mültecilerin CHP seçmeni olduğu düşünülen laik kesimin ve beyaz Türklerin yaşadıkları mahallelerde yaşama imkanları olmadığı, onlarla iş imkanları için rekabet halinde olmalarının mümkün olmadığı ve gündelik hayatta kamusal yerlerde karşılaşma imkanları az olduğu için ırkçı olarak değerlendirilen grubun iktidar partisinin seçmeni olduğu belirtilmiştir.

Sadece alt sınıfların ve muhafazakar/ milliyetçi yerleşiklerin Suriyeli mültecilere tepkili olduklarını düşünmek ise yanıltıcı olacaktır. Sadece alt sınıflarda değil orta sınıftan ve seküler kesimden insanların da yabancı düşmanlığı beslemesini ise Danış (2021, para.42) şöyle açıklamaktadır:

Türkiye’deki mülteci düşmanlığını özellikle sosyal medyada köpürtenler kesinlikle orta ve üst sınıflar. Bunun sebebi de mültecilerin varlığı değil, Türkiye’nin aşırı otoriterleşmiş siyasi ortamı ve ağır bir şekilde baskılanan ifade özgürlüğü. Bu kesimlerde mesela son yangınlar sırasında da haklı olarak çok ciddi bir öfke ve üzüntü birikti. Bu gibi durumlarda esas muhatabına yönlendiremedikleri tepkilerini, bedel ödemeyecekleri bir yöne, mülteci düşmanlığına yöneltiyorlar. Dolayısıyla bu kesimlerin öfkesinin altında mültecilerden çok hükümete yönelik bir tepki olduğunu düşünüyorum.

Mültecilere yönelen tepkinin analiz edildiği bir diğer değerlendirme ise Birgün Gazetesi’nden Tarık Şengül’e (2021, para.4, 6) aittir:

İlçenin yaşadığı gerileme, konut ve taşınmaz fiyatlarında da kendini gösteriyor. Bu yüzden Ankara’ya gelen göçmen ve mültecilerin de uzunca bir süredir yığıldığı yer haline geldi. O nedenle de patlama Altındağ’da oldu... Bugün karşı karşıya olunan ciddi çıkmazlar ve sorunlar karşısında kaygılı kesimler çalınan mutluluklarının sorumlusunu ararken, kolay hedeflerden birinin mülteciler olduğunu anlamış bulunuyoruz! Orta sınıf yanında bu ülkenin işsiz kesimleri, dışlananları ve lümpen proletaryası da mutluluğunu çalının mülteciler olduğuna inanmış görünüyor!

Medyascope haber kanalındaki Bekir Ağırır ile Söyleşi programında Kadri Gürsel’e ait bir değerlendirme yer almaktadır. Değerlendirmeye göre Suriyeli mültecilere karşı tepki iktidar partisinin tabanında fazladır. Bu insanlar yaşadıkları yerlerde iş imkanları sebebiyle rekabete girdikleri için Suriyeli mültecilere tepkililerdir. Fakat habere göre Gürsel bu yoksul ve iktidar partisinin tabanına ait olan kesim seslerini sosyal medyadan duyuramamaktadır. Sosyal medyadan seslerini duyurabilenler gündelik hayatlarında mülteciler ile temasları çok olmayan ama Suriyeli mültecilerden

rahatsız olanlardır. Bu sebeple Suriyeli mülteci karşıtı tepkilerin sadece orta sınıflarda görüldüğü gerçek değildir. Mülteci karşıtı tepkilerin sadece toplumun bir kesiminde görüldüğü algısı yabancı düşmanlığına sebep olan dinamiklerin eksik bir şekilde incelenmesi, başka sebeplerle yabancı karşıtı tavır ve tutumları olan kesimin görmezden gelinmesi anlamına gelmektedir. Mevcut sorunun çözümünü bulmak için ona sebep olan her bileşenin değerlendirilmesi gerekmektedir.

4.1.4 Ekonomik ve Toplumsal Yapısal Faktörleri Dikkate Alan Değerlendirmeler

Bu bölümde, Altındağ Olayı'nın ekonomik ve sınıfsal boyutuna ışık tutan değerlendirmeler yer almaktadır.

Evrensel Gazetesi'nden Ender İmrek (2021, para.14): “Sermaye kesimlerinin ucuz işgücü olarak bu içeriye akından oldukça memnun oldukları görülürken, devasa bir boyut kazanan işsizler ordusu öfkesini sermayeye ve onun arkasındaki hükümete yöneltmek yerine göçmenlere yöneltiyor.” İfadelerini kullanarak yabancı düşmanlığını besleyen ekonomik dinamiklere değinmiştir. Birgün Gazetesi yazarı Tarık Şengül tarafından, ülkenin hem alt sınıfların hem orta sınıfların yabancı düşmanlığının görünüşleri ve ekonomik gerekçeleri ele alınmıştır.

T24'ten Zeynel Lüle iktidarın belirli bir göçmen politikasının olmadığına altını çizerek bu durumun Suriyeli mültecileri güvencesiz işlerde, az ücret karşılığında çalışmaya mecbur bıraktığını öne sürmektedir. İşverenlerin mültecileri istihdam etmeyi tercih ettiğinde ise yerleşik halkın mültecilere karşı bir tavır takınmasına sebep olduğu iddia edilmiştir. Benzer şekilde, Didem Danış (2021, para.2): “Alt sınıflarda günden güne artan yoksulluğa, orta ve üst sınıflarda iktidarın otoriterleşen uygulamalarına karşı biriken öfke ise hedef değiştirerek ve ırkçılık zırhına bürünerek göçmenlere yöneliyor.” Değerlendirmesinde bulunmaktadır. Suriyeli mültecilerin kayıtsız olarak çalışmaları onların karanlık işler çevirdiği inancını doğurmaktadır (Uluslararası Kriz Grubu, 2018).

Duvar Gazetesi'nden İrfan Aktaş'a röportaj veren Didem Danış Soğuk Savaş sonrası Avrupalı devletlerin göç politikalarının değişimine ilişkin bir değerlendirmede bulunmaktadır: Danış'a (2021, para.54) göre:

Bu krize elbette neo-liberalizmin de büyük katkısı var. Avrupalı devletler bir yandan göçmen istemiyor olsa da tıpkı Türkiye gibi ucuz iş gücüne de sonuna kadar açıklar. Düzensiz göç devletlerin, sermayenin hayallerini gerçekleştirmelerini sağlıyor. En zor işleri en düşük ücrete yapmaya hazır, güvencesiz, yedek işçi ordusunu emirlerine amade hale getiriyor. Afganistan,

Irak ve Suriye'deki durum iyileşmeden, kaynak sebepler yok olmadan, siz her yere duvarlar da örseniz bu göç gelmeye devam edecek. Dolayısıyla küresel eşitsizlikler, yoksulluk, çatışmalar konusunda küresel bir iş birliği yaparak bu göçe kaynaklık eden ülkelerdeki durumun iyileştirilmesi için çaba harcamak gerekiyor.

Danış'ın söylemlerine benzer şekilde Gökçer Tahincioğlu da Vakayiname adı verilen podcast'e neoliberalizm ve Avrupa ülkelerinin göçmenlere karşı ikiyüzlü tutumunu eleştirmiştir.

Evrensel Gazetesi yazarı Ercüment Akdeniz'e göre yabancı düşmanlığını doğuran yapısal sebeplere karşı mücadele etmek için işçi sınıfının ortak örgütlenmesi gerekmektedir. Yabancılarla yönelen şiddet olaylarının küresel düzeyde gerçekleştiğinin altını çizen Akdeniz (2021, para.8) şu ifadeleri kullanmıştır:

Sonuç olarak, Altındağ'dakine benzer linç girişimleri, mültecilere yönelen şiddet sadece bizim sınırlarımız içinde değil küresel bir hadise olarak yaşanıyor. Uluslararası işçi sınıfının bir parçası olarak Türkiye işçi sınıfı ve onun siyasal temsilcileri olan sosyalistler “Yeni Göç Rejimine” ve kısıktırılan yabancı düşmanlığına karşı ortak hak mücadelesini ve ortak örgütlenmeyi savunmak zorundadır. Burada din, dil, ırk, milliyet ayrımına yer yoktur.

Sorunun çözümü için sınıfsal bir öneri getiren Ercüment, sorunun yapısal olarak tamamen çözülmesi adına yararlı bir değerlendirmede bulunmuştur. Aydemir Güler (2021, para.5) ise yazısında hem iktidarın hem de muhalefetin Türk toplumunda yabancı düşmanlığını besleyen sebepleri diğer yazılara kıyasla daha derinlemesine analiz etmektedir.

Bana sorarsanız, toplumsal gelişmeleri anlamamanın anahtarı ekonomi politiktedir. AKP merkezli iktidar ile CHP merkezli muhalefet birlikte muazzam bir işlev görüyorlar. İktidar sermayeyi kolluyor, muhalefet emekçileri “yaratmakla kalmamış, göçmenlerin çıktıkları ve gitmek istedikleri ülkelerin siyasetine müdahale gücü kazanmaya oynamıştır.

Güler'e benzer şekilde, Evrensel Gazetesi'nden Yusuf Karadağ Altındağ Olayı sonrasında iktidarın ve muhalefetin sağduyu çağrılarını eleştirmiş ve Altındağ Olayı'na sebep olanların politikalarıyla iktidarın ve bu politikalarla nemalanan muhalefetin söylemleri olduğunu belirtmiştir.

4.2 Göçün Güvenlikleştirilmesini Eleştiren Değerlendirmeler

Yukarıda göçün güvenlikleştirilmesi ile ilgili bölümde, göçün ulus devlet bakış açısından ele alındığında ulusal güvenliğe bir tehdit, güvenlik sorunu olarak algılandığı belirtilmiştir. Güvenlik sorunu haline getirilen göçün politize edilerek iç siyasete konu edildiği ve dışsallaştırıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu bölümde yer alan eksik ve

hatalı değerlendirmelerin yanı sıra göçe bir güvenlik sorunu olarak yaklaşmayan değerlendirmeler de bulunmaktadır.

Örneğin, Altındağ Olayı’nın ardından İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Altındağ genelgesine ilişkin Ercüment Akdeniz, (2021, para. 13-15) önemli eleştirilerde bulunmuştur.

Acaba İçişleri Bakanlığının son genelgesi linç girişimlerine cesaret veren bir genelge midir yoksa linç eğilimini caydıran bir genelge mi? Ne yazık ki emareler birincisine işaret... Genelgenin bir absürt yanı da şu: İnsani bir sorun olan göç konusunda karar alıcılar ne gariptir ki hep “güvenlikle” ilgili devlet kurumları! Örneğin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı genelgeye dahil bile değil! Mülteci dernekleri, göç toplulukları, sendikalar, üniversiteler, bilim insanları, eğitim ve sağlık kurumları da sürece dahil değil. BM ise yine ortalarda yok!

Cümleleriyle yabancı düşmanlığının somut bir örneği olan Altındağ Olayı’nın ardından Akdeniz, çözüm olarak sunulan genelgenin, sorunu meydana getiren ana sebeplerden biri olan göçün güvenlikleştirilmesi sorununu destekler nitelikte olduğunu gözler önüne sermiştir.

T24’ten Zeynel Lüle (2021, para.6) göç konusunu sadece ırkçılık ve hoşgörü ekseninde tartışmanın sorunların çözümünü engelleyen bir tutum olduğunu düşünmektedir. Yabancı düşmanlığının sebeplerini analiz etmek adına ise şu söylemlerde bulunmuştur:

Yabancı, soru işaretleriyle dolu “şüpheli” bir varlık olarak görülüyor. Yabancı ilk başta, tehdit ve “öteki” olarak algılanır. Yerleşik yabancı, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak 'uyum' politikaları oluşturulmadıka ve yabancıların buna uyumu sağlanmadıkça ülkenin alışkanlıklarını yıkma niyetinde ve çabasında olan düşman bir güçle eş anlam kazanır.

4.2.1 Göçün Dışsallaştırılması

İncelenen örneklerde bazı yazarların göçü dışsallaştırılması ile ilgili yerinde tespitlerde bulundukları görölmüştür.

Örneğin, Didem Danış (2021, para.24), Altındağ Olaylarını incelediği makalesinde AB’nin göçü nasıl dışsallaştırdığına ilişkin görüşlerini “*AB son 30 yıldır düzensiz göçü dışsallaştırmaya çalışıyor. Bu göçün kontrolünü AB dışındaki ülkelerle iş birliği yaparak yürütmeye çalışıyor. Bunun en önemli ayaklarından bir tanesi de geri kabul anlaşmaları.*” Değerlendirmesinde bulunarak geri kabul anlaşmalarının dışsallaştırma politikalarının somut uygulaması olduğunu belirtmiştir.

Bir başka analizde Ercüment Akdeniz (2021, para. 3), göçü dışsallaştırıp sorun haline getirmenin yabancı düşmanlığı ile mücadelede ve muhtemel çözüm önerilerinin bulunmasında sorun yarattığını göstermektedir:

...Dolayısıyla göç olgusu, bizim dışımızda bize doğru gelen bir sorun olmanın ötesinde bizlerin de içinde olduğu, kapitalizme özgü sınıf çelişki ve çatışmalarından kaynaklanan ve sürekli devinim halinde olan bir sorun. Çözüm tartışmaları bu diyalektik bütünlükten koptukça, ülkemizdeki mültecileri de dışsallaştırıyor ve çıkış yolu bulanıklaşıyor.

Medyada mülteci temsili suçu tarihi, ekonomik ve siyasi yapılardan mültecilere kaydırmaktadır (Holmes & Castaneda, 2016). Nitekim, Birgün Gazetesi'nden Melih Pekdemir, yazısında Suriyeli mültecilerin Türkiye'de olmalarının sebebinin kendileri olmadığını, bu konuda suçlu olmadıklarını bu sebeple de cezalandırılmayacaklarını kaleme almıştır.

4.3 Suriyeli Mültecilerin Eylemliliklerini Gözeten Değerlendirmeler

Mülteciler basında ve siyasilerin söylemlerinde kurban, mazlum veya toplumun birlik ve bütünlüğüne bir tehdit şeklinde temsil edilmektedir. Bu durumun sonucu olarak da mültecilerin hakları ve farklı ihtiyaçları karşılanamamaktadır. Altındağ Olayı analizlerinin bir kısmı Suriyeli mültecileri pasifize eden ifadeler kullanmışlarsa da bazı analizlerde mültecilerin eylemliliklerine ve farklılıklarına dikkat çekilmiştir. Örneğin, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin pasifize edilmesini eleştiren Didem Danış (2021, para.48):

Bugünden itibaren Türkiye'deki hiçbir Suriyeli veya başka bir mülteci kendini güvende hissetmeyecek. Mülteciler her an saldırıya uğrayabileceklerini gördüğü için artık iyice görünmez olmaya çalışacak. Bu durum da onları kendi grupları içine kapanmaya ve bir tür gettolaşmaya sürükleyecek... Her yerde farklı deneyimler yaşanıyor. Sınıfsal ortaklıktan gelen bir dayanışma ve birbirine yardım etme kültürünün olduğu yerler de var ama gruplar arası gerilimlerin yüksek olduğu yerler de. Türkiye vatandaşları istiyor ki, mülteciler olacaksa da gözümüze görünmesinler, kamusal alana çıkmasınlar. Parklar, okullar gibi kamusal alanlardaki karşılaşmalar oldukça sıkıntılı geçiyor.

Cümlelerine yer vererek Danış, mültecileri pasifize eden tutumlara ışık tutmaktadır. Aynı zamanda mültecilerin pasifize edildiklerinde, çatışmadan kurtulmak amacıyla kamusal alanda görünmez olmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bu durumun sorunlu davranışı yeniden üreteceği ve yabancı düşmanlığı sorununa çözüm bulmayı güçleştireceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 9

SONUÇ

Çalışmada Ankara Altındağ'da meydana gelen ve bir kişinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan kavgadan sonra yaşanan şiddet ve linç girişimi olayı çeşitli gazeteci ve akademisyenler tarafından değerlendirilmiştir. Farklı platformlarda farklı çizgileri olan gazete ve videolarda Altındağ Olayı'nın değerlendirildiği görülmüştür.

Göç olgusu, günümüzde ülkelerin gündemlerinde sıklıkla yer alan konuların başında gelmektedir. Göç sürecinin karmaşık, çok boyutlu ve bağlamsal karakteri göçün bir sorun olarak görülmesine ve bu sorunun uygun politikalarla çözülmesi hususunda tartışmalara sebep olmaktadır. Göçe ve göçmenlere ilişkin sorunlar etraflıca irdelenmediğinde sorunların kaynağı göçmenler olarak görülmektedir. Bu durum, yabancı düşmanlığının ve ırkçılığın yükselmesine sebep olmaktadır. Bu sebeple çalışmada, yabancı düşmanlığının varabileceği noktaların güncel bir örneğini teşkil eden Altındağ olayı örnek olarak seçilmiştir.

Altındağ olayının ardından özellikle ana akım medyada yer alan analizlerin kamuoyunun tavır ve tutumlarını etkileme gücünü barındırdığı düşünülmektedir. Ele alınan incelemelerde Altındağ Olayının genellikle eksik veya yanlış değerlendirildiği düşünülmektedir. İncelemelerde yapılan bu hatalar 3 genel kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler sırasıyla; tarihsel gelişmelerin ve yapısal özelliklerin göz ardı edilmesi, göçe ev sahibi ülke bakış açısından yaklaşılması ve mültecilerin pasifize edilmesidir.

Göçe ilişkin bir konu değerlendirilirken küresel boyutta yaşanan küreselleşme, ulaşım ve iletişim imkanlarının kolaylaşması, kapitalizm gibi gelişmelerin göçe etkisini göz ardı etmemek gerekmektedir. Küreselleşme ve ulus devletlere dayalı küresel sistemin ve neo-liberal politikaların yaygınlaşmasının göçe ve göçmenlere ilişkin bakışı şekillendirdiği düşünülmektedir. Neo-liberalizm neticesinde, malların, sermayenin ve fikirlerin serbest dolaşımının yaygınlaşması fakat insanların ülkeler arası hareketliliğinin sınırlandırılmak istenmesi günümüzün göçe ilişkin sorunlarının başında gelmektedir. Altındağ Olayı özelinde ise benzer şekilde, olayı ele alan değerlendirmelerde küresel ölçekteki gelişmeleri ele alan değerlendirmeler olsa da çoğunlukla bu gelişmeler ve yapısal özellikler “normal” ve “doğal” varsayılarak dikkate alınmamıştır.

Bunun yanında, ulusal boyutta yaşanan Suriyeli mültecilerin ülkede bulunma süreleri ve statüleri, ülkenin siyasi, ekonomik ve toplumsal dinamikleri ve ülkede yaşanan güncel olaylar gibi gelişmelerin göçe etkileri irdelenmelidir. İncelenen değerlendirmelerde, iktidarın AB ile yaptığı mutabakat ve uyguladığı açık kapı politikası, yaklaşan seçim süreci sebebiyle yaygınlaşan popülist söylemler, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizin yabancı düşmanlığına etkileri, olayın yaşandığı dönemde meydana gelen doğal afetlerin etkileri ve Afganlı düzensiz göçmenlerin ülke sınırlarından geçme haberleri Altındağ Olayları değerlendirmelerinde yer almaktadır.

Yabancı düşmanlığı sorununa köklü ve kalıcı bir çözüm üretebilmek için olayın meydana geldiği Altındağ'ın tarihine ve yapısal özelliklerine bakılması gerekmektedir. Altındağ'da yaşayanların sosyo-ekonomik durumları, ideolojik yapısı gibi etmenlerin Suriyeli mültecilere karşı tavır ve tutumuna etkileri irdelenmelidir. İncelenen değerlendirmelerin çoğunda yerel bağlamın dikkate alınmadığı görülmüştür. Altındağ'ın yapısal ve tarihsel özelliklerini dikkate alan değerlendirmelerde ilçenin konumuna, iş piyasasına yakın olmasına, Suriye ile tarihsel bağına, toplumsal özelliklerine ve durumun Suriyeli mültecilerin bölgeye yerleşmesindeki etkisine değinilmiştir. Altındağ, merkezi bir konumda bulunması ve Siteler gibi önemli iş piyasasına yakınlığı ve bölgedeki yerel vatandaşların Suriye Savaşı ile olan ilişkisi sebebiyle Suriyeli mültecilerin yerleşmeyi seçtiği bir ilçedir. Bölgede Türkiye'nin yoksul kesimi ile birlikte yaşamlarını sürdürmektedirler. Bir arada yaşamalarının ve iş konusundaki rekabetin bir getirisi olarak sıklıkla karşılaşmaları iki grup arasında zaman zaman çatışmalara neden olmaktadır. Bu çatışmaların Altındağ Olayı'nda ne derece vahim boyutlara ulaşabileceği gözler önüne serilmiştir.

Altındağ Olayı değerlendirilirken yapılan bir diğer büyük hata, göçe ulus devlet perspektifinden bakılmasıdır. Göçün güvenlikleştirilmesi siyasallaştırılmasına sebep olmaktadır. Bir sorun haline getirilen göç olgusu çözüm önerileri üretilmesi gerektiği düşünülerek siyasilerin gündemlerinde yer almaktadır. Mevcut hükümete göre kendini farklı konumlandıran kişiler göç konusuna ilişkin konuları da bu doğrultuda yorumlamaktadır. Yapılan Altındağ değerlendirmelerinde, yorumcuların iktidara karşı duruşunun analizlerine etki ettiği görülmüştür. İktidara karşı genel olarak muhalif bir konumda bulunanlar, Altındağ Olayı'nı sadece iktidarın politikalarını eleştirerek değerlendirmişlerdir. İktidarın AB ile 2016 yılında imzaladığı mutabakat, belirsiz göç politikaları, toplumu muhafazakarlaştırma ve oy elde etmeye çalışma söylemlerinin değerlendirmelerde sıklıkla yer aldığı görülmüştür. Öte yandan, iktidar yanlısı

pozisyonda bulunan yorumcular, Altındağ Olayı'nı muhalefetten siyasi figürlerin söylemleri, dış güçlerin propagandası ve iktidarın politikalarının zor durumda kalan insanlara kucak açmayı amaçlaması gibi ana temalar üzerinden değerlendirmektedir.

Belirli coğrafi sınırlara sahip ulus devletler, bu sınırlardan kimlerin geçeceğini belirleme yetkisine sahiptir. Küreselleşme ile beraber küresel siyasi ve toplumsal konularda giderek artan şekilde söz sahibi olan uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve medya, ulus devletleri dengeleyici bir güç olarak ortaya çıksalar da özellikle göç konusunda ulus devletler otoritelerini paylaşmamaktadır. Devletler, göçü dışsallaştırıcı pratikler uygulamaktadır. Bunlardan en sık uygulananları sınırların askeri ekipmanlarla donatılması, sınırlayıcı göç ve vize politikaları ve geri itme uygulamalarıdır. Altındağ Olayı değerlendirmeleri özelinde de sıklıkla mültecilerin ülkeden gönderilmesi gerektiği, ülke sınırlarının yeni mültecilere kapatılması gerektiği ve sınırların mutlaka sıkı kontrol edilmesi gerektiği ifadelerine yer verilmiştir.

Mültecilerin etnik kökenleri başlığı altında genellenmeleri onların farklılıklarının görmezden gelinerek homojen bir grup olarak algılanmalarına sebep olmaktadır. Toplumsal sınıfları, eğitim düzeyleri, cinsiyetleri ve mezhepleri farklı bireylerden oluşan mültecilerin homojen bir grup olarak değerlendirilmesi, haklarından mahrum edilmeleri ve onlara kötü özellikler atfedilmesinin önünü açmaktadır. Altındağ Olayı'nı ele alan değerlendirmelerde “Suriyeliler” genel başlığı altında, mültecileri toplum huzuruna bir tehdit olarak gören ifadelerin yanı sıra mültecileri yardıma muhtaç, mazlum topluluk olarak ele alan ifadelere de yer verilmiştir. Mülteciler ile ilgili uygulamaların insani yardım temelinde değerlendirilmesi ise onların mülteci olmaktan kaynaklanan haklarının göz ardı edilmesinin önünü açmaktadır. İlaveten, Suriyeliler genel başlığı “biz” ve “onlar” ayrımını, dolayısıyla da yabancı düşmanlığını beslemektedir.

Mülteciler kendileri ve sosyal çevreleri için sonuç doğuracak eylemleri yapma kapasitesine sahip, eylemlilikleri olan sosyal varlıklar olarak değerlendirilmelidir. Politika yapıcı ve uygulayıcıların ve medyanın mültecilere ilişkin konuları ele alırken sürekli “nesne” konumuna indirgenen mülteciler aslında “özne” olarak ele alınmalıdır. Bulundukları ülkede vatandaşlık alamayan mülteciler, politika yapıcılar tarafından sıklıkla görmezden gelinmekte ve pasifize edilmektedir. Görmezden gelinen ve ayrımcılığa uğrayan mülteciler devlet kurumlarında haklarını aramaktan da vazgeçmektedirler. Ayrımcı pratiklere ve yabancı düşmanlığına maruz kalan mülteciler kendilerini güvenceye almak için kamusal alanlarda alıcı toplum ile karşılaşmaktan

kaçınmaktadır. İlâveten, diğer mültecilerle bir arada yaşadıkları gettolarda kalmaya devam ederek topluma karışmamakta ve tedirgin bir şekilde yaşamlarını sürdürmektedir. Mültecilerin görünmez olmasına sebep olan ve eylemliliklerini ortadan kaldıran bu pratikler, pasifize edilmelerine zemin hazırlamaktadır. İncelenen değerlendirmelerde sıklıkla mültecilerin kamusal alanlarda görünür olmalarından rahatsızlık duyan, ülkede yaşamaya devam etmeleri durumunda sadece kamplarda yaşamlarını sürdürmelerini isteyen ve herhangi bir anlaşmazlık ve çatışma durumunda derhal ülkeden gönderilmelerini isteyen ve Altındağ Olayı'na olası çözümleri bu şekilde sıralayan değerlendirmelere yer verilmiştir.

Genel olarak göç olgusu ve yabancı düşmanlığı, özel olarak ise Altındağ Olayı incelenirken küresel, ulusal ve yerel boyuttaki dinamikler, mültecilerin eylemlilikleri ve göçün karakteristik özelliklerinin, kendine özgü süreçlerinin irdelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Olaya bütüncül bir kavrayışla ele almak için ise Mills'in sosyolojik tahayyül adını verdiği zihinsel yetinin kullanılması faydalı görülmektedir. Sosyolojik tahayyül kullanılarak yapılan çıkarımların Altındağ Olayı'nı ve genel olarak yabancı düşmanlığını engelleme ve ortaya çıkabilecek sorunlara çözüm bulma noktasında yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yabancı düşmanlığının önüne geçebilmek için karar alıcıların ve politika uygulayıcılarının dikkat etmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Öncelikle, uygulamaların kamuoyuna duyurulmadan önce ilgili STK'lar, dernekler, akademisyenler ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile istişare edilmesinin gerektiği düşünülmektedir (Görgülü, 2022). Mülteciler ile alınacak kararlarda konu hakkında bilgili ve donanımlı kişi ve kurumlardan görüş alınması sorunların derinine inilmesine ve çözüm bulmaya yardımcı olmaktadır. Gerekli mercilerle istişare edilmesi halinde mültecilerin büyük kentlerin belli ilçelerinde sayılarının artışının nedenini ve bu durumun ilçedeki toplumsal yapıya etkilerini sosyolojik olarak değerlendirmek mümkün olacak ve bu durumun yol açtığı sorunların çözümüne katkısı olacağı düşünülmektedir. İstişare mekanizması kurulmadan alınan kararların Türk toplumu için Suriyelilerle birlikte uyum içinde yaşama fikrine katkısı olacağı ve Suriyeliler için huzurlu bir hayat yaratacağı şüphelidir.

Suriye'ye dönme ihtimalleri yüksek olmayan ve senelerdir Türkiye'de yaşayıp hayatını kurmuş insanların Türk toplumuna dahil olması ve birlikte uyum içinde yaşamın mümkün kılınması için geçici ve etkisi sınırlı çözümler yerine orta ve uzun vadede yabancı düşmanlığının önüne geçmek için kalıcı olacak çözümler üzerinde düşünmek

gerekmektedir. Aksi halde, kısa vadeli çözümlerle Türkiye’deki yabancı düşmanlığı sorununa etkili ve köklü bir çözüm üretemediği aksine soruna kısa vadeli ve yüzeysel şekilde yaklaşıldığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağırdır, B. (2021, Ağustos 13). *Toplumun beklentileri, iktidar ve muhalefetin cevapları: Bekir Ağırdır ile söyleşi.* Medyascope: <https://medyascope.tv/2021/08/13/toplumun-beklentileri-iktidar-ve-muhalefetin-cevaplari-bekir-agirdir-ile-soylesi/> adresinden alındı
- Akdeniz, E. (2021, Ağustos 16). *Altındağ'daki vahametın sosyo-ekonomik kodları.* Evrensel : <https://www.evrensel.net/yazi/89289/altindagdaki-vahametın-sosyo-ekonomik-kodları> adresinden alındı
- Akdeniz, E. (2021, Eylül 6). *Tanju'nun pası AKP'nin golü: Mültecilere sürgün genelgesi.* Evrensel Gazetesi: <https://www.evrensel.net/yazi/89410/tanjunun-pasi-akpnin-golu-multecilere-surgun-genelgesi> adresinden alındı
- Aktan, İ. (2021, Ağustos 14). *Didem Danış: İktidar mültecilerde belirsizliğin gücünü kullanıyor.* Duvar Gazetesi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/didem-danis-iktidar-multecilerde-belirsizligin-gucunu-kullanıyor-makale-1531620> adresinden alındı
- Akyol, M. (2022, Şubat 25). *Seyreltme uygulaması | "Bir kere daha mı sıfırdan başlayalım".* Evrensel: <https://www.evrensel.net/haber/455921/seylertme-uygulaması-bir-kere-daha-mi-sifırdan-baslayalım> adresinden alındı
- Aldamen, Y. (2023). Xenophobia and Hate Speech towards Refugees on Social Media: Reinforcing Causes, Negative Effects, Defense and Response Mechanisms against That Speech. *Societies*, 13(4), 1-26. doi:<https://doi.org/10.3390/soc13040083>
- Alpay, K. (2021, Ağustos 12). *Yeni Akit.* Altındağ'daki saldırılar Özdağ'ı tatmin etmedi! Provokasyona tam gaz devam: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/altindagdaki-saldırılar-ozdagi-tatmin-etmedi-provokasyona-tam-gaz-devam-1565822.html> adresinden alındı
- Altaylı, F. (2021, Eylül 2). *Ankara'yı Altındağ mı Kurtardı?* Habertürk: <https://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli-1001/3179737-istanbul-iletisim-baskanligi> adresinden alındı
- Altındağ Olayları Davasında Ağırlaştırılmış Müebbet kKararı.* (2022, Aralık 21). Hürriyet: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/altindag-olayları-davasında-agırlastırılmış-muebbet-kararı-42191381> adresinden alındı
- Altıok, B., & Tosun, S. (2019). Understanding foreign policy strategies during migration movements: a comparative study of Iraqi and Syrian mass refugee inflows to Turkey. *Turkish Studies*, s. 1-21.
- Altun, U., & Görel, Ö. (2016, Şubat). Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu. *Türkiye Barolar Birliği Yayınları.*

- Arapkirli, Z. (2021, Ağustos 13). 'Alarm zili' mi dedin? Cumhuriyet : <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/zafer-arapkirli/alarm-zili-mi-dedin-1860101> adresinden alındı
- Ardıç, E. (2021, Ağustos 15). *lumpen ayaklanması*. Sabah Gazetesi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ardic/2021/08/15/lumpen-ayaklanmasi> adresinden alındı
- Arı, Y. (2021, Ağustos 14). *Yolgeçen hani...* Sözcü Gazetesi: <https://www.sozcu.com.tr/yolgecen-hani-2-wp6591506> adresinden alındı
- Arıcan, E. (2019). *Gündelik Hayat Bağlamında Suriyeli Sığınmacıları Şeytanlaştırma Pratikleri: Önder Mahallesi Örneği*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Kültürel Çalışmalar ve Medya Bilim Dalı.
- Arseven, S. (2021, Ağustos 15). *Göçmenler, sığınmacılar, Suriyeliler, Afganlılar meselesi üzerine..* Milat Gazetesi: <https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/gocmenler-siginmacilar-suriyeliler-afganlilar-meselesi-uzeri/> adresinden alındı
- Bakioğlu, A., Artar, F., & İzmir, H. (2018, Eylül). Ankara'daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri: göç, gündelik yaşam, geçim deneyimleri ve sosyal dışlanma. *Sosyoloji Derneği Yayın*. Ankara: Sosyoloji Derneği.
- Balbay, M. (2021, Ağustos 18). *Yeni fay hattı: Sığınmacılar!* Cumhuriyet: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mustafa-balbay/yeni-fay-hatti-siginmacilar-1861348> adresinden alındı
- Bayrakçı, H. (2021, Ağustos 13). *Yabancı düşmanlığında asıl tehlike ne? Hakan Bayrakçı'dan kritik açıklamalar.* CNN Türk: <https://www.facebook.com/cnnturk/videos/yabanc%C4%B1-d%C3%BC%C5%9Fmanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda-as%C4%B1l-tehlike-ne-hakan-bayrak%C3%A7%C4%B1dan-kritik-a%C3%A7%C4%B1klamalar/555448939225713/> adresinden alındı
- Beki, A. (2021, Ağustos 13). *Ankara'daki dehşet gecesinden kalanlar*. Karar Gazetesi: <https://www.karar.com/yazarlar/akif-beki/ankaradaki-dehset-gecesinden-kalanlar-1590321> adresinden alındı
- Benam, Ç. H. (2011). Emergence of a "Big Brother" in Europe: Border Control and Securitization of Migration. *Insight Turkey*, s. 191-207.
- Cabas, M. (2021, Ağustos 14). *Mülteci politikası gerilim doğuruyor*. Yeni Mesaj: <https://www.yenimesaj.com.tr/multeci-politikasi-gerilim-doguruyor-H1403350.htm> adresinden alındı
- Caselli, M. (2022). The Challenge of a Global Sociological Imagination. *Italian Sociological Review*, 12(1), s. 1-18.
- Castles, S. (2003). Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation. *Sociology*, s. 13-34.

- Castles, S. (2004). The Factors that Make and Unmake Migration Policies. *International Migration Review*, 38(3), s. 852-884.
- Castles, S. (2010). Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), s. 1565-1586.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cemal, H. (2021, Ağustos 12). *Vicdanlarımız körelmesin, ırkçılık tuzağına düşmeyelim!* T24: <https://t24.com.tr/yazarlar/hasan-cemal/vicdanlarimiz-korelmesin-irkcilik-tuzagina-dusmeyelim,32078> adresinden alındı
- Cengiz, B. (2022). Çalışma İzni Nedir ve Türkiye'de Çalışma İzni Uygulamaları Nasıldır? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 114 - 120). Ankara: Altınbaş Yayınları.
- Cumhuriyet Gazetesi. (2022, 02 17). *Süleyman Soylu, Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısını açıkladı.* Cumhuriyet: <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/suleyman-soylu-turk-vatandasligina-gecen-suriyeli-sayisini-acikladi-1908803> adresinden alındı
- Çağlar, İ., & Özkır, Y. (2014). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili. *Ortadoğu Yıllığı*, s. 485-501.
- Çakır, R. (2021, Ağustos 12). *Ankara Altındağ'da yaşananlar neyin habercisi?* Medyascope: <https://medyascope.tv/2021/08/12/ankara-altindagda-yasananlar-neyin-habercisi/> adresinden alındı
- Çelenk, S. (2021, Ağustos 12). *Adresini Şaşırılmış Öfke.* Duvar Gazetesi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/adresini-sasirmis-ofke-makale-1531439> adresinden alındı
- Çelik, Ç., & White, H. (2021). Forced Migration and Protection: Turkey's Domestic Responses to the Syrian Refugees. *European Review*, s. 353-373.
- Çelik, G. (2022). Uluslararası Göç Olgusunun Politik Ekonomi Açısından Analizi ve Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği. *Marmara Üniversitesi (Turkey) ProQuest Dissertations Publishing*.
- Çelik, M. (2021, Ağustos 13). *Müsilajı unuttuk bile.* Posta Gazetesi: <https://www.posta.com.tr/yazarlar/murat-celik/musilaji-unuttuk-bile-2362201> adresinden alındı
- Çevik, S., & Sevin, E. (2017). A quest for soft power: Turkey and the Syrian refugee crisis. *Journal of Communication Management*, 21(4), s. 399-410.
- Çiçek, Y. (2021, Ağustos 16). *Suriyeliler için güvenli bölge ve YPG'ci muhalefet.* Türkgün: <https://www.turkgun.com/suriyeliler-icin-guvenli-bolge-ve-ypgci-muhalefet> adresinden alındı
- Çorabatır, S., & Çorabatır, M. (2022). Suriye İç Savaşı Nedeniyle Türkiye'ye Sığınma Hareketleri Nasıl Gerçekleşmiştir? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 268-276). Ankara: Altınbaş Üniversitesi.

- Dalgakıran, E. (2022). Türkiye'nin Sınır Yönetimi ve Vize Uygulamaları Nasıldır? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 99-106). Ankara: Altınbaş Üniversitesi.
- Dede, E. (2021, Ağustos 14). *Bu topluma operasyon çekmeye kalkan kim?* Star Gazetesi: <https://www.star.com.tr/yazar/bu-topluma-operasyon-cekme-kalkan-kim-yazi-1646090/> adresinden alındı
- Dede, O. (2021, Ağustos 14). *Mültecisiz tek yer vergi daireleri*. Yeni Mesaj: <https://www.yenimesaj.com.tr/multecisiz-tek-yer-vergi-daireleri-H1403353.htm> adresinden alındı
- Diker, N. P., & Karan, O. (2021, Aralık). Suriyeli Mültecilerin Karşılaştıkları Sosyal Dışlanma ve Geliştirdikleri Direniş Taktikleri: Ankara Örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 9(2), s. 281-321.
- Djik, T. A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249 - 283.
- Doğanay, Ü., & Çoban Keneş, H. (2016). Yazılı Basında Suriyeli 'Mülteciler': Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası. *Mülkiye Dergisi*, s. 143 - 184.
- Donat, Y. (2021, Ağustos 17). *Ey sağduyu! nerdesin*. Sabah Gazetesi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/donat/2021/08/17/ey-sagduyu-nerdesin> adresinden alındı
- Doster, B. (2021, Ağustos 14). *Sığınmacı akını ve sömürge aydınları*. Cumhuriyet Gazetesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/baris-doster/siginmaci-akini-ve-somurge-aydinlari-1860379> adresinden alındı
- Duman, F. (2021, Ağustos 13). *Utaniyorum. Hem de çok...* Diriliş Postası: <https://www.dirilispostasi.com/utaniyorum-hem-de-cok-7602689> adresinden alındı
- Duvar Gazetesi. (2020, eylül 27). *Suriyelilere karşı nefret kampanyası*. Gazete Duvar: <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/07/22/suriyelilere-karsi-nefret-kampanyasi> adresinden alındı
- Düvell, F. (2021). Quo vadis, Migration Studies? The Quest for a Migratory Epistemology. *Journal of Migration Research*, 1(1), s. 215-241. doi:<https://doi.org/10.48439/zmf.v1i1.106>
- Eberly, J.-M., Meltzer, C. E., Heidenreich, T., Herrero, B., Theorin, N., & Lind, F. (2018). Avrupa medyasının göç ve etkilerine ilişkin söylemi: bir literatür taraması. *Uluslararası İletişim Derneği Yıllıkları*, s. 207-223.
- Emiroğlu, A. Ü. (2021, Ağustos 16). *Vahim gidişat: Suriyeliler barometresi*. Yeni Mesaj: <https://www.yenimesaj.com.tr/vahim-gidisat-suriyeliler-barometresi-H1403658.htm> adresinden alındı
- Erdoğan, M. (2021). *Suriyeliler Barometresi 2020: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Eylül: Eğiten Kitap Yayıncılık.

- Esen, B. (2021, Ağustos 15). *Berk Esen ile Kritik (39): İktidar, Altındağ'da yaşanan olaylara muhalefetin yol açtığını iddia ederek sorumluluktan kaçmaya çalışıyor.* Medyascope: <https://medyascope.tv/2021/08/15/berk-esen-ile-kritik-39-iktidar-altindagda-yasanan-olaylara-muhalefetin-yol-actigini-iddia-ederek-sorumluluktan-kacmaya-calisiyor/> adresinden alındı
- Evranoş, B. A., & Ark Yıldırım, C. (2022). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Nedir? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 83-92). Ankara : Altınbaş Üniversitesi Yayınları.
- Evrensel Gazetesi. (2017, Şubat 27). *Adana'da Suriyeli mültecilere linç girişimi: 4 yaralı.* Evrensel Gazetesi: <https://www.evrensel.net/haber/310093/adanada-suriyeli-multecilere-linc-girisimi-4-yarali> adresinden alındı
- Ezgin, E. (2021, Ağustos 18). *Sosyal medya terörünü durdurun!* Milat Gazetesi: <https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/sosyal-medya-terorunu-durdurun-3413/> adresinden alındı
- Faraç, M. (2021, Ağustos 13). *Sinsi "istila"nın perde arkası...* Yeniçağ Gazetesi: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/sinsi-istilanin-perde-arkasi-468339h.htm> adresinden alındı
- Frelick , B., Kysel , M., & Podkul, J. (2016). Göç Kontrollerinin Dışsallaştırılmasının Sığınmacıların ve Diğer Göçmenlerin Hakları Üzerindeki Etkisi. *Journal on Migration and Human Security*, s. 190-220.
- Gezik, Z. (2022). Suriyeli Göçmenlerin Anaakım Medyada Temsili. *Journal of Communication Science Researches*, 2(2), s. 135-153.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2023, Kasım 30). *Geçici Koruma.* T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). *Türkiye'de Geçici Koruma.* Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> adresinden alındı
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma.* Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/yabancılar-ve-uluslararası-koruma-kanununda-gecici-koruma#:~:text=Ge%C3%A7ici%20koruma%2C%20Yabanc%C4%B1lar%20ve%20Uluslararası%C4%B1%20Koruma%20Kanununun%2091%20inci%20madesinde,ge%C3%A7en%20yabanc%C4%B1lara%20ge%C3%A7ici%20koruma%20> adresinden alındı
- Gökbel, Ç. (2021, Ağustos 18). *Avrupa Sınırlarını Tamamen Kapatıyor: Türkiye Kitleli Mülteci Akınına Hazır Olmalı.* Sol Gazete: <https://haber.sol.org.tr/yazar/avrupa-sinirlarini-tamamen-kapatiyor-turkiye-kitleli-multeci-akinina-hazir-olmali-311637> adresinden alındı
- Gölcü, A., & Dağlı, A. N. (2017). Haber Söyleminde 'Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 11-38. doi:<https://doi.org/10.31123/akil.437410>

- Güler, A. (2021, Ağustos 14). *Göçmenler*. Sol Gazetesi: <https://haber.sol.org.tr/yazar/gocmenler-311465> adresinden alındı
- Güler, M. (2021, Ağustos 22). *Milliyetçilerin derdi millet, tasası yarınlar....* Türkgün: <https://www.turkgun.com/milliyetcilerin-derdi-millet-tasasi-yarinlar> adresinden alındı
- Güller, M. A. (2021, Ağustos 14). *Avrupa'nın istilasını önleyen tampon ülke*. Cumhuriyet: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mehmet-ali-guller/avrupanin-istilasini-onleyen-tampon-ulke-1860380> adresinden alındı
- Gültekin, M. R. (2021, Ağustos 18). *Sığınmacı akınları ülkemizin beka sorunudur - Av. Dr. Mehmet Ruşen Gültekin*. Cumhuriyet: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/siginmaci-akinlari-ulkemizin-beka-sorunudur-av-dr-mehmet-rusen-gultekin-1861335> adresinden alındı
- Gültekin, M. R. (2021, Ağustos 18). *Sığınmacı akınları ülkemizin beka sorunudur - Av. Dr. Mehmet Ruşen Gültekin*. Cumhuriyet: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/siginmaci-akinlari-ulkemizin-beka-sorunudur-av-dr-mehmet-rusen-gultekin-1861335> adresinden alındı
- Gün, M. A. (2021, Ağustos 14). *"Kahrolsun Suriyeliler"*. Milli Gazete: <https://www.milligazete.com.tr/makale/7606422/mine-alpay-gun/kahrolsun-suriyeliler> adresinden alındı
- Gündoğdu, N. (2021, Ağustos 14). *Altındağ olayının ardında yatanlar*. Milat Gazetesi: <https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/altindag-olaylarinin-ardinda-yatanlar-9989/> adresinden alındı
- Gürcan, M. (2021, Ağustos 18). *Soru ve cevaplarla Afganistan'ı anlamak*. T24: <https://t24.com.tr/yazarlar/metin-gurcan/soru-ve-cevaplarla-afganistan-i-anlamak,32138> adresinden alındı
- Gürses, Ö., & Saymaz, İ. (2021, Ağustos 12). *Tehlikenin Farkında Mısınız ? | Konuk: İsmail Saymaz*. Youtube/ Özlem Gürses: <https://www.youtube.com/watch?v=2K1ZJu3mBJs> adresinden alındı
- Hatipoğlu, A. (2021, Ağustos 14). *Suriyelilerin geri dönüş takvimi ilan edilmelidir*. Aydınlık Gazetesi: <https://www.aydinlik.com.tr/koseyazisi/suriyelilerin-geri-donus-takvimi-ilan-edilmelidir-253924> adresinden alındı
- Holmes, S. M., & Castanada, H. (2016). Representing the “European refugee crisis” in Germany and beyond: Deservingness and difference, life and death. *American Ethnologist*, s. 12-24.
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*, s. 751-777.
- Hürriyet Gazetesi. (2021, Ağustos 14). *İşte Erdoğan'ın bahsettiği duvar: Tam 1040 kilometre göç seddi*. Hürriyet: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste->

erdoganin-bahsettigi-duvar-tam-1040-kilometre-goc-seddi-41872859 adresinden alındı

Ibrahim, M. (2005). The Securitization of Migration: A Racial Discourse. *International Migration*, s. 163-187.

İçişleri Bakanlığı Göç İdare Başkanlığı. (2021, Eylül 1). *Ankara İli Özelinde Alınan Kararlar Hakkında Duyuru*. İçişleri Bakanlığı Göç İdare Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/ankara-ili-ozelinde-alinan-kararlar-hakkinda-duyuru> adresinden alındı

İlknur, M. (2021, Ağustos 14). *Ateş ile Ülfet Olmaz*. Cumhuriyet Gazetesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/miyase-ilknur/ates-ile-ulfet-olmaz-1860366> adresinden alındı

İmrek, E. (2021, Ağustos 14). *Seller, yangınlar, ırkçı felaketler*. Evrensel Gazetesi: <https://www.evrensel.net/yazi/89276/seller-yaniginlar-irkci-felaketler> adresinden alındı

İmrek, E. (2021, Ağustos 14). *Seller, yangınlar, ırkçı felaketler*. Evrensel: <https://www.evrensel.net/yazi/89276/seller-yaniginlar-irkci-felaketler> adresinden alındı

Kaplan, H. (2021, Ağustos 13). *Menfur Gece*. Sabah Gazetesi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/hilalkaplan/2021/08/13/menfur-gece> adresinden alındı

Kaplan, Y. (2021, Ağustos 13). *Uzun soluklu, kalıcı bir göçmen stratejisi geliştirilmezse Türkiye felâkete sürüklenir....* Yeni Şafak: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusuf-kaplan/uzun-soluklu-kalici-bir-gocmen-stratejisi-gelistirilmezse-turkiye-felkete-suruklenir-2059305> adresinden alındı

Kara, Y. (2022). Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Nedir? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 336 - 340). Ankara: Altınbaş Üniversitesi.

Karaalioglu, M. (2021, Ağustos 22). *Mültecilerin geleceği*. Karar Gazetesi: <https://www.karar.com/yazarlar/mikdat-karaalioglu/multecilerin-gelecegi-1590399> adresinden alındı

Karaalioglu, M. (2021, Ağustos 22). *Mültecilerin Geleceği*. Karar: <https://www.karar.com/yazarlar/mikdat-karaalioglu/multecilerin-gelecegi-1590399> adresinden alındı

Karaca, N. B. (2021, Ağustos 19). *Zafiyet*. HaberTürk: <https://www.haberturk.com/yazarlar/nihal-bengisu-karaca/3166865-zafiyet> adresinden alındı

Karadaş, Y. (2021, Ağustos 13). *İrkçiliği yaratanlar onunla mücadele edemezler!* Evrensel: <https://www.evrensel.net/yazi/89268/irkciligi-yaratanlar-onunla-mucadele-edemezler> adresinden alındı

- Karahasanoglu, A. (2021, Ağustos 13). *Aylan bebeklerin de, Emirhan'ların da katilisiniz!* Akit Gazetesi: <https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ali-karahasanoglu/aylan-bebeklerin-de-emirhanların-da-katilisiniz-36628.html> adresinden alındı
- Kardeş, S., Banko, Ç., & Akman, B. (2017, 10 29). Sosyal medyada Suriye'li sığınmacılara yönelik algı: bir sözlük değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 4(2), s. 185-200. doi:<https://doi.org/10.33182/gd.v4i2.596>
- Kartoğlu, M. (2021, Ağustos 13). *Ankara olayından ders çıkarmak gerek.* Akşam: <https://www.aksam.com.tr/yazarlar/mustafa-kartoglu/ankara-olayından-ders-cikarmak-gerek/haber-1195652> adresinden alındı
- Kavas, D., Avşar, İ., Kadkoy, O., & Bilgiç, E. Ç. (2019). *İstanbul'da Suriyeliler ve Savaş Sonrası Suriye Gettoları.* Ankara: TEPAV.
- Kaya, A. (2020). Migration as a Leverage Tool in International Relations: Turkey As A Case Study. *Uluslararası İlişkiler*, 17(68), s. 21-39. doi:10.33458/uidergisi.856870
- Kılıçoğlu, B. (2021, Ağustos 17). *Coğrafya Göçüyor.* Milli Gazete: <https://www.milligazete.com.tr/makale/7619191/burak-killioglu/cografya-gocuyor> adresinden alındı
- Koca, B. T. (2015). Deconstructing Turkey's Open Door Policy towards Refugees from Syria. *Migration Letters*, s. 209-225.
- Kolukırmık, S. (2009). Mülteci Ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), s. 1-20.
- Krzyżanowski, M., Triandafyllidou, A., & Wodak, R. (2018). Avrupa'da "Mülteci Krizi"nin Medyalaştırılması ve Siyasallaştırılması. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, s. 1-14.
- Kuru, N. O. (2021, Aralık 3). *Suriyelilere Karşı Toplu Şiddet Eğilimi.* Sivil Sayfalar: <https://www.sivilsayfalar.org/2021/12/03/suriyelilere-karsi-toplu-siddet-egilimi/> adresinden alındı
- Küçük, M. N. (2021). Göç-Güvenlik Bağlantısını Yeniden Düşünmek: Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları, Özgürleşme ve Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler. *Uluslararası İlişkiler*, s. 3-28.
- Küçük, M. N. (2021). Göç-Güvenlik Bağlantısını Yeniden Düşünmek: Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları, Özgürleşme ve Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler. *Uluslararası İlişkiler*, 18(69), s. 3-28. doi:10.33458/uidergisi.777329
- Livberber, T. (2021). Suriyeli Sığınmacıların Türk Basınında Temsili: Haberler Üzerine Eleştirel Bir Analiz. *Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), s. 1003 - 1028.
- Lüle, Z. (2021, Ağustos 14). *Rotterdam'dan Altındağ'a.* T24: <https://t24.com.tr/yazarlar/zeynel-lule/rotterdam-dan-altindag-a,32095> adresinden alındı

- Mencütek, Z. Ş. (2022). Geçici Koruma Nedir ve Türkiye'de Nasıl Uygulanmaktadır? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 144 - 149). Ankara: Altınbaş Üniversitesi Yayınları.
- Mills, C. W. (2019). *Sosyolojik Tahayyül*. Hil Yayınları.
- Morales, P. C., & Morales, L. (2017). The politicization and securitization of migration in Western Europe: opinion, political parties and the immigration issue. *Handbook on migration and security*.
- Mülteciler Derneği. (2023, Ekim 19). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı*. Mülteciler Derneği: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı
- Oğur, Y. (2021, Ağustos 14). *Ya davul zurnayla gitmek istemezlerse?* Karar Gazetesi: <https://www.karar.com/yazarlar/yildiray-ogur/ya-davul-zurnayla-gitmek-istemezlerse-1590333> adresinden alındı
- Okyay, A. (2017). Turkey's post-2011 approach to its Syrian border and its implications for domestic politics. *International Affairs*, s. 829-846.
- Önder, S. (2022). 18 Mart 2016 Tarihli Türkiye - Avrupa Birliği Mutabakatı Nedir? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 167-175). Ankara: Altınbaş Üniversitesi Yayınları.
- Övür, M. (2021, Ağustos 13). *Siyasi nefret dilinin sokağa yansması*. Sabah: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ovur/2021/08/13/siyasi-nefret-dilinin-sokaga-yansimasi> adresinden alındı
- Özcan, S. (2021, Ağustos 13). *Toplumsal kaosu zorlamak*. Milat Gazetesi: <https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/toplumsal-kaosu-zorlamak-4368/> adresinden alındı
- Özdil, Y. (2021, Ağustos 13). *Duvar*. Sözcü Gazetesi: <https://www.sozcu.com.tr/duvar-2-wp6590152> adresinden alındı
- Özerim, G. (2022). Türkiye'nin Göç Politikaları ve Düzenlemelerine AB'nin Nasıl Bir Etkisi Olmuştur? J. Karakoç, & D. H. Genç içinde, *50 Soruda Türkiye'nin Göç Politikaları* (s. 76-82). Ankara: Altınbaş Üniversitesi Yayınları.
- Özmete, E., Yıldırım, H., & Duru, S. (2018). Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 191-209. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/561589> adresinden alındı
- Öztürk, F. (2021, Ağustos 12). *Altındağ'da neler yaşandı, mahalle halkı yaşananlar için ne diyor?* BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58180854> adresinden alındı
- Öztürk, H. (2021, Eylül 3). *Türkiye'nin toplumsal barışını koruyamazsak, misafirlerimizi hiç koruyamayız*. Yeni Şafak: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/hasan-ozturk/turkiyenin-toplumsal-barisini-koruyamazsak-misafirlerimizi-hic-koruyamayiz-2059493> adresinden alındı

- Öztürk, K. (2021, Ağustos 13). *Göçmen sorunu... Daha ne olmasını bekliyorsunuz?* Habertürk Gazetesi: <https://www.haberturk.com/yazarlar/kemal-ozturk/3161273-gocmen-sorunu-daha-ne-olmasini-bekliyorsunuz> adresinden alındı
- Pandır, M. (2019). Stereotyping, Victimization And Depoliticization In The Representation Of Syrian Refugees. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), s. 409-427.
- Pandır, M. (2020). Media Portrayals of Refugees and their Effects on Social Conflict and Social Cohesion. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 25(1), 99-120.
- Pandır, M. (2021). Mülteci Temsillerinde Kültürel Farklılık İnşası ve Toplumsal Kabule Etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 348-364.
- Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine. *Marmara İletişim Dergisi*, s. 1-26. doi:10.17829/midr.20152419995
- Parlak, İ., Çakın, Ö., & Kaya, S. (2022, Eylül). Sosyal Medyada Sığınmacı Algısı: Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Twitter Hesaplarında Görünümü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), s. 948-983.
- Pekdemir, M. (2021, Ağustos 16). *Afet, felaket, nefret*. Birgün: <https://www.birgun.net/makale/afet-felaket-nefret-355320> adresinden alındı
- Rygiel, K., Baban, F., & Ilcan, S. (2016). The Syrian refugee crisis: The EU-Turkey 'deal' and temporary protection. *Global Social Policy*, s. 315-320.
- Sancar, N. (2021, Ağustos 14). *Göçle Yönetmek*. Evrensel Gazetesi: <https://www.evrensel.net/yazi/89270/gocle-yonetmek> adresinden alındı
- Saraçoğlu, C., & Belanger, D. (2021). Governance through discipline in the neighbourhood: Syrian refugees and Turkish citizens in urban life. *The Canadian Geographer*, s. 463-475.
- Sat, Sezen Savran & N. Aydan. (2019, Aralık). Ankara'da Suriyeli Göçmenlerin Yer Seçimi Tercihlerinin İncelenmesi ve Bir Etnik Kentsel Adacık Örneği Olarak Önder, Ulubey ve Alemdağ Mahalleleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 7(2), s. 283-302.
- Sert, D. Ş., & Danış, D. (2021, Şubat). Framing Syrians in Turkey: State Control and No Crisis Discourse. *International Migration*, s. 197-214.
- Solomos, J., & Chimienti, M. (2011). Düzensiz Göçmenlerin Toplumsal Hareketleri, Tanınma ve Vatandaşlık. *Küreselleşmeler*, s. 343-360.
- Soysal, M. (2021, Ağustos 14). *Düzensiz göçler*. Hürriyet: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/mehmet-soysal/duzensiz-gocler-41872860> adresinden alındı
- Soysal, M. (2021, Ağustos 14). *Düzensiz Göçler*. Hürriyet: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/mehmet-soysal/duzensiz-gocler-41872860> adresinden alındı

- Stierl, M., Heller, C., & De Genova, N. (2016). *Avrupa/Kriz: Avrupa'da Krizin Yeni Anahtar Kelimeleri*. Zone Books Near Future Online: <https://nearfuturesonline.org/europecrisis-new-keywords-of-crisis-in-and-of-europe-part-4/> adresinden alındı
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Suriyelilere Karşı Nefret Kampanyası*. (2019, Temmuz 22). Gazete Duvar: <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/07/22/suriyelilere-karsi-nefret-kampanyasi> adresinden alındı
- Şah, U. (2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 210-231.
- Şardan, T. (2021, Ağustos 13). *Altındağ'da yaşananlar: Perşembenin gelişi çarşambadan belliydi!* T24: <https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sardan-buyutec/altindag-da-yasananlar-persebenin-gelisi-carsambadan-belliydi,32081> adresinden alındı
- Şener, N. (2021, Ağustos 13). *Emirhan'ı 6 yaşındaki Suriyeli İbrahim mi öldürdü?* Hürriyet Gazetesi: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nedim-sener/emirhani-6-yasindaki-suriyeli-ibrahim-mi-oldurdu-41872175> adresinden alındı
- Şengül, T. (2021, Ağustos 14). *Altındağ!* Birgün Gazetesi: <https://www.birgun.net/makale/altindag-355128> adresinden alındı
- T24. (2017, Nisan 8). *İzmir'de 'mahalle' kavgası; 30 kişi yaralandı, 500 Suriyeli mahalleyi terk etti!* T24: <https://t24.com.tr/haber/izmirde-mahalle-kavgasi-30-kisi-yaralandi-500-suriyeli-mahalleyi-terk-etti,398094> adresinden alındı
- Tahincioğlu, G. (2021, Ağustos 14). *Yüzleşme Altındağ'ın Arka Yüzü*. T24: <https://t24.com.tr/yazarlar/gokcer-tahincioğlu-yuzlesme/altindag-in-arka-yuzu,32091> adresinden alındı
- Tantan, S. (2021, Ağustos 12). *Eski İçişleri Bakanı Tantan, tehlikeli geceyi anlattı*. Youtube / Tele1: <https://www.youtube.com/watch?v=CvZ1duwL3aU> adresinden alındı
- Taşçı, S. (2021, Ağustos 13). *"Sığınmacı terörü" mü? "Provokasyon" mu?* Yeniçağ Gazetesi: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/siginmaci-teroru-mu-provokasyon-mu-468345h.htm> adresinden alındı
- Tercan, T. (2021, Ağustos 18). *Mülteci meselesi*. Milat Gazetesi: <https://www.milatgazetesi.com/yazarlar/multeci-meselesi-3093/> adresinden alındı
- Tezcan, B., & Erdem, B. (2021, Ağustos 13). *Altındağ'da Neler Oldu?* KRTKültür TV: <https://www.youtube.com/watch?v=KqfsDZ7ybKU> adresinden alındı
- Toğral Kaya, B. (2016). Syrian refugees in Turkey: from. *New Perspectives on Turkey*, s. 55-75.

- Tosun, R. (2021, Ağustos 15). *Muhalefet Ateşle Oynuyor!* Star: <https://www.star.com.tr/yazar/muhalefet-atesle-oyuyor-yazi-1646331/> adresinden alındı
- TRUDEL, D. (2017). Ruptures Across The Body Politic. *World Policy Journal*, 4-5. doi:10.1215/07402775-3903640
- Tsourapas, G. (2019). The Syrian Refugee Crisis and Foreign Policy Decision-Making in Jordan, Lebanon, and Turkey. *Journal of Global Security Studies*, s. 464-481.
- Tufan, E., & Karagöz, T. (2021, Ağustos 12). *Olayların Ardındaki Gizli El Arka Plan*. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=QQeWwkywPZs> adresinden alındı
- Turan, R. (2021, Ağustos 14). *Sinsi istila*. Sözcü: <https://www.sozcu.com.tr/sinsi-istila-wp6591716> adresinden alındı
- Tümer, D. Ö. (2021, Ağustos 16). *Zor konu*. Milliyet Gazetesi: <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/didem-ozel-tumer/zor-konu-6575565> adresinden alındı
- Türkmen, N. (2021, Ağustos 13). *Varlığımız, ucuz iş gücüne feda olsun....* Sözcü: <https://www.sozcu.com.tr/varligimiz-ucuz-is-gucune-feda-olsun-wp6590164> adresinden alındı
- Uluslararası Af Örgütü. (2023). *Mülteci Hakları*. Uluslararası Af Örgütü: <https://www.amnesty.org.tr/icerik/multeci-haklari#:~:text=S%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1%2C%20%C3%BClkesinden%20ayr%C4%B1lm%C4%B1%C5%9F%20olan%20ve,talep%20etmek%20bir%20insan%20hakk%C4%B1d%C4%B1r> adresinden alındı
- Uluslararası Kriz Grubu. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Kentsel Gerilimleri Azaltmak*. Belçika.
- Ünlü, F. (2021, Ağustos 15). *bir milli güvenlik meselesi olarak göç*. Sabah Gazetesi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/pazar/ferhat-unlu/2021/08/15/bir-milli-guvenlik-meselesi-olarak-goc> adresinden alındı
- Ünlü, F. (2021, Ağustos 15). *Bir Milli Güvenlik Meselesi Olarak Göç*. Sabah Gazetesi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/pazar/ferhat-unlu/2021/08/15/bir-milli-guvenlik-meselesi-olarak-goc> adresinden alındı
- Venir, A. (2016). UK Media Representation of Syrian Refugees: A Focus on the Press. 1-43.
- Wimmer, A., & Glick Shiller, N. (2002). Methodological nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences. *Global Networks*, s. 301-334.
- Yakınca, G. (2021, Ağustos 12). *'Toplumsal infial planı'nın nedeni ne? | Memleket Meselesi*. A Haber Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=GdopH_jVFh4 adresinden alındı

- Yaşlı, F. (2021, Ağustos 18). *Bir kez daha: Türkiye Afganistan olur mu?* Sol Gazetesi: <https://haber.sol.org.tr/yazar/bir-kez-daha-turkiye-afganistan-olur-mu-311712> adresinden alındı
- Yeniçeri, Ö. (2021, Ağustos 13). *Demografik Savaş ve Mülteciler*. Yeniçağ: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/demografik-savas-ve-multeciler-468344h.htm> adresinden alındı
- Yönetmelik, G. K. (tarih yok). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.20168375.pdf> adresinden alındı
- Yüce, M. (2022, Şubat 22). *'Seyreltme' sonrası Altındağ: 'Gitsinler' diyenler Suriyelilerden kira alanlar...* Gazete Duvar: <https://www.gazeteduvar.com.tr/seyreltme-sonrasi-altindag-gitsinler-diyenler-suriyelilerden-kira-alanlar-haber-1554096> adresinden alındı
- Yücel, O. (2021, Ağustos 13). *Ankara Gündemi (111) – CHP Milletvekili Murat Emir: “Altındağ’da yaşananlar, mülteci sorununu çözemezsek nelerle karşılaşabileceğimizin küçük bir provasıydı, çok daha ağır sonuçlar ortaya çıkabilir”*. Medyascope: <https://medyascope.tv/2021/08/13/ankara-gundemi-111-chp-milletvekili-murat-emir-altindagda-yasananlar-multeci-sorununu-cozemezsek-nelerle-karsilasabilecegimizin-kucuk-bir-provasiydi-cok-daha-agir-sonuclar-ort/> adresinden alındı
- Yükseker, D., Kurtuluş , H., Tekin , U., & Kaya Erdoğan, E. (2023). *Göçmen Mahallelerinde Yaşam: Türkiye’de 2010 Sonrası Göçler ve Göçmenlerin Toplumsal Katılımı*. İstanbul: Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.

ÖZET

10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara'nın Altındağ ilçesinde Suriyeli mültecilerin evlerinin ve dükkanlarının tahrip edilmesiyle sonuçlanan Altındağ Olayı, yabancı düşmanlığının fiziksel şiddete dönüşmesinin somut ve güncel bir örneğidir. Olay sonrasında Türkiye'deki gazetelerinin köşe yazılarında ve televizyon programlarında çok sayıda yorumcu değerlendirmelerde bulunmuştur. Çalışma kapsamında olaya ilişkin bu değerlendirmeler eleştirel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada C. Wright Mills'in Sosyolojik tahayyül olarak isimlendirdiği zihinsel kavrayış, göçün ve göçle ilgili konuların bütüncül bir şekilde ele alınabilmesinde dikkate alınması gereken dinamikleri işaret eden, çalışmanın temelini oluşturan kavrayıştır. Altındağ Olayı analizleri bu kavrayış kapsamında incelenmiştir. Yabancı düşmanlığı sorununa bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak için ise araştırmacıların küresel, ulusal ve yerel düzeylerde meydana gelen tarihsel gelişmeleri, ekonomik ve toplumsal yapısal özellikleri dikkate alması gerekmektedir. İlaveten, yabancı düşmanlığı sorununa yalnızca göç alan ülkenin bakış açısından yaklaşmanın göçün güvenlikleştirilmesinin ve dışsallaştırılmasının önünü açtığı ve sorunu çözmenin aksine beslediği düşünülmektedir. Son olarak ise mültecilerin homojen bir topluluk olarak görülerek eylemliliklerinin yok sayılmasının yabancı düşmanlığına yönelik bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesini engellediği görülmektedir. Yabancı düşmanlığı sorununa çözüm üretme ve yaşanan olayları eleştirme amacıyla yapılan değerlendirmelerin çoğunun olayı bütüncül bir bakış açısıyla ele alamadıkları görülmüştür. Öte yandan, incelenen analizlerin bazılarında ise tezde göçe ve ilişkili sorunlara bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışma, yetersiz olan analizlerin eksikliklerini ortaya koyma ve Altındağ Olayı gibi yabancı düşmanlığının somut bir örneği olan olayı meydana getiren dinamiklerin etrafıca araştırılmasını sağlamaya katkı sunma amacı taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Altındağ Olayı, Yabancı Düşmanlığı, Suriyeliler.

ABSTRACT

The Altındağ Incident, which resulted in the destruction of the houses and shops of Syrian refugees in Ankara's Altındağ district on August 10, 2021, is a concrete and current example of xenophobia turning into physical violence. After the incident, many commentators made evaluations in newspaper columns and television programs in Turkey. Within the scope of the study, these evaluations regarding the event were analyzed using the critical content analysis method. In the study, the mental understanding that C. Wright Mills calls sociological imagination is the understanding that forms the basis of the study, pointing out the dynamics that need to be taken into account in addressing immigration and immigration-related issues in a holistic manner. Altındağ Incident analyzes were examined within the scope of this understanding. In order to approach the problem of xenophobia from a holistic perspective, researchers need to take into account historical developments, economic and social structural features at global, national and local levels. In addition, it is thought that approaching the problem of xenophobia only from the perspective of the receiving country paves the way for the securitization and externalization of migration and fosters the problem rather than solving it. Finally, it seems that seeing refugees as a homogeneous community and ignoring their activism prevents the adoption of a holistic approach towards xenophobia. It has been observed that most of the evaluations made to find solutions to the problem of xenophobia and to criticize the events experienced cannot handle the incident from a holistic perspective. On the other hand, in some of the analyzes examined, it was determined that the thesis approached migration and related problems from a holistic perspective. This study aims to reveal the shortcomings of insufficient analyzes and to contribute to a thorough investigation of the dynamics that created the incident, which is a concrete example of xenophobia, such as the Altındağ Incident.

Key Words: Altındağ Incident, Xenophobia, Syrians.

